Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No : İSTKA/2012/BIL/233

Destek Programı : Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı

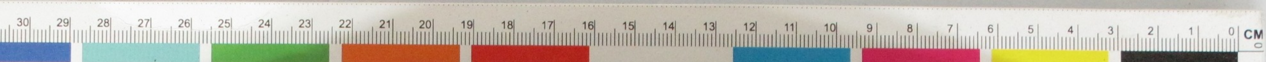
Projeyi Destekleyen : İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)

Proje Adı : Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması

Proje Sahibi Kuruluş : İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Proje Yüklenicisi : Yordam BT Ltd. Şti.

Proje Uygulama Yeri : Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

اخوانمه مورانه آرماغانم :

كنز الحكم

— جامعى —

پياده ضابطاندن - و - بشكطاش رشديهٔ عسكريه‌سى معلملرندن

ح . ابراهيم

قسطنطينيه

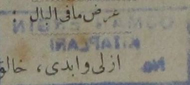
صفر الخير : ١٣٢٨

شباط : ١٣٢٥

مكتب حربيه مطبعه‌سى

عرض مافی البال

پنجشنبه (۱۳ صفر الخیر ، ۱۳۲۸)
(۱۱ شباط رومی ، ۱۳۲۵)

ازلی وابدی ، خالق واحد ومنعم حقیقی اولان حضرت اللهه حمد و ثنالر ، روح مقدس جناب محمد (صلعم) ه صلات وسلاملر ، خلیفهٔ عدالتپناه مسلمین ، ملکخصلت ، مشروطیتپرور پادشاهمز شوکتلی سلطان محمد رشاد خان خامس حضرتلرینك توفیقات جلیلهٔ سبحانیه‌یه مظهریتی و اخوان دین ووطنك شانلی عثمانلی سانجاغی آلتنده ، همدست وفاق واتحاد اولاراق موفقیات متوالیه‌یه نائلیتلری دعاسیله تزیین لسان وجنان ایله دیکدن صوڭرا دیریم که :

شو ساحهٔ وسیعهٔ عالمده هر شیدن بر حصهٔ عبرت وانتباه آلمالی ، مدنیت حقیقیه شهراهنده متین وامین خطوه‌لرله ترقی وتعالی ایله‌مك ایسته‌ین بصیرتکار انسانلرجه طرز مساعیسی دائماً نمونهٔ امتثال اتخاذینه سزاوار اولان [بال آریسی] نی ، بو فعال ، جوال مخلوق گزینی کیم طانیماز !

بیزلره ، مدح حضرت فخر رساله لائق گورولمش اولان شیرین ، عافیت بخش محصولیله خدمت ومعاونت ایدن بو مبنی مینی صنع غیور یزدانی کیم سومه‌ز !

جبارتلرینك مکافاة موعودهٔ صمدانیه‌سی اولان ارزاق واسعه ایله متنعم اصناف تجاره ایلك موعظهٔ جرأت وحکمتی ویرمش اولدوغنه آزیجق ملاحظه ایدینجه ، انسانك بلا تردد حکم ایده‌جکی کلن بو سویملی ، خیرلی استاد کامل ؛ قدرت فاطره‌نك کندینه تعلیم وتلقین ایله‌دیکی دستور بلیغه تبعاً مهدان فسحت آباد مساعیسی ایچون حدود وحائل گورمه‌یه‌رك سایه‌دار مشجره‌لره لطیف وادیلره ، نظره‌پرا بوادی وحدائقه ، گوکلری آچیجی گلستانلره ، قالیچهٔ زمردین طبیعت ایله مزین قیرلره شتابان اولور ؛ حظ ایتدیکی دلفریب ، رائحه‌دار چیچکلره تماس ایده‌ر ؛ آشیان مسعودنده اڭ حاذق کیمیاگرلری ، دهاتی واله وحیران قیلان بر مهارت ووقوف ایله اعمال ایده‌جکی محصول نفیسنك اجزاء پاك ومبارکه‌سنی اقتطاف ایده‌ر ! ..

ایشته ، بن ده خلقاً پك گوچوك لفظ صنعهٔ چوق بویوك اولان شو اعجاز کار ایشچینك طرز سعیینی بر حس طفلانه وصمیمانه ایله تقلید وتنظیره اوزندم . لطف حق ایله شو ناچیز دفتر منتخبات وجوده گلدی . سائق نفع ناس اولان شو تشبثمله [۱۰ تموز ۱۳۲۴] پنجشنبه صباحی مناستر آفاقندن دوغان آفتاب حریتك اشعهٔ حیا تبخشاسیله آیدینلانان وجانلانان مادر مهربان وطنك امید استقبالی اولان بو گونکی مینی مینی یاوروجقلرینه بر خدمتجك ایتمك ایسته‌دیم . توفیق اللهدندر .

بشکطاش . حافظ ابراهیم

هامش :

ح .] بو اشارت ، کندینه تقدم ایدن جملهٔ عالیه‌نك حدیث شریف اولدوغنه دلالت ایدر .

بسم الله الرحمن الرحيم

١ : [هل يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون]

٢ : [طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة ـ ح .]

نماز ؛ عماد دين ومفتاح جنتدر ـ . ـ نماز ؛
بوتون اوضاع تعظيميه‌يى جامعدر . ـ صوم ؛ بير مائدهٔ رحمتدر .
صوم ؛ سرپاك صمديتدر . صوم ؛ صائمه نوردن بير خلعتدر . صوم ؛
اتصاف ملكيتدر . صوم ؛ صبردر . صابرينك اجرى
ايسه ، بانص كتاب ، بغير حسابدر . [انما يوفى الصابر
ون اجرهم بغير حساب].

[ان الله مع الصابرين] وعد كريمنجه جناب حقك نصرتى

---

[١] آيت جليلهٔ قرآنيه . مآل منيفى : بيلنلرله بيلمه‌ينلر (عالملرايله جاهللر) مساوى اولورمى ؟
[٢] حديث شريف . مآلى : طلب علم ؛ هر مسلم ومسلمه‌يه فريضه‌در

اطلبوا العلم من المهد الى اللحد ـ ح . [٣]

ودعايه اجابتى ده صابرينه‌در .
صوم ، اعمال سائره كبى ظاهر دكل ، بير سر باطندر . اونك ايچون ،
اعمال سائرهٔ اسلاميه‌دن جناب حقه نسبت خاصيتله متميزدر ، كه احا
ديث الهيه‌ده « كل عمل ابن آدم له الا الصيام فهو لى وانا اجز
ى به » [٤] وارد اولمشدر .

صائم ، موعود باللقاءدر ، كه حديث نبويده :
للصائم فرحتان : فرحة عند افطاره وفرحة عند لقاء ربه »
[٥] بويورولمشدر .

عبادت صوميه‌يى ايفا ايده‌مه‌ين عبد بطالر ، كنديلرينى اصحاب عزم
عدايتمه‌سينلر ، كه اونلر ساقط همت واسير شهوتدرلر .

---

[٣] حديث شريف مآلى : علمى بشيكدن مزاره قدر طلب ايديكز .
[٤] ابن آدمك بوتون عملى كنديسنكدر ؛ يالكز اوروج مستثنادر ، كه
او بنمدر . اوك مكافاتى ده بن ياپارم .
[٥] صائمك ايكى سونجى واردر : بيرى افطارى زماننده ، بيرى
ده تكريسنه ملاقاتنده .

اطلبوا العلم ولو بالصين — ح ٠ [٦]

صائمڭ غروب قبيلنده ييه‌جك و ایچه‌جكلری اوكلرنده آماده، و ایسته‌دیكلری كالده اولدوغی حالده اوندن بر ذره‌یی تناوله دنیالرجه ترغیب داخی كورسه‌لر، كونش غروب ایتمه‌دیكجه متناول اولمامالری؛ اجمل خصال فاضله اولان صبر ومتانتلرینی، وضبط نفسه مزید قدرتلرینی كوستریركه، صومك؛ هیچ باشقه مزیتی اولماسه شرفنه بو كافیدر.

مع هذا كه صوم [الصيام جنة فلا يرفث ولا يجهل وان امرؤ قاتله أو شاتمه فليقل اني صائم مرتين والذي نفسي بيده لخلوف فم الصائم اطيب عند الله من ريح المسك يترك طعامه وشرابه وشهوته من اجلي الصيام لي وانا اجزي به والحسنة بعشر امثالها] [٧] حديث شريفی وفقنجه، سپر معاصی و مانع مالایعنیدر.

[٦] حديث شريف ٠ مألی: علمی؛ چینده بیله اولسه طلب ایدیكز.

رتبة العلم اعلى الرتب — امام علی [١]

فم صائمك متغیر رائحه‌سی؛ عند الله مسكدن اطیبدر. صومده انسان؛ كندینك شیء قایله احتیاج ذلتنده بولوندوغی آكلاماق مزیتیله برابر شو فائده‌ده‌خی واردر، كه صائم اولان كیمسه، آجلغك المنی دویوب، اكثراوقاتده اوالمی طاتماقده اولان فقرا و مساكینه رقت ورحمت [٨] اوزره بولونور؛ واونلرك تحمل ایتمكده اولدوقلرینه — أحیاناً اولسون — متحمل اولوب اونلرله همحال بولونمش، وعند الله رفعت بولمش اولور.

صوم رمضان؛ سال هجرت سنیه‌نك ایكنجیسنده فرض اولوب علیه الصلاة والسلام افندیمز حضر-

[١] مألی: علم رتبه‌سی؛ رتبه‌لرك اعلاسیدر

[٧] مأل شریفی: اوروج؛ بر قالقاندر. صائم؛ فحش‌كو اولماسین، جاهلانه معامله‌ده بولونماسین. اكر بر كیمسه، اونكله مقاتله ویا مشاتمه‌یه متهیء اولورایسه، ایكی كره: بن؛ صائم‌ ، دیسین (یعنی كندیسنك، حال صیامده اولدوغی خاطرلاسین). جانم قبضهٔ قدرتنده بولونان ذات اجل و اعلی حقیچون (سویله‌دیم كه) : صائمك آغز قوقوسی؛ عند الله رائحهٔ مسكدن أطیبدر. (حق تعالی بیوروركه) : ییه‌جكنی، ایچه‌جكنی، قضاء حاجت جنسیه‌سنی بنم ایچون ترك ایدییور. اوروج بنمدر. اوكا مكافاتی‌ده بن یاپارم. حسناتدن هر برینك مكافاتی اون قاتدر. (صومك مكافاتنه حد یوقدر).

[٨] رحمت ٠ كه آجیماقدر؛ اونك، انسانه كوره حقیقتی؛ بر نوع الم باطندر ٠ كه انسان آجیدیغی كیمسه‌یه ایلك ایتمكله اوالمی كندیسندن رفعه مسارعت ایدر، و بو صورتله عند الله اولان حسن جزایه‌ده نائل اولور.

مَنْ عَلَّمَنِی حَرْفاً فَقَدْ صَیَّرَنِی عَبْداً ـ امام علی [١]

تلری، دوقوز رمضان طوتمشلردر. اونڭ دور-
دی ییکیرمی دوقوز وبشی اوتوز اولمشدر.

[بیر قوله گوره بیردن ودیگر قوله گوره ایکیدن ماعداسی ییگیرمی
دوقوز کلمشدر]

صوم، که لجام متقین ورياض ابرار ومقربیندر، [جوهرهٔ نیره]
ده مبین اولدوغی اوزره : صوم عموم ، صوم خصوص وصوم
خصوص الخصوص، اولماق اوزره اوچ درجه‌در.

عمومڭ صومی؛ نفسی مفطراتدن منع ایتمکدر. خصوصڭ صو-
می؛ منع مفطرات ایله برابر سمعی، بصری، لسانی، ألی، آیاغی، وا-
لحاصل جمیع جوارحی آثامدن منع ایله‌مکدر. خصوص الخصوصڭ
صومی؛ قلبی ده هموم دنیه وافکار دنیویه‌دن صائم قیلاراق اونی ما-
سوادن بالکلیه منع ایتمکدر.

(مفطرات] ؛ مأکولات ومشروبات تناوله، وبالفعل مواقعه
اجراسنه منحصر دگیلدر. گرك اغذیه [٩] ، گرك ادویه نوعندن
اولسون.

[١] باکا بیر حرف اوکره‌تن؛ بنی کندیسنه عبد مملوك ایتمش اولور.

[٩] بدنده بدل مایتحلل اولان (غذا) نڭ جمعیدر. بونده ومفر-
دنده وتغذی کلمه‌سنده ذالی اهمال ایتمك غلطدر. سماعوزنده اولان غداء
صباح طعامیدر تغدی؛ اونی تناولدر. آقشام طعامنه اووزنده عشاء واونی تنا-
وله تعشی دینیر.

خُذِ الْعِلْمَ مِنْ أَفْوَاهِ الرِّجَالِ [٢]

اکل ویاشرب ایتمك، وحتی غذا ونه دوا اولاراق صالح اکل وشرب
اولمایانی بلع ایله‌مك؛ ناقص صوم اولدوغی کبی، حقنه نوعندن
جوفه شی ایصالی وبوغازه، یاخود دکیزه بیر شی وصولی دخی صومی
ناقض ومفسددر.

حدیث شریفده: « اوچ شی، اخلاق مرسلیندندر:
تعجیل افطار، تأخیر سحور، نمازده صاغ ألی صول
أل اوزرینه باغلاماق » بویورولمشدر.

افطاری، یعنی اوروج بوزمایی آقشام نمازندن اول ایتمك
مستحبدر. عند الافطار:

« اللّهم لك صمت وبك آمنت وعليك توكلت وعلى
رزقك افطرت (وصوم غدٍ من شهر رمضان نويت) فا
غفر ما قدمت وما اخرت » دیمك دەسنتدر.

زکات ؛ بیر عبادت مالیهٔ سنویه‌در که اغنیاء مسلمینك سنه‌دن
سنه‌یه مالللرینڭ قیرقده بیرینی فقراء صابرینه ویرمه‌لرندن عبارتدر.

[٢] : علمی ؛ علمادن اخذ ایدیکز

حب الوطن من الايمان . ح . [١]

[وما انفقتم من خيرٍ فهو يخلفه] وعد كريمه مبنى ، مال ايچون زكات ، موجب نماء و بركات اولدوغى كبى هم ده موجب طهارتدر .

عبدك عبوديتده اولان صدقه دلالتندن دولايى ، زكاته ، لسان شرعده ، صدقه دخى دينيلمشدر .

[انما الصدقات للفقراء الخ .] آيت كريمه سنده كى صدقات ؛ زكاتدن عبارت اولدوغى كبى [خذ من اموالهم صدقةً تطهرهم و تزكيهم بها] قول كريمنده كى صدقه دخى زكاتدر .

[نعمت اسلام] دن

لغات ـ عماد ـ عمود [ع] ديره‌ك . ـ مائده [ع] اوزرنده يمكلر بولنان سفره § يمك ، ضيافت . . جمعى : موائد . ـ نص [ع] صراحت ، حكم صريح § قرآن كريمده ويا بر حديث صحيحده بر ايش حقنده اولان صراحت و بو صراحتى حاوى كلام . ـ جمعى : نصوص . ـ اجابت [ع] قبول ايتمك § موافقت . ـ لقاء

---

[١] مآلى : وطن سوگيسى ، ايماندندر .

الدنيا مزرعة الآخره . ح . [٢]

[ع] گورمك ، راست گلوب قاوو شماق § يوز ، چهره . ـ عبد بطن ، عبد البطن = شكمپرور ، تنپرور . ـ قبيل [ع] . ـ اقتصاد [ع] اعتدال اوزره حركت § اداره ، تصرف (أقونومى) . ـ انجاز [ع] وعدى يرينه گتيرمك . ـ تنول [ع] آلوب يمك . ـ ترغيب ـ و ـ ارغاب [ع] رغبت ايتديرمك . اولكيسى زياده قوللانيلير . ـ اجمل [ع] داها اك ، پك گوزل . ـ خصال ـ و ـ خصائل [ع] خصلت (= انسانك يارادليشنده اولان صفت ، خوى) ك جمعلرى . خصائل ممدوحه . خصائل عاليه . خصال پاكيزه . ممدوح الخصال . مزيد [ع] [« زيادة » دن مصدر ميمى] آرتماق ، چوغالماق [« زياده » دن اسم مفعول . اصلى : مزيود] آرتمش ، چوغالمش : عمر مزيد . نعم مزيده . ـ وفق [ع] اويمه ، اويغون گلمه : بر وفق دلخواه = گوگلك ايستكنه اويغون اولماق اوزره . بر وفق مرام = مقصده موافق اولماق اوزره . ـ معاصى [ع] (معصيت) ك جمعى . اوامر دينيه يه عدم اطاعت صورتيله وقوع

---

[٢] مآلى : دنيا ، مزرعهٔ آخرتدر .

ادب المرء خير من ذهبه ـ امام علی [١]

بولان كناهلر . ـ **أطيب** [ع] دها ، آك ، پك پاك ، خوش ،
كوزل . ـ **أحياناً** [ع] (**احيان**) « حين » ك جمعی . و-
قت وقت بعضاً ، . ـ **لجام** [ع] حيوانك آغزينه طاقيلان كم.
جمعی: **لجم** . ـ **متقی** [ع] اتقا ايدن، كناهدن صاقينان، اللهدن
قورقوب منهياتدن چكينن ، عابد ، زاهد . ـ رياض [ع]
(«**روضه**» = چايرلق ، چمنلك ، آغاچلق وَصولوير ، مر-
غزار ، باغچه) نك جمعی . **روضهٔ رضوان** = جنت . ـ ابرار
[ع] (**بر**) ك جمعی . اوزی ، سوزی دوغرو، فضيلتلی ، حميتلی
كرمی چوق ذاتلر . ـ **مقرب** [ع] تقريب ايدلمش § همدم .
(مقرب الهی) انبيای عظام وَملائكهٔ كرام وَاولياء اللهه اطلاق
اولونور . جمعی : **مقربين** . ـ **آثام** [ع] (**اثم**) ك جمعی . كنا-
هلر، جرملر، صوچلر . ـ **هموم** [ع] غم ، كدر ، تاسه-
معناسنه اولان (**هم**) ك جمعی . ماسواء ـ وَ ـ ماسوی = خا-
لقدن باشقه مجموع اشيا . ـ **بلع** [ع] يوتماق § أمك ، جذب ومص ايتمك

[١] مألی : كيشينك ادبی آلتوندن خيرليدر .

صحت البدن فی الصوم [٢]

ناقض [ع] نقض ايدیجی ، بوزوجی ، بوزان . ـ حقنه [ع] احتقان
آلتی ، شيرينغه § احتقان ايديلمش علاج . ـ نماء [ع] آرتماق
، چوغالماق § بو يومك § فائض ، ربح . ـ

دينی، حكمی سوزلر

وطن سوكيسی ؛ ايماندندر . ـ هر كسك . طبعاً وطننه ارتباطی
واردر . ـ **استشاره ؛ سنت سنيه در** . انفاق محتاجين ؛ هر بير دين
احكامنجه اداسی واجب بير ديندر . ـ **حكمت ؛ مؤمنك يتيكيدر ؛**
اونی نرده بولورسه آلير . **حميه** ؛ دوالرك باشيدر . ـ غرض ؛ مر-
ضدر . ـ صويی آزار آزار ايچمك ؛ تسكين حرارت خصوصنده
پك مؤثردر . ـ بير آدمك عاقل اولدوغی ؛ وقت محنتده صابر ، حال
وسعتده متواضع ، هر ايشده احتياطكار وَطالب حق اولماسندن
بيلينير . ـ **قرآن كريمده ؛** طوق بشردن خارج بير اعجاز واردر .
اسراف ؛ حرامدر . ـ اقتصاد ايدن ؛ فقير اولماز . ـ نزد الهيده ؛
اعلی ايله ادنی مساويدر . ـ عطالت ؛ فقری انتاج ايدر . ـ فقر
آتشدن كوه اكدر . ـ **فرضا** ، آب حياتی يوز صوينه صاتسه لر ،
صاحب وجدان ، اشترا به تنزل ايتمز . ـ تواضع ؛ حاسدی يوق بير .

[٢] مألی : بدنك صاغلغی ؛ اوروجده در .

اَلْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ - ح. [١]

نعمتدر . — ؛ سفر ایدیگز ، صحتگزی موجبدر .
دین مبین محمدی ، تحذیر نسوانی امر ایتمشدر . — نبات ارضك
کوزللکی ؛ تخمك ایلکدندر . — کریمك وعدی ؛ غریمك دینندن داها
لزوملودر . سیئات ؛ انسانه نفس کمترینندن کلیر . — حیاته قیمت ویرن شی ؛
فضیلتدر ؛ چونکه ، فضیلتسز حیات ؛ بر نوع حیوانیتدر . —
استکمال فضائل اوغورنده فدای جان ایدنلره ؛ سردار شهدا نظر
یله باقیلیر . — غرضدن خالی اولان نصیحت ، مرضی دفع خصوصنده
ویریلن آجی علاج کبیدر . — منافقك علامتی اوچدر : (١) سوز سویله
دیکی حالده یالان سویلر [٢] وعد ایدر ایسه عدم انجازینی نیتله وعد
ایدوب خلف ایلر . (٣) کندیسنه اعتماد اولونورسه خائن یعنی غدار
اولور . — یتیمی آغلاتمایگز ، که آغلارسه عرش عظیم آغلار . — زهر
آغاجی تازه خرما ویرمز ؛ نه تخم اکدکسه همان او تخمك میوه سنه منتظر
اول . — ای فصل خزانده آرپا اکن کیمسه ! ظن ایتمم ، که وقت حصادده
بوغدای بیچه سك ! . — دنیایی آرزو ایدن ؛ علم طلب ایتسین ؛ آخرتی
آرزو ایدن ؛ علم تحصیل ایتسین ؛ ایکیسنی بردن آرزو ایدن ده علم تحصیل
ایتسین . — عمل وعبادتله مأجور اولمق ؛ خلوص نیته توقفدر . — هر شیئك
بر علامتی واردر **ایمانك علامتی ایسه نمازدر** . — هر مشکل سعی
ایله آسان اولور . — **علم ؛ دینی محافظه ایتمك ایچوندر ؛ دنیایی**

[١] مآلی : مؤمن ؛ مؤمنك قارنداشیدر .

اَلتَّعَلُّمُ فِی الصِّغَرِ كَالنَّقْشِ فِی الْحَجَرِ [٢]

ییمك ایچون دکیل . — انسان ؛ اشرف مخلوقاتدر . — ظالملری جز-
سز براقماق ، فقرایه جوردر . — هنرسز سیاح قانادسز قوشه
علمسز صوفی ، قاپیسز خانه یه بکزر . — عبادتك افضلی ، طلب
علمدر . — تحصیل علم ایدوب ده عمل ایله مین ؛ تارلایی سوروب ده
تخم اکمه ین کیمسه یه بکزر . — مسافره رعایت ؛ واجبدر . لسان ایله قلب
بر اولمادیقجه ، هیچ بر قول مؤمن کامل اولاماز . آبدست اوزرینه آبدست
آلماق نور اوزرینه نور قیلمقدر . — **پیغمبریمز حضرت محمد** علیه
الصلاة والسلام افندیمز ، بویورمشدر که : **بن علمك مدینه سی یم**
؛ امام علی ده قاپیسیدر . علمی ایسته ین قاپیسنه مراجعت
ایتسین . — مظلومك دعاسندن حذر ایدیگز . زیرا سرعت سیر-
ده شراره کبی سمای اجابته صعود ایدر . — جود و کرم ؛ جناب حقك
اعظم صفاتندندر . — پیدا اولان بخیل اولماز ، یعنی بخل ایله بویوك
اولماز . — علم ؛ خزینه در ؛ آناختاری ایسه سؤالدر . — نیتی خالص
اولونجه کیشینك ، خیر اولور عاقبتی هر ایشینك . — قلب مؤمن
عرش رحماندر . — آدمك حیوانیتی ییمکله انسانیتی اوقوماقله
قائمدر . — حق بدیهیدر . — حقیقتده مجاهد ؛ نفس اماره سیله مجا-

[٢] مآلی : کوچکلکده اوکرنمك ؛ طاشه نقش ایتمك کبیدر

لیس منا من لم یرحم صغیرنا ولم یوقر کبیرنا - ح [١]

هده ایدن کیمسه‌در . ــ افعال مستحسنه‌یی امر ایدنلر ؛ او فعلك فا-
علی کبی مأجور اولورلر . ــ غربتده وفات ایدنلر ، شهیددرلر . ــ
نعمتدیده‌لرك ، منعملر حقنده‌کی دعای خیری ؛ رد اولونماز . ــ قابی
ناشاد اولان غریبه ، کولونج یوز کوسترنلری ؛ جناب حق سومز . ــ
جنت اسخیانك خانه‌سیدر . ــ امور خیریه‌یه دلالت ایدن
کیمسه ؛ او خیری ایشله‌ین کبی مأجور اولور . ــ کلام ؛ دوا کبیدر ؛

آزی نافع ، چوغی مهلك . ــ هر شی چوغالینجه اوجوزلار . « ادب »
تکثر ایله‌دیکجه قیمتی آرتار . ــ جهان روگردان اولسه ، ینه حق
ذلیل اولماز . آغوشنده بدر طلوع ایله‌سه ، ینه باطل ؛ معتبر صاییلماز
کرك ایپلك ایدن ، کرك فنالق یاپان ، اولا نفسندن باشلار . ــ سو-
یملی چهره ، علائم موفقیتدندر ، ــ اعمال ، افکارك میوه‌سیدر . ــ
صبر و مکنت ، طلیعهٔ نصرتدر . ــ فضیلت ، عقل سلیم دائره‌سنده
یاشامه‌یه آلیشماقدر . ــ حقیقت ؛ بر مال مشترکدر . بوکا مالك او-
لان ؛ دیکرلرینه ویرمه‌یه بورجلودر حقیقته وصول ایچون بر ؛ حقیقتدن
انحراف ایچون بیك طریق واردر . ــ امید ؛ غذای روحدر . ــ

لغات : استشاره [ع] دانیشماق ، مشورت ایتمك . ــ

[١] مآلی : کوچوکمزه رحم و شفقت و بویوکمزه توقیر و حرمت ایتمه-
ین بزم سیرتمز اصحابندن دکیلدر .

شفاء الجنان قراءة القرآن - امام علی [٢]

انفاق . ــ [ع] خرج ایدوب توکتمك : فی سبیل الله انفاق ا-
موال § نفقه ویروب کچیندیرمك . ــ دین [ع] بورج . ــ حمیه
[ع] ییوب ایچمکده احتیاط ، پرهیز . ــ طوق [ع] کردنلك
§ طاقت . ــ اعجاز [ع] عاجز قیلماق : قرآن کریم ؛ بوتون بلغای
عربی اعجاز ایتدی § کلامك بلاغتجه طوق بشردن خارج بر مر-
تبه‌ده بولونماسی . § خالق تنظیرندن عاجز براقان هنر ، کیفیت .
(اعجازکار ، اعجازکارانه ، اعجازنما) کبی تعبیرلرده بو معنی ملاحظه
اولونور . ــ اسراف [ع] لزومسز اولاراق صرف ایتمك . ــ
اقتصاد [ع] اعتدال اوزره حرکت § اداره ، تصرف (اقونومی) انجاز
[ع] وعدی یرینه کتیرمك . جمعی : انجازات خلف [ع] ویردیکی سوزی
یرینه کتیرمه‌مك . ــ خزان [ع] یاپراق دوکومی موسمی ، کوز . ــ حصاد
[ع] اکین ، چایر بیچمك . بیچیم زمانی یعنی (وقت حصاد) موقعنده
ده ایراد اولونابیلیر . ــ مأجور [ع] ایتدیکی خدمت ویا ایلدیکك
اجر و مکافاتنی کورن . ــ اماره [ع] جبر صورتنده اعمال سیئه
اجراسنی امر ایدن . مؤنث سماعی اولان (نفس) ه صفت اولاراق قو-
للانیلیر : امارہ‌لك ؛ نفسك اك زیاده تربیه‌سز بولوندوغی درجه-
در . بر وجه آتی ترقی ایدر : نفس لوامه . نفس مطمئنه . نفس ملهمه ،
نفس راضیه ، نفس مرضیه . بو تعبیرات مخصوصه‌دن ماعداده
(نفس) ك تذکیری اولادر : نفس نفیس . نفس خبیث . نفس

[٢] مآلی : قلبك شفا (وجلاسی) قرآن کریم اوقومقدر .

قوة القلب من صحة الايمان - امام علی [۱]

ظالم . — سخی [ع] سخا ایله متصف اولان . جمعی : اسخیاء . — سخاء [ع] جومردلك . — شراره - شرار - شرر [ع] قیغیلجیم . اولکیسی ، تك قیغیلجیم مقامنده‌ده قوللانیلیر . — جود [ع] کریملك ، جومردلك ، مروتلیلك : الجود من الوجود . — بخیل [ع] خسیس ، جمری . — سفر (ع) یولجیلق . — تخدیر (ع) اورتوطوتوندورماق . — غریم (ع) آلاجاقلی ، صاحب غرامت . — روکردان (ف) یوزچویریجی . — مکنت (ع) قوت ، قدرت . — طلیعه (ع) دشمنك قوه موجوده‌سی مقدارینی و طرز حرکاتنی کشف ایچون ایلری‌یه سوق اولونان اینجه قاراقول بلوکیدر .

وقتکی ایی قوللان

کندینه یاردیم ایدنلره ، الله ده یاردیم ایدر . اگر ایی یاشاماق آرزو ایدرسه‌کز ، وقتکزی ایی قوللانك ، چونکه ، وقت ، بیرقماشدر ، که حیات اونکیله دوقونمشدر . تنبللیك ؛ دیریلیك ایچنده بیرنوع اولمکدر . تنبللیك ؛ مدت حیاتی عادتا حس اولونامایاجاق صورتده قیصالدیر .

[۱] مآلی : قلبك قوت و جرأتی ؛ ایمانك صاغلاملیغندندر

نوم العالم خیر من عبادة الجاهل - ح . [۲]

اویقو ایچون غائب ایتدیکمز وقت ؛ لزومندن زیاده‌در . مشهور مثلدر : (اویقو اویویان تیلکی ، طاووق آولایاماز .) و (مزارده اویویاجاقدر وقتمز اولاجاقدر .)

ایشسزلیکده ایشدن زیاده لذت واردر ؛ ظن ایدنلر ؛ خطا ایده‌رلر . چونکه ، تنبللیك ؛ اندیشه‌یه و لزومندن زیاده راحت ؛ جان صیقندیسنه سبب اولور .

داهاوار : تنبللیك ، گوه‌زه‌ایمكك آناسیدر . گوه‌زه‌لیك ایسه‌پك چوق فناقلره سبب اولور . هرشیدن اول ، دوستی دشمن ایده‌ر . چونکه ، بیرگوه‌زه ؛ دوشونمکسزین آغزینه کلن سوزی سویله‌ر . و بیرسوزك صوکی نره‌یه واراجاغنی خاطره بیله گتیرمه‌ز بوجهتله تنبللیك ، یالکیز حیاتك دکیل ، حیات اجتماعیه‌نك اساسی اولان انسانیتك بیله دشمنیدر . چونکه . ایش ایشله‌مه‌ینلر ، هرفنالیغی یاپمایه حاضردر .

تنبللیك ، یاپس گیبیدر . وجودی ؛ دوردیغی یرده چورودیر . مثلده دینیلدیکی گیبی :

« ایشله‌ین آناختار ، دائما ایشیلار . »

وقت ؛ هرشیدن عزیزدر ؛ دیریز . اگر بونی بیلیورایسه‌ك ، نیچون وقتمزی بوش یره صرف ایدییوریز ؟ چونکه ، بوش بوشنه وقت

(۲) مآلی : عالمك اویقوسی ؛ جاهلك عبادتندن خیرلیدر

قسوة القلب من الشبع - امام علی . [١]

گچیرمك ؛ أڭ بویوك سفاهتدر . چونكه ، **غائب اولان وقت ، بیرداها أله‌گچمه‌ز** . وبیزم ألویریر ، دیدیكمز وقتلر ؛ دائما پك آزدر .

خدمتكارلریكزه ، خلایقلریكزه نظارت ایتمه‌مك ؛ خانه‌كزله كیسه‌كزی اونلرك كیفنه ترك ایتمكدر . مجرب اولمایان خدمتكارلره ،لزومندن زیاده اعتماد ؛ چوق خانه‌یی خراب ایتمشدر .

ایشیڭزك گوروله‌سنی ایسترمیسڭز ؟ ممكن اولدوغی قدر باشی اوجنده كندیكز بولونكز . گوروله‌مه‌سنی ایسترسه‌ڭز ، بوتون بوتون باشقه‌سنه حواله ایدیڭز .

انسان ؛ كندینی قایرماقدن ، هرحالده فائده كورور . زیرا ، عقلا دیمشدركه : **چالیشانلر ایچون ثروت ، آچیق گوزلر ایچون عبرت ، تنبللر ایچون ندامت ، صالحلر ایچون جنت** مقرردر .

مطبخ نه‌قدر یاغلی اولورسه ، میراث اوقدر ضعیف اولور ؛ دیرلر بومثلك حكمی ؛ حسن اداره‌وأوامورنده اسرافدن اجتناب توصیه‌سندن عبارتدر .

[١] مألی : قلبك قسوتی (صیقینتیسی) طوقلقدندر .

فعل المرء یدل علی اصله - امام علی [٢]

زوجلر ؛ نه‌قدر زنكین اولورسه اولسون ، اگر زوجه‌لرك حسن اداره‌یه همتلری منضم اولمازسه اوزنكینلیك ؛ رفاه وسعادت تأمین ایتمه‌ز . هرحالده اداره‌لی بیرزوجهٔ فقیر ؛ مسرف بیرزوجهٔ صاحب یساردن خیرلیدر . زیرا ، **حسن اداره ؛ رفاهك آناسیدر** . اسراف ایسه فقر وافلاسك باباسیدر . مشهور مثلدر : **مال ، انسانی زنكین ایتمه‌ز** ؛ اداره لازمدر .

بیر (صاحبة البیت) ك أوقادیننك ، اگردوشونولورسه ، بیرمملكتك والیسی قدر ایشی واردر . چونكه ، بیرخانه ، بیرمملكتك نمونه‌سیدر . افراد عائله ایسه ؛ اومملكتك اهالیسی حكمنده‌در . بالخصوص ، یارین مملكتلری ، مادرمهربان وطنی اداره ایده‌جك اولان اولاد واحفاد ؛ ایلك تربیه‌یی ، ایلك نمونهٔ اداره‌یی « أوقادینلری » ندن آلاجاقدر .

بو سببله كندی كندیكزك هم خدمتكاری ، هم افندیسی اولدوغكزی دوشونه‌رك وقتكزی أیی قوللانوب اولادیكزه تنبللیكدن نفرت ، وچالیشمه‌یه محبت حاصل ایده‌جك مثاللر گوسترك .

تنبللیك ؛ اوقدر یاواش یورور كه ، ؛ فقیرلیك درحال آردیندن یتیشیر . اویله ایسه غیرت ایده‌لیم ؛ فدرتمز واركن چالیشالیم زیرا ؛ چالیشقانلیق سایه‌سنده ، آز زحمتله چوق شی یاپابیلیریز .

(٢) مألی : كیشیدن صادر اولان ایش ؛ كندی مایه‌سنی گوسته‌ریر .

قول المرء يخبر عما في قلبه .. امام علي [١]

راحت ؛ هرشيئى گوجلشديرير ، اماچاليشماق ايله هرگوچ قولا-
يلاشير .

داهاأيى گونلر آرايوب آرزو ايتمكدن بيرشى چيقماز . وانسان
صاغ اولدوقجه هرگوندن استفاده ايده بيلير . وبرانسانه ، ياتا-
قدن صاغ قالقديغى گون ، ألبته خوليا ايتديكى گوندن خيرليدر .

اميدله ياشايان ؛ محنتله جان ويرير .

بيرأيى بوگون ، ايكى يارينندن داها خيرليدر . بونك
ايچون عاقل اولان ؛ بوگونك ايشنى يارينه بيراقماز .

گورمكده اولدوغمز بونجه بويوك محصول مساعينك
جمله سى ، بوگونك ايشنى يارينه بيراقمايانلرك اثرليدر .

تنبلليك ، موتك كوچوك قارداشيدر . بير تنبل ، داها
گنج ايكن اختيارلار . **(چونكه ؛ ايشسز گچن زمانك دقيقه-
سى ساعتدن اوزوندر)**

ايشسزليكده راحت آراماق ؛ صاغ ايكن ئولو اولمانى آرزو
ايتمك گيبيدر . چونكه ، **حيات ؛ چاليشماقله قائمدر . تنبلليك
ايسه ياري ياري يه ئولمكدر .**

[١] مألى : كيشينك كلامى ؛ مخبر مراميدر .

العلم في الصدور لا في السطور [٢]

بيرصادق خدمتجيگز بولونماسنى واونى سومه يى آرزو
ايدرسه گز كنديگزه ينه كنديگز خدمت ايديگز . چونكه كندى
ايشيگزه كنديگز صداقت وخدمت ايتمه زسه گز آرتيق آياقيتمله
طوتدوغگز بيرخدمتجيدن صداقت بكله مك قدر حماقت اولاماز .
بيلمه زميسگز كه : **مال صاحبنك بير گوزى ؛ خدمتكار-
لرك اون گوزينه بدلدر وافنديك نظرى ؛ آته يم ير-**
ينه گچر ؛ ديمشلردر .

خصوصا انسان ايشنى باسقه سنه ايصمارلايه ايصمارلايه كندى
وظيفه سنى اونوتاراق أوينك يبانجيسى اولور . ايسترميسگزكه ،
خدمتجيلريگز ؛ سيزك مقامگزه قائم اولسون ؟

آياقدكى كويلو قادين ؛ گوشه يه قورولان نازلى بيرخانم افند-
يدن بويوكدر . شبهه يوق ؛ بير كويلو قادين ؛ مشاق سعى ايله آقشامه
قدر يورولور اما آقشام اولونجه اولاد وعيالنك مسرت وراحتنى
موجب اولاراق حضور قلب ايله يير ، ايچر ، اويور . اكن وقتنى عطا-
لتله گچيرن بيرخانم افندى يى ؛ هيچ بيرشى خشنود ايتمز ؛ چونكه ،
تنبلليك ؛ پاس گيبيدر . پاس ؛ چليكى ناصيل ييوب بيتيريرايسه ،

[٢] مألى : علم ؛ انسانك حافظه سنده اولاندر . كتابك سطر-
لرنده اولان دگلدر .

سيد القوم خادمهم - ح [١]

تنبللكده انسانى دوردوغى يرده أريدير .

باخصوص كافه‌ذمائم اخلاق؛ تنبللكدن دوغدوغى جهتله،

اوندن نه‌قدر قاچينيلسه لائقدر .

قازانج شبهه‌لى ، قازانيلمش مال ايسه موقت بيرشيدر . فقط مادام‌كه ياشايورسكز ، مصرف مقرر ودائميدر. بوحالده بيرأو- قادينى ؛ مجبور اولماقسزين قازانيلمش مالدن ييين بيرشريك حيله- تدر . ايكى كيشى شريك اولونجه، مال داخى مشترك اولور . او- يله ايسه بيرى قازانمه‌يه چاليشديقجه ديكرى ده قازانيلمشى اداره‌يه چاليشماق لازم‌كلير . بوايسه وقتى حسن استعماله حصر ايتمكله، أونى حسن اداره أيله‌مكله ، تنبللك ايتمه‌مكله ميسر اولور .

دنياده مال اطلاق اولونور نه‌وارسه اقدام ايله طوپلانير ؛ چاليشماقله حاصل اولور ؛ حسن اداره ايله محافظه ايديلير ؛ وقتى قوللانمه‌يى بيلمكله بركت بولور .

أڭ بويوك زنگين ؛ وقتى حسن استعمال ايدندر أڭ بويوك فقير؛ وقتى تنبرورلكله هدر ايدوب قازانيلمشدن كچيننددر .

چونكه او ؛ بيركون اولوب توكه‌نير بلكن وقتى أيى قوللانمه‌يى بيلن قادين ؛ أركك ،صاغ اولدوقجه قازانمه‌نڭ وقازانيلمشى اداره- نڭ داخى يولنى بيلير

---

[١] مألى : بيرقومڭ اولوسى ؛ خدمتلرنده بولوناندر .

الحياء من الايمان - ح [١]

لغات : — قماش [ع] ايپكدن ، پاموقدن، كتاندن، يو- كدن اولان منسوجات . جمعى : اقمشه . ـ انديشه [ف] فكر، خيال . بومعناده آزقوللانيليور § دوشونجه، محترزانه دوشو- نمه ، قورقو . ـ سفاهت [ع] عقل خفيفليكى ، عقلسزلق § ذوق عالمنده ياشاييش ، بيهوده‌پاره صرف ايديش . ـ مقرر [ع مصدرى : تقرير] قرارلاشمش، نيت وتقرير ايديلمش اولان شى. جمعى : مقررات = قرارلاشديريلان خصوصات ديمكدر . ـ عبرت [ع] موجب انتباه اولاجاق وقعه ، خصوص . عبرت آلماق = عبرت اولان شيئى ملاحظه ايله تربيهٔ نفس أيله‌مك . جمعى : عبر . ـ منضم [ع] انضمام ايدن ، قاتيلمش ، علاوه . ـ رفاه ـ رفاهت ـ رفاهيت ـ [ع] وسعتلى ،سهولتلى دير- ليك، وسعتله ، سهولتله خوش كچينيش . ـ مادر [ف] آنا . مهربان [ف] شفقتلى، مرحمتلى ، دوست . مهر [ف] كونش § محبت ، شفقت . ـ مهر [ع] حق زوجه‌ده ويريلن بدل نكاح . جمعى : مهور ، امهار . ـ احفاد [ع] تورونلر . مفردى : حفيد . ـ مساعى [ع] سعى معناسنه مصدرميمى اولان (مسعى) نڭ جمعيدر . سعيلر چاليشمه‌لر . ـ حماقت [ع] احمقلق . ـ مشاق [ع] زحمتلر ، محنتلر. مفردى : مشقت .ـ عيال [ع] (عيل) ڭ جمعى . بيرآدمڭ كچينه‌جكلرينى ويرديكى اشخاص ،

---

(١) مألى : حيا ـ كه‌اوتانماقدر ـ شعب ايماندندر .

الحياء خير كله ـ ح . (١)

ازواج وانساب واتباع .ـ ذمائم [ع] (ذميمه) نك جمعی .ـ مذموم شیلر ، كوتو خلق وخصلتلر . ـ اطلاق [ع] بوشاماق . بومعناده (تطليق) زياده قوللانيلير § صاليويرمك § ديمك ، تعبير § على الاطلاق = بيرقيدايله مقيداولماماق اوزره .ـ غيرت [ع] نام وناموسه خلل ويره جك شيلره قارشی اولان حس انسانی ، كه يك ممدوحدر § اهتمام ايله سعی . ـ هدر [ع] بوش يره صرف اولونمه ، تلف وهبا اولمه .

« خيريهٔ نابی » دن :

ای نهال چمن آرای ادب ،
نوربخشای دل وديدهٔ اب ،
سعی قيل علم شريفه شب وروز ،
قالماحيوان صفت ، اول علم آموز .
صفت حضرت مولادر علم .
جمله اوصافدن اعلادر علم .
مطلب علمه چاليش ، اول اعلم ،
« فرضدر » ديدی رسول اكرم .
بيزه امر ايله دی اول صاحب علم :
« مهددن لحده دك اول طالب علم . »
علم ايچون اولدی شه خطهٔ نور ،

(١) مآلی : حيانك ؛ هپسی خيردر .

تخلقوا باخلاق الله ـ ح [٢]

« ربِ زدنی » طلبيله مأمور .
علمدر ، ماشطهٔ روی وجود ،
علمدر ، واسطهٔ بودونبود .
علمدر ، مائدهٔ ربانی ،
علمدر ، موهبهٔ يزدانی ،
علمدر ، رابطهٔ عزوعلا
علمدر ، باعث تمكين وصفا .
علم ؛ بير لجهٔ بی ساحلدر ،
اونده عالم كچينن جاهلدر .
جهله حق موت ديدی ، علمه حيات ،
اولما همحال كروه اموات .
اولما محروم حيات ابدی ،
علم ايله فرق ايده گورنيك وبدی .
بيلمك البته دگيلمی احسن
صورسه لر « بن ؛ اونی بيلمه م » ديمه دن .
حضرتك ناسه بودر تلقينی :

[٢] مآلی : عفووصفح ومعامله بالجميل مثلی اوصاف الهيه دن اولان خصال عاليه ايله اتصاف اوزره اولوك .

الصمت حكم وقليل فاعله [۱]

« اطلبوا العلم ولو بالصين »

ايتمه عار ، اوگرن ، اوقو اهلندن ،
هرشيئك علمى گوزل جهلندن
نه ده بى خبر و نرده خبير ؟
متساوى دگل اعمى و بصير .
جهلدر ، مايهٔ شرم و خجلت
جهلدر ، مورث ذل و نكبت
جهلدر ، محض عدم ، علم وجود ،
هيچ برابرمى اولور بود و نبود ؟

[بحر رمل : فعلاتن (فاعلاتن) فعلاتن فعلن]

فضيلت

« اسماعيل صفا » نك « منسيات » ندن :

مرجحدر قناعت ، هر زمان هر تورلو اقباله ،
باقوب مادونه انسان ، دائماً شكر ايتمه لى حاله .
تكاسل ؛ عيبدر انسانه هر مسلكده ، هر يرده ؛
چاليشماقدر مدار مظهريت جمله آماله .
جهالت ؛ بيلمه مكدر ، علم ايسه هر شيئى بيلمكدر ؛

[۱] مألى : مالايعنيدن سكوت ؛ بر حكمتدر ، و فقط فاعلى آزدر .

الحياء لا يأتى الا بخير [۱]

بيلنله بيلمه يندن هانكيسى لائقدر اجلاله ؟
علوم اربابى ؛ اشجار گرانبار فواكه در ،
فقط بر شجرك قيش حالى بگزه ر بلكه جهاله
نه لر تحصيل ايده ر بر عصر ايچنده بر ذكى آدم ،
يازيقدر جهل ايله گچمش اولان بر عمر صد ساله .
سعادت ؛ مختلف اوچ حالى جمع ايتمكله حاصلدر ،
سعادت ؛ نائليتدر : كماله ، صحته ، ماله .
ايده ر تنزيل علمك قدرينى اخلاق نقصانى ،
فلاطون اولسه آلماز كيمسه بر بدسيرتى قاله .
جهانده ألڭ بويوك بر خدعه وارسه دوغرو اولماقدر ،
برادر ! آلدانيرسڭ كيمسه يى قالقيشما اغفاله !
خيانت كتم اولونماز ، مطلقا ايرگج ظهور ايلر ؛
قاپيلماطالعڭ گوستردیكى جريئجه امهاله .
بلا پروا دنائت ايله مز بر كيمسه ، وجدانڭ
آليشمش اولمادقجه امرينى اجراده اهماله .
اولو الابصاره قارشى ناصيه ڭ مرآت قلبڭدر ،
دلالت ايله مز جعلى بشاشت صفوت باله
شرافتله اصالت ، فضل ذاتيدن عبارتدر ؛
فضيلتدر شرف بخشا اولان اجداد و انساله .

— ۵ كانون اول ۳۰۹ —

[۱] مألى : حيا ؛ خيردن باشقه بر شيئى انتاج ايتمز

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا . . آيت قرآن [۱

صباح اذاننده

الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بير صمت علوی : كويا طبيعت
خاموش خاموش ايلر عبادت .
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بير صمت نالان : كويا عوالم
پنهان و پيدا ، نوار و مظلم
ايتمكده ذكر خلاق دائم .
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بير صمت علوی : قلب طبيعت .
بير صمت نالان روح عوالم .
ايتمكده ذكر خلاق دائم ؛
ايتمكده رعشان رعشان عبادت .

[توفيق فكرت بك]

سعی

نوع بشره شان و شرف ؛ سعی و عملدر ؛
مقرون سفالت ايدن انسانی كسلدر .

[۱] مآل منيفی : يييكز ، ايچيكز ؛ شو قدر واركه ييمكده ، ايچمكده ، اسراف ايتمه‌ييكز .

الصلح سيد الاحكام . ح . [۲]

عالمده مساعد ايدن آدمی اعزاز ؛
سعی ايت ده قيل اول مرتبه‌يی سن دخی احراز .
تحصيل كمالات ؛ اولور اقدام ايله قابل ؛
سعی ايت ، كه تفيض ايده سك سعيه مقابل .
هر يرده شرفياب اولور ارباب فضائل ؛
مسعود اولايم ؛ ديرسه‌ك اكر ، اولمالی فاضل .
بيهوده هبا اولماسين ، اوقات تعلم .
جدا آچاليشوب ايتمه‌لی اقرانه تقدم .
انوار معارفله ايدن فكرينی تنوير ؛
البته اولور مدح ايله شايسته تقدير .
بير وقت كلير نامكی تبجيل ايده‌ر عالم ؛
فاضل نه ديمك ؛ اولماليسك افضل و اعلم ؛
القصه صفا آدمه بيهوده املدر ؛
نوع بشره شان و شرف ؛ سعی و عملدر .

مرحوم : اسماعيل صفا

لغات : ـ نهال [ف] فدان . نونهال = تازه فدان نهالستان = فدانلق . ـ آرا [ف] (آراييدن) دن امر حاضر . تزيين ايديجی ، معناسنه بير كلمه‌يه الحاق اولوناراق وصف تركيبی ياپيلير . مثلا ،

(۲) مآلی : باريشيقلق ؛ سيد احكامدر .

طوبى لمن رزق العافية ـ امام على (١)

كفتار لطيفله سوزه رونق ويرن ارباب قلمه (سخن آرا) ديرلر
.ـ مهد [ع] بشيك ، گهواره : مهدمدنيت. مهدصفا .مهد
راحت . جمعى . مهود . ـ لحد [ع] چوقور ، خرج ايله طاش
ايله ياپيلمش مزار . جمعى : لحود . ـ ماشطه ـ مشاطه [ع]
كلينى طارايوب صاچنى دوزلتمه يه واسباب زينتنى طاقوب سوسلندير
مه يه مخصوص قادين . ـ بودونبود [ف] وجودوعدم، واريوق
.ـ مائده [ع] اوزرنده يمكلر بولونان سفره § يمك، ضيافت
. جمعى : موائد . ـ موهبه [ع] ويركى ، عطيه ، احسان .
جمعى : مواهب : موهبهٔ الهيه. مواهب لدنيه [سيرحضرت محمد
دن باعث معتبر برأثرجليلدر] . ـ لجه [ع] دكيزك أنكين طرفى ،
پك درين بويوك صو : لجهٔ غرام . لجهٔ مسرت . ـ حضرت [ع]
فى الاصل قرب ، پيشگاه معناسنه در . بومناسبتله كلمهٔ تعظيم اولاراق
قوللانيلمشدر . بوراده پيغمبريمز محمد مصطفى (صلعم) افنديمزدن
كنايه در . ـ خجلت ـ خجل ـ خجالت [ع] اوتانمه : نه قدر
يوزله سه لريوزسزه خجلت كلمه ز . ـ ذل ـ ذلت [ع] ذليللك ،
حقيرليك ، خوارلق . ـ تكاسل [ع] اوشنمك ، تنبلجه سنه
داورانماق . ـ اجلال [ع] تعظيم . ـ گرانبار (ع) ميوه سى
چوق آغاج . ـ فواكه (ع) (فاكهه) نك جمعى . ميوه لر ، يميشلر
.ـ مشجر ـ مشجره (ع) آغاجى چوقير ، آغاجليق ، قورو .

---

(١) مألى : وجـود صاغلغيله ياشايان ؛ نه موتلودر ! .

لاصحة مع التخم (٢)

.ـ جاهل (ع) جهل ايله متصف . جمعلرى : جهال ، جهلاء ،
جهله . ـ جعلى (ع) ياپمه ، دوزمه ، ساخته . ـ بال (ع) قلب ،
كوكل ، خاطر . ـ بال (ف) قاناد . شكشته بال = قانادى قيريق
.ـ صمت (ع) سكوت . ـ خاموش (ف) صوصيجى ، ساكت
.ـ نالان (ف) ايكله يجى ، ايكله ين . ـ نهان (ف) گيزلى . ـ
مقرون (ع) ياقينلاشديريلمش . ـ كسل (ع) گوشكليك ،
اوشنمك .

آداب پيغمبرى

پيامبر ذيشانمز حضرت محمد (صلعم) افنديمز ؛ تصورك
احاطه سندن خارج بيرحالده مؤدب وموقرايديلر . غايت فصاحت
ونهايت درجه ملاحتله سويله رلرايدى . اقتضاايتمه ديكجه تكلم
ايتمه مك ؛ عادتلرى ايدى . فائده سزسوزدن كمال درجه احترازى ؛
أك معتنا بيروظيفه طانيرلر ايدى .

سوزه نازكانه ابتدا ايده ر، ملايمانه ختام ويرير وبير آزسوزله
چوق مرام آكلاتيرلر ايدى . اوقدر آچيق تعبيرات استعمال
بويوررلر ايدى كه ، سامعين ؛ آكلاماق ومحافظه ايتمكده كوچليك
چكمه ز ايدى .

گوله لرى تبسمدن عبارت ايدى . دائما اوكلرينه نظر بويو-

---

(٢) مألى : معده دولغونلقلريله برابر صحت يوقدر .

كل قليلاً لا تكن عليلاً (١)

رورلردی . تواضعی ؛ مرتبهٔ قصوایه ایریشدیرمشلرایدی . کیمسه‌نك سوزینی تمام ایتمه‌دن کسوب ده سوزه باشلاماز و مصافحه ایله‌دیکلری کیمسه اَلنی چکمه‌دن مبارك اللرینی چکمه‌زلرایدی .

هرهانکی فقیر ، کندیلرینی دعوت ایده‌رسه اجابت بویوررلرایدی . بیریمکدن نفرت کوسترمه‌یوب ایسته‌کلری اولمازسه یمه‌زلرایدی . یمه‌یه باشلارکن « بسم الله . . . » دییوب یمکی صاغ اللرینك اوچ پارماغیله یرلر و یمکدن صوکرا حق جل و علا حضرتلرینه تشکرات لائقه تقدیمندن هیچ بیروقت فارغ بولونمازلرایدی .

کندیلرینه فنا سوز سویله‌ینه مجامله ایله مدافعه ایده‌رلر و عرض احتیاج ایله‌ینلری هیچ رد بویورمازلرایدی . باشقه‌سنك مهمنی کندی مهملری اوزرینه تقدیم و ترجیح بویوررلرایدی .

طالب انتقام دکیل ایدیلر . حق یولنده بذل وجود ایده‌ر و امر دینده غایت مدقق بولونورلرایدی .

اَیی‌یی اَیی بیلیر ، اونی تقویه‌یه چالیشیر ، چرکینی چرکین بیلیر ، اوندن احتراز ایله‌ر ، خلقه مدارا و تلطف کوستریر ، امته مشفقانه معامله ایده‌رلرایدی .

لسانلرینی ؛ فحش ، غیبت ، بهتان کبی نقائصدن محافظه ایده‌ر ، بویوکلری بویوك اولاراق طانیر ، اهل تقوایه تعظیم ایله‌ر ،

(١) مآلی : آزیی (یه) ؛ خسته اولما .

اذا شرب احدکم الماء فلا یتنفس فی الاناء — (٢)

کوچوکلری دائما شایان مرحمت کورور ، کیمسه‌نك سرینی فاش ایتمه‌ز . اهل تقصیره سرزنش ، خدمتکارلرینه شدتله خطاب ایتمه‌ز ، برابر یمك یرلرایدی .

طاتلی سوزلو ، کولریوزلو ، دائم التفکر ، کثیر الحزن ایدیلر .

شرم و حیالری زیاده و بولوندوقلری مجلسده آداب بزمه رعایتلری فوق العاده ایدی .

چوق وقت سکوت بویوررلر و اکثریا امده اوروجلو بولونورلرایدی . کیجه‌لرینی مخفی عبادتله ، کوندوزلری خلقه نصیحت ایله امرار ایله‌رلرایدی .

خسته‌لری عیادت و اولولرك بورجنی ادایه همت ، خانهٔ سعادتلرنده بیله عطالتی سومه‌دیکلرندن اموربیتیه‌ده خانه خلقنه معاونت بویوررلرایدی . سخاوت مجسمه تعبیرینه بحق سزاوار اولوب بخل ، حقد ، حرص ، مکر ، حسد ، عجب ، کبر ، ریا ، سمعه کبی صفتلردن کلیاً بری ایدیلر .

جنکه کیدرکن

بن بیر ترکم ، دینم ، جنسم اولودر .
سینه‌م ، اوزم آتش ایله دولودر .
انسان اولان وطننك قولیدر .

(٢) مآلی : سیزك بیریکز صو ایچدیکی وقت صوقابنك ایچینه صولوماسین .

التاجر الصدوق يحشر مع الابرار – ح . [١]

ترك اولادی أوده دورماز کیده‌رم !

یارادانڭ کتابی قالدیر تمام .
عثمانجیغڭ بایراغنی آلدیر تمام
دشمنی وطنمه صالدیر تمام .

تاڭری أوی ویران اولماز ؛ کیده‌رم ! .

بو طوپراقلر اجدادیمڭ اوجاغی .
أوم ، کویم هپ بویرڭ بوجاغی .
ایشته وطن ، ایشته تاڭری قوجاغی !

آنا یوردین اولادبولماز ؛ کیده‌رم !

تاڭریم شاهد دوراجاغم سوزمده .
ملتمڭ سوگیلری اوزمده .
وطنمدن باشقه‌شی یوق گوزمده .

یاریاتاغین دشمن آلماز ؛ کیده‌رم !

آق گوملکله گوزیاشیمی سیلرم .
قاراطاشله بیچاغمی بیله‌رم .
وطنمچون یوجه‌لیکلر دیله‌رم .

بو دنیاده کیمسه قالماز ؛ کیده‌رم !

[١] مألی : دوغرو تاجر ؛ ابرار ایله حشر اولونور .

ان الله نظیف یحب النظافة – ح (٢)

« واسطهٔ ثروت » غازه‌ته‌سی مؤسسلرینه :

زراعتله تجارت ؛ موجودات مدنیه‌نڭ ظواهریدر ؛ علمڭ، معرفتڭ عملیاتیدر .

زراعت ؛ طوپراق قازوب الماس چیقارماقدر . تجارت ؛ دمیر صاتوب آلتین قازانماقدر .

طبیعتله صنعتی بیربیرینه مزج ایتمك ؛ زراعتله تجارتدر .

تجارتگاه اولان بلاد ؛ دنیانڭ اڭ بویوك شهرلریدر ، كه زراعتگاه اولان اراضی ؛ هپ اونلرڭ جوارنده بولونور . او بلادڭ، او اراضینڭ هر بیری ؛ زراعت و تجارتدن استحصال اولونان منافعڭ براهین متنوعه‌سنی احتوا ایدر .

لوندره ؛ تجارتگاه اولدوغیچون بویوكدر ؛ (معمورهٔ مدنیت) نامنی آلمش . اینگلیزلر ؛ مائل تجارت اولدوقلریچون زنگیندر . جهانڭ هر كوشه‌سندن بیر معدن ثروت چیقارمشلر .

زراعت ؛ تجارتڭ ابتداسیدر . تجارت ؛ زراعتڭ مقتضاسیدر .

ثروت و بركت ایسه ، بو ایكی فعل خیرڭ نتیجهٔ بی نهایتیدر .

زراعت ؛ اقدام ، تجارت ؛ موفقیت ، ثروت ؛ مكافاتدر .

ویانه‌ده – برآتر – ؛ زراعت اثریدر . پاریسده – اكسپوزیسیون – تجارت یادگاریدر .

(٢) مألی : الله ؛ نظیفدر (پاكدر) ، نظافتی (پاكلگی) سوه‌ر .

الوضوء قبل الطعام ينفي الفقر وبعده ينفي اللمم - (۱)

زراعت ؛ بير صحرادر ، كه تجارت سايه‌سنده بير باغچه حالنه كيره‌ر .

تجارت ؛ بير باغچه در ، كه زراعت فيضيله محصولدار اولور.

ثروت ؛ بير دفينه‌در ، كه اكثريت اوزره او باغچه‌نك آلتنده ظهور ايده‌ر .

مجهول اولان استقبال ؛ تجارتله تأمين اولونور. فاني بيلينن ماضي ؛ تجارتله عودت ايده‌ر .

بير چيفتجي ؛ منسوب اولدوغي دولته ؛ بير عسكر نفري ، بير علم طالبي قدر خدمت ايتمه‌يه كافي بيلينمشدر .

ارباب زراعت ؛ آثارني صفحات زمين اوزرينه يازمش ادباي طبيعه‌در . بير صاقصي چيچك ؛ زراعتدر . بير نباتات سر-گيسي ؛ ينه زراعتدر .

باغچوان ؛ استاد قدرتك خامه‌ذي حياتيدر .

بير تاجر ؛ متعلق اولدوغي عائله‌يي ، تجار ؛ منتسب بولو-ندوغي ملتي احيا ايده‌ر .

(۱) مآلی : يمكدن اول آل ييقاماق فقري و يمكدن صوكرا آل ييقاماق ؛ قصوري كيده‌رير .

واعلموا ان خير اعمالكم الصلواة - ح.. [۲]

كوچوك بير دكان ، ويا او ؛ تجارتدر . بويوك بير فابريقه ، ويا بير شهر ؛ ينه تجارتدر .

بير زارع ؛ تراب اوستنده اولان محرراتنه هر يرده قاره بولور.

بير تاجر ؛ دنيانك هيچ بير طرفنده اجنبي قالماز .

بير منشي ، بير عالم ، بير ضابط ؛ غربتده آچليقدن اوله‌بيلير .

زراعت و تجارت مكتبندن چيقمش بير آدم ايچون ؛ موتدن باشقه حائل وهائل يوقدر .

شعر ؛ فكردر. زراعت و تجارت فعلياتدر . فكر ؛ هر يرده صاتيلماز. فعل ؛ هر يرده كچر. بير كتاب ؛ دائما آكلاشيلماز ؛ بير تارلا ؛ دائما آكلاشيلير . ارباب تدقيق ؛ زراعتله تجارته او قدر اهميت ور-مشدر ، كه بو كون زراعته ، فن ، تجارته ؛ علم اطلاق اولونور. بو فن ايله علمك ؛ كتبه و كتب و مكاتبي واردر. او كتابلري اوقويان، او مكتبلردن چيقان ؛ موجوداتي مطالعه ايده‌ر. مطالعه‌سي ده هر نظرده ، هم نفسنه ، عائله‌سنه فائده بخش اولور ؛ هم ابناي جنسنه . .

ايشته سيز ؛ « واسطهٔ ثروت » ناميله عثمانليلر ايچون بير زراعت و تجارت غازته‌سي چيقاريورسكز ؛ همتكز مشكور اولور .

اخوان وطنمزه ؛ او مكتبلرك اصول تحصيلاندن ، اوكا

(۲) مآلی : سيزك بيريكز أسنه‌ديكي وقت آلني آغزينك اوسته قويسون .

انّ الله تعالى لم يجعل شفاءكم فيما حرّم عليكم ـ ح . [٢]

تبلرك نتائج ، كسبندن بحث ايده جكسكز . موفقيتكز تمنى اولونور .
غازه ته كزك هر نسخه سى ؛ بر واسطهٔ ثروتدر . زراعت
آغاجندن بر يابراقدر ، تجارت كتابندن بر صحيفه در .

بنده كز ؛ سيزى تبريك ايله كسب مسار ايده رم .

«واسطهٔ ثروت» ٣ مايس ، ١٢٩٦

جمعه ايرته سى ، ٦ جمادى الآخره ، ١٢٩٧

عبدالحق حامد بك

چيفتجيليك

— آلتون ، آلتون !

— خير قارداش ، سن بو فكرى دكيشدير .

آلتون دورى چوقدن كچدى ؛ شيمدى دمير دوريدر ؛
ديوانه در او تنبل ، كه دميرله خور باقار ؛
اوندن صوكرا « آلتون ! » دي يه كيجه كوندوز صايقلار .
شو كورديكك حقير شيلر : تخم ، اوكوز ، بل ، اوراق ! ...

(٢) مآلى : جناب حق ؛ سيزه حرام قيلديغى شيده شفا قيلمامشدر .

اذا تثاءب احدكم فليضع يده على فمه ـ ح . [١]

سنك اصل اوكتماقلينك بونلر ايله اولاجاق .
بونلر صاچيش ، بونلر صاچار ، هر اوجاغه بركت .
سن بونلرى شو دنياده هر شيدن چوق تقديس ايت .

اكر بيرى آلكده كى صابانكى ايسته رسه ،
« آغير نجه ايشته آلتون ! ... اونى براق ، آت ! » ديرسه ،
بوكا اصلا طمع ايتمه ، آل اوزاتما صاقين سن .

چيفتجى اولماق ، بيوك شيدر ؛ اكين ، يوردى شنله تير !
صابان ؛ عزيز بر آلتدر ؛ آلن ترى بر ذوقدر .
سن بو ذوقى بولامازسك ؛ باشقه يولده كيديشدن ! ...

[محمد امين بك]

ابرارامتدن بيرى ؛ جناب كبريادن [٣] شو صورتله طلب مغفرت ايله مشدر :

« يارب ، بجرم بر قولكم . كناهم چوق اولدوغنى و آستان عزتكده هيچ بر لطف و مكافاته كسب استحقاق ايده مه ديكمى بيليرم ؛ فقط سن ، كه تواب الرحيمسك ؛ بم كبى بر اثيم معترفك كناهنه مجازاهٔ سبحانيه كله مقابله ايده جك اولورسه ك ، تائبينك سندن اميد ايله ديكى مغفرت ازليه نره ده قالير ! اميدوار غفرانكم . كوكلم كوزم ؛ رنك غفلته بوروندى ؛ شعشعهٔ هدايتكه محتاجم . بم قاب

[١] مآلى : سيزك بريكز اسنه ديكى وقت الى آغزينك اوستنه قويسون

اصل كل الداء البردة — ح [٢]

ووجدانمى بر لحظه‌ده انوار انتباهه غرق ايتمه‌يه مقتدرسك. يارب،
بوتون مؤمنينه مسعدت اخرويه نامنه وعدايتديكك آلاءِ بى كرانى
مطلق اجر وعبادتله بخش ايله‌مك ايسته‌يورسه‌ڭ چاليشيرم . عبادتدن،
ذكر وتسبيحدن آيريلمام . آنجاق لطفك بم سعى وغيرتمه عائد
بر مقابله اولور . بن ايسه ذات اقدسكه مخصوص اولان تجليات
كريمانه‌دن داها زياده اميد وارم . »

دينى ، حكمى سوزلر

عدل ؛ ميزان رحماندر ؛ جور ؛ مكيال شيطاندر . ـ انصاف
؛ دينك ياريسيدر . ـ انصاف ؛ احسن اوصافدر . ـ بر
والئ عادل ؛ مطر وابلدن خيرلیدر . ـ عدالت سلطان ؛ موجب
عمران بلداندر . ـ هر امرڭ خيرليسى ؛ اوسط اولانيدر . ـ
شجاعت ؛ صفات ممدوحه دندر ، اگر صاحبى باغى اولوب آفته
اوغرامازسه . سماحت ؛ گوزل برصفتدر ؛ منت ايدوب باشه
قاقمازسه . جمال ؛ گوزل برصفتدر ؛ كبر ايتمه‌زسه . عبادت ؛
گوزل برصفتدر ؛ ترك ايتمه‌زسه . تكلم ؛ گوزل برصفتدر ؛ يالان
سويله‌مه‌زسه . علم ؛ گوزل برصفتدر ؛ اونوتمازسه . حلم ؛ گوزل

---

[٢] مآلى : هر خسته‌لكك اصلى ؛ امتلاء معده‌در .

خير الدواء القرآن — ح . [٢]

برصفتدر ، خفت ايتمه‌زسه . حسب ، گوزل برصفتدر ،
فخر ايتمه‌زسه . سخاوت ؛ گوزل برصفتدر ؛ اسراف ايتمه‌زسه
امام على (رضى الله عنه) . ـ پيغمبر ذيشانمز حضرت محمد .
(صلعم) افنديمز ؛ صوت بلند ايله اعرابى يه بويوردى ، كه
« اللهه توكل ايله برابر ، دوه‌نڭ آياغنى باغلا ! »
اختيار عطالتله اظهار توكل ؛ انسانيتدن خارجدر . صاقين
خلقك بوينينه بار اولما ! ـ قرآن كريم ؛ تهلكه‌دن احترازى آمر-
در . ـ دانا اولان ، توانا اولور . ـ قلب قيرماق ؛ گناهد
ر ، گوكل ياپماق ؛ ثوابدر . ـ جاهل ؛ جسور اولور . ـ جاهلك
صوفيسى ؛ شيطانك مسخره‌سى اولور . ـ مزراق يارالرى اوگولور ،
ديل ياراسى اوگولماز . ـ ترك جزع ؛ خصائص مردان خدادندر . ـ
ديلك جرمى كوچوك ، جرمى بويوكدر . ـ مالنى كيم محافظه
ايده‌رسه ؛ دين ايله عرضى محافظه ايده‌ر . ـ انسانك پدرى
اولادى ، قارداشى اولماق طبيعيدر . شو حالده پدره اطاعت ، قارداشه
محبت ، اولاده مرحمت لازمهٔ انسانيتدر . ـ مافوقنه نظر ايدن
انسان ؛ فقير اولور ؛ مادوننه باقان ؛ غنى اولور . ـ بشاشت
چهره ؛ بر احسان دائميدر ـ آثار بشريه‌ده سوزدن پايدار بر بركذا
ر يوقدر . ـ معرفت نه‌قدر كهنه ، نه‌قدر ناقص اولسه ؛ ينه جهالته
مرجحدر . ـ شو اوچ شى ؛ اصحابنڭ موجب هلاكى
اولور : ١ ، خسيسلك ، ٢ هواپرستلك ٣ خود بينلك . ـ

---

[٢] مآلى : علاجلرڭ اڭ ايسى ؛ قرآندر .

الحكمة ضالة المؤمن أخذها اين وجدها ـ ح [١]

كوتو همنشين ؛ گوزله كورولور شيطاندر. ـ حرص بير رخنه‌در،
كه اونى طوپراقدن باشقه بيرشى سد ايده‌مز . ـ حيا ؛ انسانك
سپريدر . ـ حراثت ايديكز. چونكه حراثت مباركدر. ـ رزقى خباياى
ارضده آرايكز، يعنى ارضك گيزلى يرلرنده. ـ رزقك اونده دوقوز
قسمى ؛ تجارتده در . ـ عبادت ؛ اون جزء در، دوقوز جزئى ؛
مال حلال طابيدر . ـ احبابك خيرليسى ؛ سنى أيليكه سوق ايدندر
. ـ انسانك بلاسى ؛ لساننددر. ـ تعليم ايدن تقدم ايده‌ر. ـ صبر ايدن
؛ نائل مرام اولور . ـ كاذبك عذرى ؛ مقبول دگيلدر . ـ
دينك آفتى اوچدر : بيرنجيسى، فسق وفجور ايله مألوف فقيه؛
ايكينجيسى ، جور وظلمى اعتياد ايدن امام ؛ اوچنجيسى، جهليله
برابر چاليشوب چابالايان يعنى نه‌يا پديغندن خبرى اولمايان ناداندر
. ـ قويون بسله‌ييكز ، قويو نجياق ايديكز؛ زيرا پك بركتلى
وَفائده‌لى بير معامله‌در . ـ عمرك بهار موسمى ؛ عهد شبابدر
. ـ حائف ، خائف اولور . ـ حسود ؛ برخوردار اولماز. ـ
تأنى ممدوحدر . ـ انسانلر، كليدلى صندوقلردر ؛ بونلرك مفاتيحى
تجاربيدر . ـ اخلاق محمديه ايله تخلق ايتمه‌لى يز ، كه « تخلقوا باخلاق
الله » سرينه مظهر اولالم . ـ دنيا ؛ فرح وترحدن عبارتدر . ـ
انسان ؛ ياشاماق ايچون يمه‌لى ؛ يمك ايچون ياشامامليدر .

---

[١] مألى : حكمت ، مؤمنك يتيكيدر ؛ اونى نره‌ده بو-
لورسه آلير .

الجالب مرزوق والمحتكر ملعون ـ ح . [١]

حق ؛ اتباعه احقدر . ـ اجراى خيرده تردد جائز دگيلدر. ـ
هر قاب ؛ ايچنده بولونان شيدن صيزينتى ويرير ؛ هركس دروننده
اولانى اظهار ايده‌ر . ـ تطيب ؛ سنت سنيه‌در . ـ سعادت عمو-
ميه‌نك يگانه مدار حصولى ؛ تعاوندر . ـ تفريطده افراط گبى
مقبول دگيلدر ؛ انسان ؛ اعتدالدن آيريلمامالى . ـ تقبيح محاسن ؛
أك بويوك قباحتدر . ـ تملق ؛ بيرفعل مذمومدر. ـ افضل اعمال ؛
كسب حلالدر . ـ حلالى طلب ؛ هرمسلم اوزرينه فريضه‌در . ـ
نه گوزلدر او مال صالح ، كه رجل صالحكدر . ـ انسانك مكتسباتى
؛ مجرد محصول سعى در . ـ مال حلالى طلب ايتمك ؛ جهاددر
. ـ جسور اولان تاجر ؛ مرزوقدر؛ جبان اولان تاجر ؛ محرومدر. ـ
ذره مقدارى خير ايشله‌ين ؛ اجر ومكافاتنى گورور . ـ بر وتقوى
اوزرينه ياردیملاشيكز . ـ تنبلك باغنده؛ چالى ايله ديكن بيتر. ـ
ويرن أل؛ آلانك اوستنده‌در. همجنسنك عيوب خفيه سنى جستجو
ايدن كيمسه ؛ محبوب قلوب اولاماز . ـ عاقلك ديلى قلبنده ،
جاهلك دلى آغزنده‌در. ـ جهله ؛ بير نوع جماداته بگزه‌ر. ـ قلوب
صادقه ؛ أك متين بير قلعه‌در . ـ حق ؛ گونشدن داها پارلاقدر. ـ
انسانك يوره‌كنه آلتين سوداسى گيره‌رسه ، دين، ايمان، وجدان
ديشاريده قاليرلر . ـ انسانلر ؛ سرينى ديگرينه سويله‌مه‌دن اول
اونك مالكى ، سويله‌ديكدن صوكرا ايسه اسيريدر . ـ انسانك

---

[١] مألى : خارجدن جلب ذخائر ايدن ؛ مرزوقدر ،
ذخيره‌يى وقت غلايه انتظاراً صاقلايان ؛ ملعوندر .

عزمن قنع وذل من طمع - ح . [١]

ورثه‌سنه ترك ایده‌بیله‌جكی میراثلرك اڭ قیمتلیسی ؛ فضل وكمالیدر . — دوشمشه جور أیله‌مك ؛ مردلیك دكیلدر . قارنجه‌نك اوكندن دانه‌یی آلچاق قوش قاپار . — گورمز میسك كه قارنجه‌لر بیریره كلسه‌لر ارسلانه غلبه ایتمه‌یه موفق اولورلر . قیل ؛ ابریشمدن اینجه اولدیغی حالده بیریره كلینجه زنجیردن داهاقوتلی اولور . — آخرتده عزیزاولماق ایسترسه‌ك ؛ بیرعاجزی كندینه‌دشمن ایتمه‌یه‌یمك ، ایچمكدن باشقه بیر معرفتی اولمایان كیمسه‌نك ؛ حیوانه ترجیح ایچون بیرفضیلتی اولاماز . — ییه‌یگز ایچیگز ، اسراف ایتمه‌یگز ؛ زیرا جناب حق ؛ مسرفلری سومه‌ز . — صاچی اولان طاراسین ، تمیز طوتسون . — زوالدن بری ثروت وارسه استحقاقدر . — دلیل ؛ انسانه بیلمه دیكنی اوكره‌تیر ؛ تاریخ ؛ فكرك اونوتدیغی شیلری حفظ ایدر .

لغات :— مؤدب (ع) ادیب ، تربیه‌لی . — موقر (ع) آغیرلانمش ، تعظیم وتكریم ایدیلمش اولان . — ملاحت [ع] گوزللیك ، شیرینلیك ، حسن . — معتنا — معتنی [ع] دقت واهتمامه شایان ، مهم . — تبسم [ع] گولومسه‌مك . — قصوا — قصوی [ع] (اقصی) نك مؤنثی . صوڭ درجه‌ده ، نهایت درجه‌ده اولان : مقصد اقصی § نهایت ، اوج ، اوبراوج : اقصای

[١] مآلی : قناعت ایدن عزیز ؛ وطمع ایدن ذلیل اولدی .

من حسن اسلام المرء تركه مالا یعنیه - ح . [١]

مراتب . — مصافحه [ع] أل أله طوتوشوب تحیه ایتمك . — اجابت [ع] قبول ایتمك : اجابت دعا ، بیر لطف خفی خدادر . § موافقت . — مجامله [ع] بیر آدم ایله دوست اولوب صورة التفات طرزنده گوزل معامله ایدیشمك . — مدارا — مداراة [ع] حسن معامله ایتمك ؛ اداره ایله قوللانوب رعایتكار داورانماق ؛ سوءظن ، غضب وبغض اثری گوسترمه‌یوب التفات ایله یوز گولمك . اولكیسی لسان عثمانی ایله فارسیده ، ایكنجیسی عربیده قوللانیلیر . — بزم [ف] صحبت ، محبت مجلسی . — عیادت [ع] خسته‌نك حال وخاطرینی صورماق . — حقد [ع] كین . — مكر [ع] حیله ، خدعه . — عجب [ع] كندینی بیرشی صانماق صفتی . — سمعه [ع] ایشدیلسین دی‌یه ریاكارانه ایشله‌نیلن ایش § بیرایشی بربولده ایشله‌مه : سمعه طریقیله شویله یاپدی . — ظواهر (ع) (ظاهر — وَ — ظاهره) نك جمعی . گوندوز گورونن ، گوروله‌بیلن جهتلر . بلاد — بلدان (ع) بلد وَ (بلده) نك جمعلری — صفحه (ع) بیر شیئك یاصی یوزی . جمعی : صفحات . — زارع (ع) زرع ایدیجی ، چفتجی . — منشی (ع) بیرماده‌یی نثرا وَمكملاً قلمه آلمه‌یه مقتدر آدم . — مسار (ع) (مسرت) ك جمعی . — (خور) فارسی (خوار) دن بوزولمشدر . — ابرار (ع) (بر) ك جمعی . اوزی ؛ سوزی دوغرو ؛ فضیلتلی ؛

[١] مآلی : كیشینك ، كندی مقصودی اولمایان شیئی ترك ایتمه‌سی ، حسن اسلامندندر .

من لم يشكر الناس لم يشكر الله - ح . [١]

حميتلي ؛ كرمى چوق ذاتلر . مفردى لسانمزده قوللانيلماز . — آستان (ف) أشيك ؛ پابوجليق § دركاه . — اثيم (ع) كناهكار . — آلاء (ع) (الى) نڭ جمعى . نعمتلر . مفردى قوللانيلماز . — مكيال (ع) كيله نوعندن حبوبات اولچكى . — وابل (ع) چور- اقلقده نزول ايدن ايرى دانه‌لى ياغمور . — تهلكه (ع) سبب هلاك اولابيله‌جك حال . لامك كسريله غلطدر . — جزع (ع) صبرسزليق سائقه‌سيله تأثر و تلاش اظهارى . — بشاشت (ع) كو- لريوزلو ليك ؛ فرحليلق . هوا و هوسه تابع ، ميليات نفسانيه‌يه دوشكون . — همنشين [ف] برابر اوتوران ، جليس . — حرا- ثت [ع] أكين أكمك . حراست [ع] قوروماق . — خبايا [ع] (خبيئه) نڭ جمعى . گيزلى شيلر ؛ گيزلى ايشلر ، مخفى خصوصات . — عهد [ع] سوز ويرمه § بر خصوصك اجراسى ايچون ويريلن سوز § زمان ، دور : عهد شباب ؛ عهد خلافت فاروق . — شباب [ع] گنجليك ، جوانلق . — حائف [ع] ظالم . — برخوردار [ف] حسن حال و خدمتندن متمتع ، بهره‌مند ، فيضياب ؛ مسعود . — تأنى [ع] بر ايشده عجله‌يى ، خفتى ترك ايله تمكينلى داورانماق . جمعى : تأنيات . — ترح [ع] غم ، غصه . — فرح [ع] انشراح ، سونيج . — تطيب [ع] گوزل قوقولوشى ايله

[١] مآلى : خلقه شكر ايتمه‌ين ؛ حقه ده شكر ايتمز .

اِن احسنتم احسنتم لانفسكم و ان اسأتم فلها - آيت قرآنيه [١]

قوقولانماق . — تعاون [ع] ياردیملاشماق . — تملق [ع] يالتا- قلانماق . جمعى : تملقات . — جبان [ع] قورقاق . تشديد بايله ده لفتدر . — بر [ع] خير ، حسنه . — تقوى [ع] جناب حقدن صاقينمه ، مخافة الله ايله مناهيدن توقى . تقوى الله = مخافة الله . — جماد [ع] طاش گيبى حياتسز اولان ، جسم . جمعى : جمادات : حيوانات ، جمادات . — استحقاق [ع] حق اولماق ، لياقت .

حضرت فاروق طرفندن سردار كتيبهٔ اسلام (سعد ابن ابى وقاص) ه (رضى الله عنهما) ارسال بويورولان بر امرنامه‌نڭ خلاصهٔ ترجمه‌سيدر :

سائڭ ، و معيتڭده بولونان عسكره ؛ هر حالده التزام تقوى ايتمه‌ڭزى امر ايده‌رم . اعدا عليهنده گوروله‌جك تداركاتڭ افضلى ؛ حربده گوزه ديله‌جك مكائدڭ اقواسى ؛ تقوادر .

[١] مآل منيفى : احسان (أييلك ، حسن عمل) ايده- رسه‌ڭزده ، اسائت (كوتولك) ايده‌رسه‌ڭزده نفسلريڭزه ايتمش اولورسڭز .

أكرم الناس اتقاهم — [١]

ينه‌ساكا ومعيتكده بولونان عسكره ؛ اعداكزدن زياده ، ارتكاب ايده‌بيله جككز معاصيدن صاقينما. كزى امر ايده‌رم . عسكر ايچون معاصى ؛ اعدادن داها قورقولودر .

بويله اولماديغى صورتده مدار غلبه اولاجاق قوتدن محروم اولمش اولورز . عددجه اونلره معادل اولماديغمز گيبى ، تداركات جهتيله‌ده مماثل دگيلز . ارتكاب معاصيده اعدا ايله مساوى اولاجاق اولور ايسه‌ك ، قوتجه اونلرك بيزه فائق اولمالرى لازم گلير . فضلمزله غلبه ايده‌مه‌زسه‌ك ، قوتمزله هيچ ايده‌مه‌يز . اللهدن ، دشمنه غلبه ايتمه‌يى ايسته‌. ديككز گيبى نفسكزه غالب گلمه‌يى ده ايسته‌يكز !

[١] مآلى : ناسك اك شايان حرمت اولانى ؛ اك متقى ، يعنى او. امر الهيه‌يه ممتثل ، نواهيدن مجتنب بولونانيدر .

افلح من رزق لبّاً — [١]

بيزم وسيزك ايچون جناب حقدن بو عنايتى استدعا ايده‌رم .

قطع منازل حالنده بولونان مسلمينه رفق ايله معا. مله ايت . اونلرى اتعاب ايده‌جك صورتده يوروتمه ! استراحتلرينه مدار اولاجاق قوناقلره ايندير مكده تقصير ايله‌مه ، كه سفر ، قوتلرينه خلل ويرمه‌مش او. اولدوغى حالده دشمن قارشيسنه واصل اولسونلر . چونكه ، بو مجاهدلر ؛ اقامت حالنده بولوناراق نفسلر. ينى ، آتلرينى ايسته‌ديكلرى گيبى محافظه ايتمكده اولان دشمنه دوغرو گيديورلر .

ممكن اولدقچه ، هر جمعه گيجه‌سى عسكرى فراغ حالنده طوت ، كه ديكله‌نوب تجديد حيات ايده‌رك يانلرنده بولونان اسلحه وامتعه‌يه باقسينلر .

[١] مآلى : عقل ايله مرزوق اولانلر ؛ فلاح بولديلر

افضل الصدقة سقي الماء . — [١]

منازل عسكريه‌یی؛ ارباب صلح وذمت قریه‌لرندن
آچیقده بولوندور . بو قریه‌لره سنك اعتماد تامکه
مظهر اولان اصحابكدن باشقه کیمسه گیرمه‌سین .

نزدکده عربدن وسائر اهل زمیندن نصیحتنه ،
صداقتنه امنیت ایده‌جکك آدملر بولونسون . شخص
کذوب ؛ بعضاً دوغرو سویله‌سه بیله سنك ایچون
نافع اوله‌ماز .

دشمن طوپراغنه یاقلاشینجه ، آراکزده قالا-
جاق مسافه‌ده طلیعه‌لری چوغالت ؛ هرطرفه سریه-
لری‌ای . صوکرا عسکریکك قاراقوللرینی ترتیب ایت !
بیرده الکدن کلدیکی قدر گیجه‌لری متیقظ بولونمایه
چالیش ! والله المستعان .

[مجموعهٔ معلم]

[١] مآلی : صوسزلره صو ایچیرمك ؛ صدقه‌نك افضلیدر .

اطعموا الطعام واطیبوا الکلام . — [١]

نوشروان ایله بزرجمهر آراسنده محاورهٔ حکمیه

نوشروان — عمری نه صورتده استعمال ایتمه‌لیدر ؟

بزرجمهر — باشقه‌لرینه بگندیره‌جك صورتده . جناب حق ؛
بنی‌نوعنه مثال محبت ویره‌نی سوه‌ر .

ن — آخرك قلبنه القای محبت ؛ نه‌ایله ممکن اولور ؟

ب — ارادهٔ الهیه‌یه امتثال ایله . نیته‌کیم انسان ؛ اطرافنده
بولونانلره کندیسنی تقدیر ایتدیرتمه‌مه نتیجهٔ بر پادشاهه بگند-
یره‌مز . جناب حق دخی کندی مخلوقاتی میاننده بحق مقبول
اولانلردن ماعداسنی سومه‌ز .

ن — نه‌ایله اشتغال ایتمه‌لیدر ؟

ب — اکتساب دانش وورزشله

ن — دانشی نه مقصدله اکتساب ایتمه‌لیدر ؟

ب — فقر وخیم اولان فقر جهالتدن خلاص مقصدیله .

ن — کندیسنی طانیتدیرماق ایچون طریق اسلم نه‌در ؟

ب — ضیای معرفتله اضائهٔ ذات وصفات

ن — انسان مقبول خدا اولدوغنی ناصیل ادراك ایده‌ر ؟

ب — هوساتی مغلوب ایتمکله .

ن — هوساتنه غلبه ؛ نه‌ایله ممکن اولور ؟

[١] مآلی : خلقه اطعام طعام وخوش کلام ایدك .

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده — [٢]

ب — پرهیزله .

ن — پرهیزله ناصیل یاشانابیلیر ؟

ب — هرگون ، طعام مقررندن بر مقداری بالتدریج تقلیل ایله .

ن — دنیادن نه آکلاشیلیر ؟

ب — استقبال ایچون هرشیئی منقلب .

ن — شان وشرف ؛ ناصیل احراز ایدیلیر ؟

ب — طعامده ، کلامده ، تعرض انامده امساك ایله .

ن — کیمك حقنده خشونت اوزره بولونماق تجویز اولونور ؟

ب — یالکز انسان کندی نفسنده .

ن — نه‌در اول شی، که بر محله أکیلمش اولدوغی حالده محصو-
لی محل آخرده ادراك ایدیلمش اولسون ؟

ب — دنیاده ایدیلن حسنات وسیئات‌درکه ، ثمراتی آخرتده
اقتطاف اولونور .

ن — کیملرله استشاره ایتملیدر ؟

ب — عقلا ایله .

ن — عقلا کیملردر ؟

ب — چوق دیکله‌یوب ، چوق دوشوندکدن صوکرا آزو-

[٢] مآلی : مسلم اوذاتدر ، که عامهٔ مسلمین ؛ اونك الك
وَدیلنك شرندن امین قالیرلر .

السلام قبل الکلام — [١]

درست سویله‌ینلر .

ن — نه وقت سویله‌مه‌لیدر ؟

ب — باشقه‌لری سکوت ایتدیکی وقت .

ن — بر آدمك محق وَصاحب فضیلت اولدوغنی نه ایله بیلمه-
لیدر ؟

ب — اوچ شی ایله : تربیه‌سندن ، شیمهٔ کریمه‌سندن، حرکت
مردانه‌سندن .

ن — شیمهٔ کریمه‌نك دلیلی نه‌در ؟

ب — درحال ویرمك .

ن — أفعالك أك سیئی نه‌در ؟

ب — تعلیمه مقتدر اولدوغی حالده محتاج تعلیم اولانلردن ،
احتیاجی وار ایکن معلمیندن کندینی اوزاق طوتماق .

ن — حسن افعال نه‌در ؟

ب — مادی وَمعنوی محتاج امداد اولانلرك معاونتنه شتاب
ایتمك .

ن — حرمته شایان اولمایانلر کیملردر ؟

ب — سفها .

[١] مآلی : اوّلا سلام ویریکز ، صوکرا کلامه باشلا-
یکز .

الزحمة رحمة ـ ح . [٢]

ن ـ ذكا نه‌در ؟

ب ـ ملاحظهٔ فنا .

ن ـ ذكايي استيلادن ظلمت نه‌در ؟

ب ـ اكل وشرب وسيم وزره حرص ومحبتدر .

ن ـ انسان كنديني دنياده ناصيل ملاحظه ايتمه‌ليدر ؟

ب ـ طريقك اوزرنده بولونان يولجي كبي .

ن ـ بو يولك نهايتنه ناصيل وارماليدر ؟

ب ـ بيهوده يوكاري متحمل اولمامقسزين .

ن ـ عالمده حياتدن اعز اولان نه‌در ؟

ب ـ عابد اولان ايچون ايمان ، حريص اولان ايچون سامان .

ن ـ انسان ، كنديني نه ايله طانيتديرا بيلير ؟

ب ـ افعاليله .

ن ـ فضيلت ، نه وقت كذبه تشابه ايدر ؟

ب ـ اختيار ، كنجلكنده‌كي عفتندن محتاج ، ازمنهٔ مسعوده‌-
سنده‌كي كرمندن بحث ايتديكي زمان .

ن ـ بر فنا دوستدن توقي‌يه چاره نه‌در ؟

ب ـ كنديسنك محتاج اولدوغي شيئي اوندن ايستمه‌مك . اكر-

[٢] مآلي : زحمت ومشقت ، وسيلهٔ رحمتدر .

اكثر الدعاء بالعافيه ـ ح [١]

كتم ايدرسه دوستلغي جعليدر .

ن ـ چيغيرندن چيقمش اولاد ، نه‌يه بكزه‌ر ؟

ب ـ بر الده ظهور ايدن آلتنجي پارماغه ؛ كسمه‌ك اضطرابنه ، براقسه‌ك خلقك استثقالنه تحمل اولونماز .

ن ـ دوستلغي تقويه ايدن نه‌در ؟

ب ـ حاضر اولمايان بر دوستدن ايديله‌جك استفاده .

ن ـ دوستلغي ييقان نه‌در ؟

ب ـ يكديكردن ايديلان استقراض . عاقل ديمشدركه : استقراضك دوستلغه نسبتي ، مقاصك قماشه نسبتي كبيدر .

ن ـ ناصيل ايچمه‌ليدر ؟

ب ـ آغير آغير ، خفيف يودوملرله .

ن ـ طعامدن ، نه زمان ال چكمه‌ليدر ؟

ب ـ اشتها موجود ايكن .

ن ـ صحتي ؛ طعامدن زياده محافظه ايدن نه‌در ؟

ب ـ اوچ شي : لباس طاهر ، استعمال عطريات ، زيارت احباب .

ن ـ علامهٔ نامه مقبول اولان نه‌در ؟

ب ـ صلاح وعفت .

ن ـ عقل ايله شكران نعمتدن هانكيسي ترجيح اولونور ؟

ب ـ عفت اولمايجه شكران نعمت اولاماز .

[١] مآلي : دوام صحت وعافيتكز ايچون دائما دعا بولونكز .

النّاسُ اما عالِمٌ او متعلِّمٌ والباقي همجٌ - [٢]

ن - محق اولان آدم كيمدر ؟

ب - يالكز موافق قانون بر غذا ترجيح ايدن .

ن موافق قانون اولان غذا هانكيسيدر ؟

ب - ناموسكارانه بر صنعتله قازانيلان .

ن - صنايعك أك موافق قانون اولانى هانكيسيدر ؟

ب - زراعت .

ن - رذيئ ؟

ب - ميخانه‌جيليك .

ن - مسافرى ناصيل قبول ايتمه‌ليدر ؟

ب - اولا لطيف ؛ بعده حالصانه مصاحبت ايتمه‌ليدر .

ن - گناهى مغفرت ايتديرن نه‌در ؟

ب - ندامت .

ن - غنينك مكلف اولدوغى وظيفه نه‌در ؟

ب محتاجينه اكرام .

ن - ذكى كيمدر ؟

ب - اشيانك حقائقنى تحرى ايدن .

ن - گنجلر ايچون هانگى حالده بولونماق اولادر ؟

ب - تواضع وعفتده .

ن - سن وقوفده بولونانلر ايچون ؟

[٢] مآلى : ناس ؛ يا عالم، يا متعلمدر ؛ باقيسى همجدر .

النّاسُ موتى واهل العلمِ أحياءٌ - ح . [١]

ب - تمكين .

ن - بصر حقيقت ؛ نه‌در ؟

ب - ذكانك رؤيت معنويه‌سيدر .

ن - چشم ظاهريمزله ناصيل گورمك ممكندر ؟

ب عنفوان شبابده سفاهتدن اجتناب ايله

ن - بوكا نه طريق ايله وصول ميسر اولور ؟

ب - كشف اسراره آلت اولماماقله .

ن - عفت ؛ نه‌در ؟

ب - قانون ايله فضائل اخلاقك ايكيسنه بردن موافق اولان شيلرى قبولدر .

ن - محرم اسرار اولمانك علامتى نه‌در ؟

ب - بر فعل فضيلتكارانه‌در .

ن - جهالتك علامتى نه‌در ؟

ب - محق اولماماق . .

تعزيتنامه

سعدالله پاشادن : برادرلرينه .

. . .

آلديغم قارخبر ؛ صاعقهٔ بلا گبى نازل اولدى. گوكلم ويرانه

[١] مآلى : عوام طاقيمى ئولودر؛ اهل علم ديريدر .

الفوز للعلم ليس الفوز للعلم . - [١]

كوزلريمدن سرشك حسرت رواندر . جمله‌مز ؛ محبت اولاد اسيری يز . خصوصا پدر ووالده‌نك بويله وقوعات جگرسوزده حاصل ايده‌جكلری تأثرات قلبيه‌يی ملاحظه ايتديكجه حزن والمم بيرقات داها مشتد اولمقده‌در . فلكك بويله ستملری چكيلير دردلردن دكيلدر . لكن ، احكام قضايه رضادن باشقه چاره وار ميدر ؟ گيدنلری تعزيه ايله اوغراشانلر داخی بو عالمدن گيتمه‌يه‌جكلرمی ؟ كيم حياته مغرور اولابيلير ؟

بو مسافرخانه‌يه مهمان اولانلرك كيمی ايركن ، كيمی گج گيده‌ر ؛ هر گيدن نوبتنی صاوار . مدت مسافرتك قصر ومدنده اهميت يوقدر . مسئله ؛ عالم بقاده اوغرانيلاجاق طور وحالتدر .

معصوم گيدنلر ؛ آرقاده بيراقديقلرينی محزون ايدرلر اما غائلهٔ حساب وكتابدن مصون وَنعم اخرويه ايله ابدی السرور اولورلر . بو جهت دوشونولورسه قلب ؛ متسلی اولمايه باشلار . وَجناب حقك ادراكندن عاجز اولدوغمز حكم خفيه‌سنه عرض تسليميت ايده‌ر .

خدای متعال ؛ جمله‌مزه صبر جميل احسان أيله‌سين . تطويل مقاله مجالم اولماديغندن بو قدر يازابيلديم

برادرم ! رجا ايده‌ريم ؛ حكمت الهيه‌يی تأمل ايله آتش قلبی تسكين ايديكز .

---

[١] مألی : مقصوده ايرمك ، علم سايه‌سنده‌در ؛ علم ايله دگيل .

الادب خير من الذهب - ٢

« احرث لدنياك كأنك تعيش ابداً ، واحرث لآخرتك كأنك تموت غداً - ح »

ترجمه‌سی : دنياك ايچون ابدی ياشاياجغك كبی وَآخرتك ايچون يارين اوله‌جكك كبی تدارك‌ده اول .

هم يارين ايچون موته حاضرلانماق ، هم ده هيچ اولمه‌يه‌جك كبی تحصيله چاليشماق ؛ بير بويوك قاعدهٔ حكمتدر ، كه سعادت حالك اساسی ؛ اونك حكمنه اتباعدن عبارتدر .

البته انسان دقيقه بدقيقه موته منتظر اولونجه ذخر آخرتی تدارك‌ده قصور ايتمه‌ز . لكن ؛ حياته حدته‌ور ايتديكی حالده بير كون آچ قالماق مخاطره‌سنه دوشمش اولور ؛ چونكه آدمه بير آن ئولومدن امان اولماديغی كبی ، حيات ايچون عمر طبيعی دخی بير حد معين دكيلدر . با خصوص ، كه انسان ؛ فنا بولور ، اما انسانيت ؛ دنيا دوردوقجه باقيدر .

بير كره دوشونه‌لم ! دنياده يكی دوغمش جوجوقدن عاجز بر شی وارميدر ؟ بيچاره ؛ بو محنتخانه‌يه بيك دورلو احتياج ، بيك دورلو استمداد ايله كلمش ؛ حال بو كه ايكی ضعيف قولندن باشقه لوازمنی تدارك‌ه آلتی يوق ؛ هوام رحمتسز ؛ برودت وَرطوبتيله جانه قصد ايده‌ر . طوپراق ؛ خسيس ؛ لازم اولان جواهر اثماری سينهٔ حرصنده صاقلار . ينه بويله ايكن ، هر احتياجنی استيفا

---

[١] مألی : ادب ، آلتوندن خيرليدر

الجنة تحت اقدام الامهات - [٢]

هر استعدادینی اظهاره موفق اولویور .

بو کامدار اولان اسباب ؛ هپ بیزدن اول کلنلرك ثمرۀ غیرتی دکلمیدر ؟ اویله ایسه اسلافه اولان دین تشکریمزی اخلافه ایفا ایتمك لازم کلمه زمی ؟

حقیقت ! انسان فانی اولدوغی حالده ینه حیات ابدیه یه مظهر اولاجاق کیبی چالیشمالیدر . یوقسه هر کس ؛ سعینی مدت حیاتی نسبتیله تحدید ایده رسه عمری دائمی اولان انسانیت فنا بولور .

دنیانك هر نره سنه کیدیلسه مشقتسزجه ناز و نعیمه مستغرق اولمش نیجه بك زاده لر کورولیور ؛ و او نلرك حالنه باقیلنجه ، بختیار اولماق ؛ بختیاردوغماغه توقف ایده رمش ، یوللو حسرتلر چکیلیور ! باقالیم ؛ عجبا بو تحسرلر روامیدر ؟ او ناز و نعیمده کوردیکمز آدملر حالجه غبطه کشلردن اعلامیدر . ؟ البته دکیل ، چونکه ، انسان ایچون بخت دینیلن شیئك حقیقتی ، قدرتك ذهننه قوانه احسان ایتدیکی خاصه لردن ، بختیارلق ایسه او خاصه لرك حسن استعمالندن عبارتدر .

هیچ بیر ثروتی متصرف اولی کتم عدن مدبر ابر کتیره مشدر .

دنیاده مال اطلاق اولونور نه وار ایسه اقدام ایله طوپلانیر ، سعی ایله وجوده کلیر . بو حالدن دولایی ، مضایقه یه ثمرۀ عطالت ، ضرورته محصول سفاهت ، دیمك روادر .

[٢] مألی : جنت ، آنالرك آیاقلری رضالری آلتنده در .

العلم کالنور یحصل منه السرور - [١]

یاباری ، سفاهت و عطالتك بو مشقتلریله برابر آرزویه دکر بیر ذوقی اولسه !

عطالت ایچنده سفاهت ؛ مزارستانه قورولمش بیر مجلس عشرت کیبیدر او کا ملازمت ایدنلر جسمانی هر دورلو مضرتنه اوغرارلر ؛ فقط نشاطه بدل حزندن باشقه روحانی بیر تأثیرینی بولامازلر . أوت ! عطالت ؛ موتك کوچوك قارداشی ، سفاهت ؛ حیاتك بویوك دشمنیدر .

عطالت ، انسانك وجودینه صاریلمش بیر ییلانه بکزه ر ، سفاهت ایسه او ییلانك الوانده اولان زینت قبیلندندر . بویله بیر قید ایچنده دورماقده و بویله بیر زینتله أکلنمکده نه صفا تصور اولونا بیلسین !

بیر عاطل ؛ داها شبابنده اختیارلار ؛ چونکه ایشسز کچن زمانك دقیقه سی ؛ ساعتدن اوزوندر .

بیر سفیه ؛ نه قدر یاشارسه داها عمرینه دویمادن دنیادن کیده ر ؛ چونکه ، لهویات ایچنده کچن وقتك ساعتی دقیقه دن قیصه در .

[١] مألی : علم ؛ نور کیبیدر . اوندن مسرت حاصل اولور .

آكرِمِ النّاسَ تُكرَمْ - [٢]

بيز ؛ نيجه ميراث يدی بيليرز ؛ كه اوزاقدن حالنه باقيلسه ، حظوظاته مستغرق ظن اولونور. حال بوكه او بيچاره ، بوتون عمرينی بير أكلنجه بولمايه حصر ايدرده ، ينه لذائذ عالمك بيريله خشنود اولاماز ! هر نه ذوق ايله مألوف اولماق ايسته‌سه قدحی ألنه آليرآلمازيوزينی بوروشدورمايه باشلايان عياشلر گيبی ، دهامبدأ تلذذده گوكلی استكراهدن خالی دگيلدر .

امكسز أكلنجه ؛ طوزسز طعامه بكزه‌ر

انسان ؛ كندی سعيله ياشامالیدر ، كه زمانك قيمتنی بيلسين ، حياتنك لذتنی دويسون .

بيز ، او آدمه ناصيل بختياردیرز ، كه هم هر گون عمر گذشته سنه تأسف ايده‌ر ، دورور ؛ هم ينه ايام حيات بيتمه‌ز ، توكنمه‌ز بيرمدت مجازاة ايمش گيبی ، وقتنی گچيرمه‌يه چاليشير ! سعينك پرورده‌سی اولان بير آدم ايسه ، هيچ أكلنجه آرامه‌يه محتاج اولماز ؛ چونكه اكلنجه‌ده ايش بولونماز ، اما (ايش) ده أكلنجه موجوددر . هله وقت گچيرمه‌يی اصلا دوشونمه‌ز ؛ زيرا دريغ كه ، وقت كندی كندينه گچر گيده‌ر . بوقسه اونك گذرانتی تسريعه چاليشماق ؛ بير عاقلك كاری دگيلدر .

« الله كاسبلری سوه‌ر . » شو سبله ، كه مخلوق ممتازی اولان

---

[٢] مألی : خلقه اكرام ايت ، كه اكرام كوره‌سك .

« اَنَا ظالِمٌ اِنْ فاتَنی ظُلْمُ ظالِمٍ » - ح . قدسی (١)

انسانك حياتی ، راحتی ، كسب ايله‌در .

شبهه يوق ! آدم بير گون ألبته فوت اولور ؛ لكن دنيايه ئولمك ايچون كلمه‌مشدر . اكر ئولمك ايچون گلمش اولسه‌ايدی قضا ؛ هر كسی رحم مادردن مزار عدمه دوشوروردی .

شبهه يوق ! انسان هر مذلته تحمل ايده‌ر ؛ لكن مذلت ايچون ياراديلمامشدر ؛ اگر مذلت ايچون ياراديلمش اولسايدی ، قوهٔ فاطره ؛ عبث يره همزه چاليشماق استعدادينی ويرمه‌زدی .

ديرلر كه ، « بوقيصه‌جق عمر ايچنده نه‌ياپيلابيلير ؟ » زمانی ابديته نسبت ايدرسه‌ك ، نه قدر اوزون اولسه ، لمحهٔ بصر گيبی قالير . آنجاق ، بيزم حالمزه قياس اولونورنجه ، وقتمز - حسن استعمال اولونورسه - ياشاماق ايچون كافيدر . بوقدرجق بيرمدت حيات ايچنده‌دركه ، ابنای جنسمزدن بيرطاقيم اصحاب سعی ؛ عالم انسانيته - تاقيامت باقی اولاجاق - نيجه اثرلر يادكار ايتمشلردر .

« عيش ونوش ايله بو گون آكماغم فردايی
ساكا ايصمارلاديلرمی بويالان دنيايی »

قولنه اعتبار ايده‌ره‌يسك ؟ ياسن ، يارنی دوشونمه‌زسه‌ك ، يارينـنی كيم دوشونه‌جك ؟ طوتاليم ، دنيايی ساكا ايصمارلاماديلر ؛ سن كنديكی كيمه ايصمارلادك ، كه عمريكی عيش ونوش

---

[١] مألی : اكر بير ظالمه مستحق اولديغی عقوبتی ايتمزسه‌م ، ظلم ايديجی اولوردم .

« المغتاب والمستمع شريكان فى الاثم » ـ ح . [٢]

ايله گچیره جكسك ؟

اطرافمزه ، باقاليم ؛ ذهنمزه مراجعت ايده ليم ! مشهوداتمزده ، محفوظاتمزده هر نه بولورسه ق ، جمله سی يارينی دوشونلرك آثاريدر . يالكز حال ايله مشغول اولان عمرلر ؛ هپ زمانمزك عمان غير متناهيسی ايچنده محو اولوب كيتمشدر ؛ ينه ده محو اولور ، كيده ر .

اگر ايسترسه ك ، كه بير كونك بير كونكدن اعلا اولسون ! بو كونك محصولندن يارينه بير سرمايه نقل ايتمه يه چاليش ! ـ بو كونكی واريمی بولان بن دكلمی يم ؟ يارين نيچون بولامايايم ! ديه جك قدر آفات عالمدن امين اولانلر ـ شرفيت انسانيه نره ده قالير ـ حس مشترك آثارندن اولان احتياطده بيله قارنجه دن دون بير صافدل حيوان اولدوقلرينی اعتراف ايتمك لازم گلير .

مستقبلده كی حالی امنيت آلتنه آلماق ؛ ايكی قازانوب بير يمكله اولور .

« زمان آلتوندر . » ديرلر ؛ فقط اوده وقتك قيمتنی لايقيله تقدير ايتمك دكلدر . بير دقيقه ده يوز بيك آلتون قازانيلابيلير ؛ لكن ، ١٠٠ مليون آلتون ؛ انسانه بير دقيقه يی قازانديراماز . حال بويله ايكن ، نه اغربدر ، كه وقتی غائب ايتمك ايچون يوزلرجه ، بيكلرجه آلتون صرف ايدنلرده بولونور ! . .

[٢] مألی : غيبت ايدن وغيبت ديكله ين كناهده اورتاقدر

« شر الناس من طال عمره وساء عمله » ـ ح . [١]

زمان ؛ سرمايۀ معيشت ، سعی ؛ منبع حياتدر ؛ آدم ؛ زمان سايه سنده گچينير ، سعی ايله ياشار . بو حالده زمانی سعيه صرف ايتمه يوب ده معطل دورانلر ايچون طوپراغك آلتيله اوستنده نه فرق اولا بيلير ؟

ابذال مساعيده قصور ايتمه ، كه اولمش ،
وابسته بو عالمده سكونك حركاته
موتی ياقيشير وار ايسه راحت دوشكنده
اقدام وتحمل كرك ارباب حياته

بيزده قلندرانه بير اعتقاد واردر ، كه هر نه ياپارسه الله ياپار . امكلر ، سعيلر ؛ هپ بيهوده در ، ديرلر .

آمنا ! هر حال ايچون فاعل حقيقی ؛ جناب حقدر ؛ لكن بونكله سعيدن ال چكمك ؛ رزاق كريمی كنديسنه خدمتكار ظن ايتمك قبيلندن اولور .

« ليس للانسان الا ما سعى . »

[١] مألی : انسانلرك اڭ كوتوسی ؛ عمری اوزون اولوب عملی فنا اولاندر .

«الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها» ـ ح . [٢]

گوكدن مائده اينمك ؛ بر معجزه ايدى ، گچدى . بز ، اسبابنه تشبث ايتمه‌لى يز ، كه الله ده تأثيرينى خلق ايله‌سين .

اگر هر كس چاليشماقدن ال چكسه‌ايدى ، دنياده موتدن باشقه كيم قاليردى ؟

اگر هر كس النه‌كچنى تلف ايتسه‌يدى ، عالمك عدمدن نه فرقى بولونوردى ؟ بزده بيليرز ؛ انسان بر غائله‌سز گچن زمانلرينى دوشونور ، بر ده نتيجه‌سى معلوم اولان استقباله نظر ايده‌رسه بو «يالان دنيا» يى خواب وخيال نوعندن گورور . لكن بر كره ده اوزرينه ضرورت چوكمش بر (فلاكت) زده‌يه صورولسون . كه ، حيات ديديكمز ؛ نه دهشتلى بر حقيقت ايمش !

«خسيس ؛ ميراثجينك خزينه‌داريدر .»

ديمشلر . اويله‌در ! شوقدر وار ، كه تنبللرده عالمك ديلنجيسى ، سفيهلر ده شونك ، بونك ايرغاديدر ؛ دينلسه يالان اولماز .

قدرتك وار ايسه ، حالكى دائما صفا ايله گچير ! فقط چاليش ، كه (استقبال) ده او (نشئه) نك خمارينى چكمه‌يه‌سنك ! بو گون يارى آچ دورماق ؛ يارين نامرده محتاج اولمادن خيرليدر .

[١] مألى : فتنه ؛ اويقوده‌در ؛ اونى اوياندير انه الله تعالى لعنت ايتسين .

«الكاسب حبيب الله» ـ ح . [١]

دوشون ، كه اولاديكه براقاجاغك ميراث ؛ گچمشه تأسفدن عبارت اولماسين .

ممكن اولورسه ، بوتون عمركده ذوقكى ترك ايتمه ! آنجاق موجودنى اتلاف ايدوب ده عائله‌سنى آچ براقانلر ؛ ياورولرينى يين كديدن پك ده اهون شيلر دگيلدر . واقعا بو يولده اولان سوزلر ؛ تنبله تكليف خدمت ، وسفيهه حسن نصيحت گيبى تعجيز نوعندن گلير ؛ فقط عقلى اولان ؛ شوندن احتراز ايتمه‌ليدر ، كه قول يرينه فعليات ؛ انسانى انتصاحه مجبور ايتمه‌سين :

آچى سوز ، فلكك سله‌سندن اهوندر .

طبيب يداوى والطبيب مريض — كمال

لغات : — فاروق [ع] حق وباطلى فرق ايتمكده مشار بالبنان اولان خليفهٔ ثانى حضرت عمر (رضى الله عنه) ـ كتيبه [ع] عسكر بولوكى ، اوردودن آيريلمش طوپلو آلاى . ـ تدارك [ع] احضار . جمعى : تداركات . ـ مكيدت [ع] مكر ، حيله ايتمك § حيله ، خدعه ، دوباره . ، جمعى : مكائد ـ رفق [ع] ملايمت ، شدتسزلك . ـ اتعاب [ع] زحمت ، يورغونلق ويرمك . ـ فراغ [ع] استراحت . ـ طليعه [ع] دشمنك قوهٔ موجوده‌سى مقدارينى وطرز حركاتنى كشف ايچون ايلرى‌يه سوق اولونان اينجه قاراقول ديمكدر . ـ

(١) مألى : الله ؛ كاسبلرى سور .

«يدالله على الجماعة» [٢]

سريه [ع] دشمن اوزرينه كوندريلن فرقهٔ قليله ، آزجه عسكر
.ـ دانش [ف] بيليش ، علم .ـ ورزش [ف] چاليشمه .ـ اضائه
[ع] ضيادار قيلماق § ضيادار اولماق .ـ انام [ع] جمله مخلوقات §
خلق .ـ خشونت [ع] سردلك ، قاتيلق ، درشتلك .ـ شيمه
[ع] خوی ، خصلت . جمعی : شيم .ـ سامان [ع] طاقيم ،
اسباب ، انتظام حال .ـ تشابه [ع] بربرينه بكزه‌مك .ـ جعلی
[ع] ياپمه ، دوزمه ، ساخته .ـ استقراض [ع] اودونج پاره آلماق
.ـ صاعقه [ع] يلديريم .ـ سرشك [ف] كوزياشی .ـ مصون
[ع] محفوظ ، صاقينلمش .ـ ذخر [ع] وقت حاجت ايچون
اتخاذ وحفظ اولونان شی . اكثريا معنوياتده قوللانيلير : اعمال
صالحه ، انسانك ذخريدر .ـ استيفا [ع] آلماق ، تماماً آلماق
.ـ دين [ع] بورج . جمعی : ديون .ـ نعيم [ع] جنت : دار
النعيم § جناب حقك قوللرينه بخش ايتديكی نعمتلر : نعيم الهی
§ باعث رفاه وراحت اولان صفالی شيلر ، خوش ديرلكلر : نعيم
دنيا .ـ نشاط [ع] فرح ، سرور ، سوينج .ـ شباب [ع]
كنجلك .ـ لهو [ف] فی الاصل انسانی مهم وفائده‌لی ايشندن
آليقويه‌جاق شيله مشغول اولماق معناسنه‌در . بومناسبتله اويون
اويناماق معناسنده قوللانيلمشدر . جمعی : لهويات = اويون ،
چنك ، چغانه ، اكلنجه مقوله‌سی شيلر .ـ كاسب [ع] قازانيجی ،

(٢) مالی : جناب حقك الی ، يعنی تأييد وتوفيق جماعتله‌در .

«من لا يرحم لا يرحم» [١]

تجارتده واخذ واعطاايله كچينن .ـ رحم [ع] نسوانده وديشی
حيوانده اولان دول ياتاغی § خصلق ، قرابت ، اخوت كبی
وسائل قرابت .ـ لمحه [ع] شيمشكك بردفعه چاقمه‌سی كبی كو-
زك بردفعه چالوب آلمه‌باقيشی . لمحة البصر = كوزك بردفعه
باقيشی قدر ، پك آز .ـ موتی [ع] (ميت) ك جمعی : اولولر
.ـ خمار [ع] ايچكينك نشئه‌سی كچديكدن صوكرا عارض اولان
باش آغريسی ، راحتسزلق ، سرسملك .

دينی ، حكمی سوزلر :

خلقك الك خيرسزی ، كنديسندن هركسك احتراز اوزره
بولونديغی آدمدر .ـ قادينلرك خيرليسی ؛ زوجنه محبت ايدوب
دنيايه چوق اولاد كتيره‌نيدر .ـ تخم عطالتك محصولی ؛ سفا-
لتدر .ـ ثمرهٔ ثروت ؛ شجرهٔ غيرتده بولونور .ـ تجربه ؛
كشاف حقائق وحلال وقايعدر ! الك بيوك تجربه مكتبی ايسه
تاريخدر .ـ تجربه درسی خاطردن چيقماز .ـ معرفت ؛
آلام تجاربی كورمه‌دن تجربه‌كار اولماقدر ، كه بوده تحصيل و-
عرفانله قابلدر .ـ حكيم حاذق ؛ مريضك دردينی تشخيص
ايدن ومزاجنه كوره علاج ويرندر .ـ يانوب كول اولماق ؛

(١) مالی : مرحمت ايتمه‌ين ؛ مرحمت كوره‌مز .

من بدأ بالسلام فهو اولى بالله ورسوله ـ ح.[٢]

حسودك شانندندر ! ـ قارايه آياق باصان ؛ آزچوق اكله نير.ـ
قناعت ، ياكليش تفسير ايديليرسه تنبللكه آلت اولور . ـ دنيا
ده هركس حقنه راضى اولسه هيچ منازعه يه محل اولماز . ـ
امنيت اولماينجه سعى اولماز؛ سعى اولماينجه ثروت اولماز؛ ثروت اولما-
ينجه سعادت اولماز . ـ نكته بين اولماق ايچون نقطه بين اولماق كر-
كدر ! ـ ثروتك ئولومى ؛ اسرافدر . اسراف ؛ بيرمرض ها-
ئلدر ، كه اكثريا سفالتى انتاج ايدر . ـ قمارى ؛ صنعت ايدنلر؛
بيرنوع قطاع طريقدرلر ، كه همجنسلرينى مجمع ناس اولان شهر-
لرده صويارلر ! ! ـ قمار ؛ پك بويوك اخلاقسزلقدر ؛ چونكه
اوكا مبتلا اولانلر ؛ باشقه لرينك فلاكتلريله دلشاد اولورلر ؛ بو-
ايسه وحشتدر ! ـ الله قورقوسى ؛ انسانك اك صادق بيررفيق
نجاتيدر ! ـ ضعف بصرى اولانلر ؛ رنك حقيقتى تماميله كو-
ره مه زلر . ـ اميدايله ياشايان كيمسه ؛ آجلقدن ئولمك تهلكه-
سنه معروضدر . ـ خير ؛ سرمايه نك اجل واعلاسى ؛ احسان ؛
زراعتك أزكاسيدر . ـ سنى اصلاح ايتمه ين علم ؛ عين ضلال ؛ سا-
كا منفعت بخش اولمايان مال ؛ شرووبالدر ! . ـ سرعت انتقام ؛
اشخاص لئيمه نك عادتيدر ! ـ عاقل ؛ هركوردوكندن مستفيد

(٢) مألى : ملاقى اولدوغى ذاته سلام ايله بدء ايدن ؛ الله ور-
سولنك دوستيدر .

« ما من صدقة احب الى الله من قول الحق » ـ ح.[٢]

اولابيلير . خطاسى معدود ومحدود اولان ؛ كامل صاييلير .
مؤمن اولمايان مؤتمن اولاماز . ـ بلاغت؛ خواصك بكنوب.
عوامك آكلاديغيدر . ـ سيئات ، انسانه نفس كمتريندن كلير
. ـ ميان اصدقاده شرط الفت ؛ ترك كلفتدر . ـ عاقل ايله مكالمه-
ديمك اونك عقلنى موقتاً كنديـنه استعاره أيله مكدر . ـ امتلا ؛
ذكانى محوايدر .ـ قانادى هنوز اوچاجاق درجه يه كلمه مش اولان
قوشجغز اوچمايه قالقيشيرسه راست كلن بيرتيجى كدينك طعمه دندانى
اولور.ـ خليلك لقاسى ؛ خسته يه شفادر .ـ فاره ايله كدى باريشينجه ؛
بقالك دكانى خراب اولور . ـ مدنيت ؛ آسايشده كمالدر . ـ
طوپال ايله كزن ؛ آقساماق اوكره نير . ـ عمل وعبادتله مأجور
اولماق ؛ خلوص نيته متوقفدر . ـ عوام طاقيمى ئولودر ؛ اهل
علم ؛ ديريدر . ـ انسان ؛ ديلى آلتنده صاقليدر . ـ ادب ؛ آلتو-
ندن خيرليدر . ـ خلقه اكرام ايت .كه اكرام كوره سك . ـ
حكمتك دوروشى ؛ قلم سايه سنده در . ـ بيرعمل كه اونده رياوار-
در ؛ اونده نورميمنت يوقدر . ـ قورقاقلق عاردر. ياعالم ،
يامتعلم ، يامستمع اول . ـ ارباب آز ؛ آزه راضى اولماز . ـ حسن
آميزش ؛ حسن خلق علامتيدر . ـ علم ابدان ؛ علم اديادن مقدمدر.

(٢) مألى : الله عندنده صدقاتك اعظم واحبى انسانك سو-
يله ديكى كلام حقدر .

«ماعال من اقتصد» [١]

ابوبكر : افضل اصحابدر . — عاملى ؛ علمانك آغزلرندن اخذ ايديكز . — قويوقازان ؛ دائما قويوايچنده‌در . — ايقان آخرت ؛ نه‌بويوك سعادتدر . — ايقان حق ؛ ايمان كامله منوطدر . — حظوظات نفسانيه ؛ آلام وسفالتك والده‌سيدر . — ندامت ؛ فضائل انسانيه‌نك عهد شبابيدر — يأس وفتوره غلبه ايتمك ؛ متانت قلبه مالكيتى اثبات ايله‌مكدر . — فتور ، آثار فكريه‌دن دكل ، حالات قلبيه‌دن منبعث برنوع ضعفدر . بناءً عليه انسان ، فكرينى احوال اليمه‌ده قلبنه غالب ايتمه‌يه چاليشماليدر . — اتحادسز ؛ نه قوۀ عموميه‌ده ، نه‌ده افكار عادمه‌ده بقاقابلدر . — استهزايى اعتياد ايدن ؛ دائما انتظار ايتمه‌ديكى بلايايه كرفتار اولور . — هانكى خانه‌ده طاووق خروسدن زياده شماته ايدرسه اوخانه‌نك نظامى مختلدر . — وظائف بشريه‌نك اقدمى ؛ همجنسنه أيلك ايتمكدر . — ترقى ايتمه‌نك احسن طريقى ؛ وظيفه‌سنى كوزلجه ايفا ايتمكدر . — متين آدم اوكاديرلر ، كه بيرچوق فلاكته ، مصائبه اوغراديغى حالده‌ينه فتور كتيرمه‌يه‌رك مسلك صواب ومشروعنده ثبات ايده‌ر . — انسان ؛ بالجمله مخلوقاتى زيربقۀ مرامنه آلمشدر . — مغرورانه ادعالرله اورتايه آتيلانلر ؛ اكثريا محجوب اولورلر . — كندى خطالريكزه دقتله باقيكز ؛ كه ديكرلرينك خطاسنه قارشى لطفكار اولابيله‌سيكز .

(١) مألى : اقتصاد ايدن ، يعنى معيشت وصرفياتده حد اعتدالى اختيار ايدنلر ؛ فقير ومحتاج اولمازلر .

ماقدر فى الرحم سيكون [١]

وطن شرقيسى

كولسون اولاديكه مشفق نظرك
سنده‌در روحمزك هپ ديلكى ؛
پادشاهك ، بوتون عثمانليلرك
شوق سوداك ايله دولمش يوركى ؛
قدرتك مظهر فيض ازلى
أى وطن ! سنسين اودنيا كوزلى . . .
مؤبد اول ، معزز اول !

رجائى زاده محمود اكرم بك (اعيان اعضاسندن)

والده واولاد

چوجوغك ايلك مربيه‌سى ؛ والده‌سيدر . اويله ايسه ، سلاله آتيه ؛ والده‌لرك أنده‌در .

والده‌لرك وظيفه‌سى پك عالى اولوب ، مبدأى ايسه بشيكدر . بر والده ايچون اولادينى حسن محافظه ايله حسن تربيه‌دن مهم نه اولابيلير ؟

مولودك عائله‌يه بخش ايتديكى مسرتك دوامى ياشاماسنه ، ياشا-

(١) مألى : رحم مادرده تقدير اولونان شى ؛ البته وجوده كلير .

« ماحاكَ فى صدرِكَ فدعه » ـ ح .(١)

مەسی ایسه صحت مادیه و معنویه‌سنه اعتنا ایدیلمه‌سنه متوقفدر .

چوجوق امیددر . مملکتك ، منسوب اولدوغی قومك ، و علی العموم انسانیتك امیدیدر ، كه بونلر چوجوق یوزندن تجدد ایده‌ر .

باخصوص ، بو عالمده عائله‌نك حضور و سعادت بالی و امید استقبالی چوجوقدن عبارتدر ، كه بو كوز مسرورتی اونك وجودینه متوقف اولدوغی كبی بیركون ارلوبده شان و مفخرتی دخی اونك یوزندن حصوله كله‌جكدر .

چوجوغك وجدان و عرفانی عهد جوانیسنك قسم اولنده تشكل ایده‌ر . بوزمان ایسه یدی یاشنه قدر اولان مدتدر . بناءً علیه وجدان ایله عرفانه ایدیله‌جك خدمت دخی بوزمانه حصر ایدیلمه‌لیدر .

حب انسانیت و حب معرفت تخملرینی اونك قلبنه بوزمانده اكمه‌لیدر ، كه كندیسیله برابر بویوبوب كوكلشسین .

بیر والده ؛ چوجوغنی كندیسی ارضاع ایتمك كركدر . امزیرمك ؛ ایلك والده‌نك حس طبیعی مادرانه ایله اجرا ایله‌دیكی بیر فعل اولماسنه نظراً سماوی بیر وظیفه دیمكدر .

رتبه و منزلتی نه اولورسه اولسون بیر قادینك اك بویوك شان

(١) مآلی : وجدانكی تخریش و راحتسز ایدن شیئی ترك ایت .

«لیس المؤمن بالذی یشبع و جاره جائع الی جنبه» ـ ح [١]

و شرفی ، چوجوغنی كندیسی امزیروب كوزتمكدر .

چوجوغنی امزیرمكدن قاچینان والده ؛ اونك ایلك بوسه‌سندن ، ایلك تبسمندن محروم قالیر . بو بیر سعادتدر ، كه والده ؛ اوندن محروم قالمامالیدر .

چوجوق بویوتمكدن ، چوجوغه آنی باقمه‌دن ، چوجوغی كورونور آفتلردن ، كورونمه‌ز مصیبتلردن صاقینماقدن زیاده شایان دقت هیچ بیر ایش تصور اولوناماز .

بو ایشده ، شفقت مادرانه كری چكیلیرسه اونی ؛ پاره ایله و صایا ایله یبانجی‌یه ایفا ایتدیرمك قابل اولاماز .

دایه‌سی ، والده‌سی اولان مولود ؛ نه بختیاردر ؛ زیرا صحت ایله قوتدن وایه‌داردر .

چوجوغك اك تهلكه‌لی زمانی ؛ عمرینك نوبهاریدر . بو جهتله بیر چوجوق اك بویوك صیانته بوزمانده محتاجدر . چوجوغه بالذات كندیسی باقار بیر والده ؛ اوكا مادی و معنوی خدمت ایتمش اولور .

ممكنمیدر ، كه اجرتله طوتولمش بیر دایه‌ده جناب حقك والده‌لره احسان بویورمش اولدوغی حس شفقت و محبت مادرانه

(١) مآلی : یاننده‌كی قومشو آچ ایكن ، اونده كمال راحتله قارننی دویوران ؛ مؤمن دكلدر .

«لیس المؤمن الذی لا یأمن جاره بوائقه» ـ ح. [٢]

بولونابیلسین ده کیجه طاتلی اویقوسنی سوه سوه فدا ایتسین. ویا د-
نی بیر یاناز لانمه سنه تحمیل ایله یه بیلسین ؟

چوجوقلرك تغذی ایده جکلری شیلر ؛ حیات مستقبللری
ایچون اڭ مهم سببلردندر. قوتی، صحتی تزاید، وتناقص حیاتی
بوکا معلق اولاجاغنی بیله رك والده لر یاورولرینك غذالرینی
اوکا کوره تدارك ایتمه لیدر ؛ زیرا هر مولود ؛ ئولمك ایچون دکیل،
یاشاماق ایچون دنیایه کلیر ؛ اگر اویله اولمامش اولسه یدی ؛ قضا ؛
هر کسی رحم مادردن مزار عدمه دوشورور ایدی.

بویوك آدم ؛ غذاسنی أتمك، أت، سبزه وصوده بولدوغی کبی ؛
چوجوق ایچون د سوت ؛ بونلرك بدلیدر. هله والده سوتی.

کونشك حرارت وضیاسیله صفوت وجیادت پیدا ایتمش
اولان هوا ؛ چوجوقلر ایچون محض شفادر. اونلرك قوت و
صحتلرینی استحصال ایچون اڭ مؤثر سبب بودر.

قوشلرك یاورولرینه اولان سعی ؛ والده لر ایچون بیر کوزل
درسدر، شایان عبرت بیر نمونه در.

حیفا که زمانمزده بو درس، بوتون بوتون اونوتولمشدر.
والده لر ؛ اولادینی سینه لرندن دفع ایدوب یاد اللره تسلیم اید-

(٢) مألی : مؤمن دکیلدر، او آدم، که قومشولری اونك
شرندن امین اولمایه.

«لعن الله من لعن والدیه» ـ ح. [٢]

یورلر ، یاصوکرا او اولاددن نه بکله نه بیلیر ؟

أی گنج والده ! سن جکرپاره که باقماقدن یوکسندیکك حالده
اجرتلی بیر دایه یه ناصیل اعتماد ایدیورسڭ ؟ اجرت ؛ شفقتك
یرینه قائم اولا بیلیرمی ؟ سنڭ اولادیکك استقبالی ؛ سنك بادیٔ
مسرت ومفخرتك اولاجاق. دایه ایسه حال حاضرده سندن
بش اون غروش قازاناجاقدر.

ایکیکزك ضررینی شونکله مقایسه ایله، که معاذالله مولوده
بیر حال اولورسه سن ؛ یاشادیغك مدتجه بیر سعادتدن مهجور
وبیر یأس واسفه محکوم اولاجاقسك ؛ دایه ایسه، یالکز بش اون
غروشدن محروم اولاجاقدر.

دایه قوللانماق ؛ مادی ومعنوی بیر افتراق عدا اولونسه سزادر.
اگر بیر دایه یه لزوم ضروری وار ایسه اونی پك جدی بیر
دقت ایله انتخاب ایتمه لی ونوزادی اونك أنه تسلیمدن صوکرا
یانده بولونماقدن اجتناب ایتمه مه لیدر.

دایه ؛ اونك بیر جانلی بشیکی وبیر آلت غذاسی اولمالی ؛
والده ایسه اونی اویانیق بولوندوقجه آغوش شفقتنه آلمالیدر.
بو ؛ والده ایچون بیر لازمهٔ شفقت ومولود ایچون سبب حقیقیٔ
محبتدر.

[٢] مألی : آناسنه، باباسنه لعنت ایدنلره الله لعنت ایله سین.

كن في الدنيا كأنك غريب او عابر سبيل — ح. [٢]

بر وقت — اجرتلی دایه‌لر اللرنده دکیل — شفقتلی والده‌
لرك آغوش محبت و تربیتنده پرورش بولان چوجوقلردرکه بالآخره،
نام و شانلرینه جهانی حیران و مفتون ایده‌جك بیرر کامل
انسان اولمشلردر.

مشاهیردن بیرینك شو بویوك سوزینی خاطرده طوتك:

«اولادك مکتب ابتدائیسی، والده‌لرك قوجاغیدر.»

نظرمه قالیرسه بیر وطن ایچون یتیشه‌جك رجال دولتك اك
مهم واسطه‌لری؛ اولا والده، ثانیاً والده، ثالثاً ینه والده‌در.

بیرنجی والده؛ والدهٔ مرضعه‌در، که اولادینی امزیریر.
ایکنجی والده؛ والدهٔ مشفقه‌در، که اولادینی آغوش محبتنده
هر تورلو مخاطرات ماحوظه‌دن صیانت ایده‌ر. اوچنجی والده؛
والدهٔ مربیه‌در، که اولادینی استقبال ایچون انسان ایده‌جك صو-
رتده تربیه ایده‌ر.

عجبا دنیاده والده‌دن بویوك و سبب رفعت دارین اولاجاق نه
واردر؟ چونکه:

جنت والده‌لرك آیاغی آلتنده‌در.

ابو الضیا توفیق بك — مبعوثاندن

آشاغی‌یه درج ایدیلن ایکی حدیث شریفی بالخاصه دقت و عبرت کوزیله

[٢] مآلی: دنیاده غریب ویاخود کچیجی بیر یولجی کبی اول.

«کما تکونوا یولی علیکم» — ح. [٢]

اوقومالرینی بوتون دین قارداشلریمه خالصانه، برادرانه اخطار ایده‌ریم:

«لا تزال هذه الامة تحت يد الله ما لم يمالِ قراؤها
امراءها و ما لم يزكِ صلحاؤها فجارها و ما لم يهن خيارها شرا
رها فاذا هم فعلوا ذلك رفع الله يده عنهم ثم سلط
عليهم جبابرتهم يسومونهم سوء العذاب ثم ضربهم
الله بالفاقة والفقر.» [صدق رسول الله (صلعم)]

ترجمه‌سی: بو امت — علماسی؛ امراسنه مماشاة و مداراة،
و صلحاسی؛ فسقه‌سنی تزکیه (: حقلرنده حسن شهادت)، و-
کوتولری؛ ایلیلرینه حقارت ایتمه‌دیکجه — حمایهٔ الهیه‌ده‌در.
بونلری یاپدیقلرنده، جناب حق، حمایه‌سنی اونلردن آلیر؛
صوکرا ده اوزرلرینه جبار (جورکار) لرینی مسلط ایده‌ر. او ظالملر؛
اونلره تکالیف شاقه‌ده بولونورلر. بعده جناب حق، اونلره فقر-

[٢] مآلی: ولی الامریکز؛ اولدوغکز حاله کوره اولور.

لتفتحن القسطنطينيه ولنعم الامیر امیرها ولنعم الجیش

ذلك الجیش - ح . [١]

وضرورتی مستولی قیلار . .

« یوشك ان یتداعی علیكم الامم من كل افق كما تداعی الاكلة علی قصعتها قلنا یا رسول الله امن قلة بنا یومئذ قال لا انتم یومئذ كثیر ولكنكم غثاء كغثاء السیل تنزع المهابة من قلوب عدوكم ویجعل فی قلوبكم الوهن قالوا وما الوهن قال حب الحیاة وكراهیة الموت . »

ترجمه‌سی : امم اعدانك ، هر طرفدن سیزك اوزریكزه ، بیربیرینی چاغیراراق - آكلرك طعام صحنه كلمه‌لری كبی - اوشو-

[١] مآلی : البته قسطنطینیه فتح اولونور . اونك امیری ؛ نه كوزل امیردر . جیشی داخی امیری كبی ممدوحدر .

« كل معروف صدقة - ح . » [٢]

شمه‌لری قریبدر . (اصحاب آغزندن) : بیزدیدیك ، كه : یار-سول الله ! بو حال ، بیزم او كونكی كون قاتمزدن می نشأت ایده‌ر؟ بویوردیلر ، كه : خیر ، او كون كثرتلیسكز ، لكن ، سیلاب ایله كلن چورچوب كبیسكز . اعداكزك قلبلرندن مهابتكز نزع اولونور ، وقلبلریكزه وهن قونولور . اصحاب ، دیدیلر ، كه وهن نه‌در؟ بویوردیلر ، كه : حیاتی سومك و موتی كریه كورمكدر .

وطن

عقل ؛ (مربع باشقه ؛ مثلث باشقه) ، قضیه‌سنك حقیقتنه نه قوتده حكم ایله‌یورسه ، وجدان ده ؛ (وطن باشقه‌در ، خارج وطن باشقه) ، سوزینك صحتنه او قوتده اعتماد ایدییور .

شیرخوارلر بشیكنی ، چوجوقلر اكندیكیری ، كنجلر معیشتكاهنی ، اختیارلر كوشهٔ فراغنی ، اولاد والده‌سنی ، پدر عائله‌سنی نه تورلو حسیات ایله سوه‌رسه انسان ده وطنی او تورلو حسیات ایله سوه‌ر .

بو حسیات ایسه ، صرف سببسز بیر میل طبیعدن عبارت دكلدر .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونكه مواهب قدرتك اك عزیزی اولان حیات ، هوای وطنی تنفس ایله باشلار .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونكه عطایای طبیعتك اك روشنی اولان نظر ؛ لمحهٔ افتتاحنده خاك وطنه تعلق ایده‌ر .

انسان ؛ وطنی سوه‌ر ؛ چونكه مادهٔ وجودی وطنك بیر-

[٢] مآلی : هر ایلك ؛ صدقه‌در .

«كل مؤذ في النار – ح .»[١]

جزئيدر .

انسان ؛ وطنى سور ؛ چونكه اطرافه باقديقجه ، هر كو-
شه سنده عمر كذشته سنك بر ياد حزيننى تحجر ايتمش كبى كورور .

انسان ؛ وطنى سور ؛ چونكه حريتى ، راحتى ، حقى ، منفعتى
وطن سايه سنده قائمدر .

انسان ؛ وطنى سور ؛ چونكه سبب وجودى اولان اجدا-
دينك مقبرهٔ سكونى و نتيجهٔ حياتى اولاجاق اولادينك جلوه كاه
ظهورى وطندر .

انسان ؛ وطنى سور ، چونكه ابناى وطن آراسنده اشتراك
لسان ، و اتحاد منفعت ، و كثرت موانست جهتيله بر قرابت قلب
و اخوت افكار حاصل اولمشدر . او سايه ده بر آدمه دنيايه نسبت
وطن ، او طوردوغى شهره نسبت كندى خانه سى حكمنده كورو-
نور .

انسان ؛ وطنى سور ؛ چونكه وطنده موجود اولان
حاكميتك بر جزئنه تصرف حقيقى ايله متصرفدر .

انسان ، وطنى سور ؛ چونكه وطن ، اويله بر غالبك شمشيرى ،
ويا بر كاتبك قلميله چيزيلن موهوم خطلردن عبارت دكل ، ملت ،
حريت ، منفعت ، اخوت ، تصرف ، حاكميت ، اجداده حرمت ،
عائله يه محبت ، ياد شباب كبى ، بر چوق حسيات علويه نك اجتماعندن

[١] مآلى : هر بر اذيت ويرن آدم نارده در .

«قيد و توكل – ح .»

حاصل اولمش بر فكر مقدسدر .

بوندن دولاييدر كه ، تاريخ انسانيتك هانكى صحيفه سنه عطف
نكاه اولونسه ، هر زمانده ، هر ملتده ظهور ايدن افكار علميه
و اخلاق فاضله اصحابنك جمله سى وطن محبتنى ، امور دنيويه نك
كافه سنه مرجح طوتمش ويك چوغى وطن يولنه فداى جان ايتمش
كورونور .

بوندن دولاييدر كه هر دينده ، هر ملتده ، هر تربيه ده ،
هر مدنيتده ، حب وطن ؛ اك بيوك فضيلتلردن ، اك مقدس وظيفه-
لردندر .

. . . .

مرحوم كمال بك

كليبولى

[تصوير غروب]

تختكاه سلطنتك آق دكيزه قارشى اغيارە سد اولمش بر باب
آهنينى ديدلمه يه شايان اولان قلعهٔ سلطانيه بوغازندن كيريلير ،
و بر ساعت قدر داها برى كلينيرسه ، قدرتدن نمونهٔ لطافت اولماق
ايچون ياپيلمش بر حوض بهشتى كورولور .

انسان ، بر قاچ كون او دريای صفانك كنارنده تماشاى طبيعت

[٢] مآلى : باغلاده صوكرا توكل ايت .

«قُلْ آمَنْتُ بِاللّهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ — ح.» [١]

ایتمه‌لیدر ، كه خزینۀ بدایعك ابذالنده فیاض قدرتك نه كریم اولدوغنه ذهننده بیر مطالعه حاصل ایده‌بیلسین .

اكثر كونلرده — وقتا كه آقشام تقرب ایده‌ر ؛ بادشمال ایله هوای جنوبی ، بیر بیرینك آغوش وفاسندن قوپاراق ، هر بیری دنیانك بیر كوشه‌سنه غروب ایله مملكتك اك عاشقانه بیر سیرانكاهی اولان اوزمین بی مثالی موعد وصال ایله‌مش ایكی نازنین كبی ، معانقه‌یه باشلارلر . اوقدر آهسته حركت ایده‌رلر ، كه تنفسلری بیر بیرینك كل جمالنی صولدورور ؛ وصدای پالری اغیاره افشای راز ایده‌ر اندیشه‌سنده‌درلر ، ظن اولونور .

بادشماله جلوه‌كاه اولان صولرك امواجی اوقدر كوچولور ، وشمسك ضیاسی اوقدر پاره ، پاره ، داغیلیر ، كه زمینه بیر براق آیینه فرش ایدیلمش دینیله‌بیلیر . پویراز كندركاهی اولان یرلرك بعض كره اوته‌سنه ، بریسنه لودوس دوقونور ، یوللر آچار ، كه سروسیمیندن فرق اولونماز . لودوس اوغراغی اولان طرفلرك بعض وقت اوته‌سندن ، بریسندن پویراز كچر ، شكللر حاصل ایده‌ر ، كه هواده بیرابر پارچه‌له‌نه‌رك ، دكیزه دوكولمش قیاس ایدیلیر .

خورشید منور ، عظمت وسلطنتیله آفاقه جواهر فشان او-

[١] مآلی : اللهه ایمان ایتدیم ؛ دیدیكدن صوكرا آرتیق استقامت ایت .

«اَلْعَبْدُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ — ح.» [١]

لاراق ، افقك منتهاسنه كلینجه ، آتیلمش پاموق شكلنده اطراف مغربی دولاشان ، اوفاق اوفاق بولوتلرك حاصل ایتدیكی نوره غرق اولمش رنكلر ، نه قوس قزحده ، نه رنكین الماسده ، نه ازهار بیعیده ، نه مرغان هندیده كورولمك واردر .

بیر طرفی غایت آچیق بنفشه ، وبیر طرفی غایت قویو آلو (آلاو) رنكنه غرق اولمش ؛ ویاخود بیر جهتی آتشین آلدن باشلایه‌راق ، وطبقه طبقه پنبه وترنجی وقاوون ایچی رنكلرینك قیرق ، اللی درجه قویولغندن آچیقلغنه ، وآچیقلغندن قویولغنه انتقال ایده‌رك ، نهایت قناریه صاریسنده قرار ویرمش ؛ ویاخود دنیاده نه قدر پارلاق رنك وارسه — آچیقلقده ، قویولقده قابل اولدوقلری درجاتك هیچ بیری خارجده قالمامق اوزره — عمومنی جمع ایتمش ؛ بیك تورلو ملون بولوتلر ، دقیقه دقیقه رنكلرینی بیر لطافتدن بیر بدیعه‌یه تحویل ایده‌رك ، آهسته ، آهسته آفاقی سیر ایتمه‌یه باشلارلر .

بیر صورتده ، كه یالكز دكیزده دكل ، داغلرده بیله شكلیله ، لونیله عكسلری مشاهده اولونور . بو عكسلری ایسه ، دائما بیر بیرینه انعطاف ایده‌رك — غالبا — بادشمال ایله بادجنوبك خفت وغلظتجه اولان تفاوتی داخی هواده طبقات وطبقاتده بالطبع آیینه‌لك استعداد حاصل ایله‌دیكندن ، سطح مادن اوج هوایه قدر دائما تغیرده ، دائما تلونده بیر نور عالمی حاصل اولور ، كه تصویرینه دكل ، تصورینه بیله امكان یوقدر .

[١] مآلی : انسان ؛ سودیكیله برابردر .

«طلب الحلال واجب على كل مسلم ــ ح .»[١]

زمان اولور ، كه دريايه بير بولوتك لونى عكس ايدەر ؛ بير ماهر رسام طاتلى صارى اوزرينه موج موج پارلاق پنبه چهرەلى بير گوزللك يانافلرينى تصوير ايتمك ايستەسەده بير آيينهٔ بلور اوزرينه ،شبابك طروانى وحسنك نورانيتيله ممتزج بير طاقم آتشين الوان آزەمش اولسه، ينه بو انعطافك لطافتنه يا مشابه اولابيلير ، يا اولاماز .

غروبدن صوكرا ، يا اولور هواينه او حالده راكد قاليركه، مهتابەده تصادف اولونماز . نظرلر خواب سحرى كيبى ، لطيف وروح آور بير ظلمت سكوتە دالار . وجودلر جامه خواب نوبهارى گيبى ،خفيف وجان پرور بير سترهٔ آرام ايچنه دوشر . كاه اولور ، هوا راكدە قالماغله برابر ، آيك بدر اولدوغى زمانلره تصادف اولونور ؛ سر وسيمينه باقيلسه ، صانيلير كه شعلەدن مخلوق بير پرى دريايه كيرمش ، نازان نازان شناورلك ايديور ؛ او شناورلك ايتديكجه وجودندن كلديكى يرلره دوغرو نور آقوب ، گيديور !

كاه اولور، روزكارلردن بيرى غلبه ايتمكله برابر مهتابەده تصادف اولونماز . عمان ظلام ايچنده نظردن نهان اولاراق ، سير وسفر ايدن كميلرك صاغندەكى صولندەكى قنديللردن ،اوتەيه برى يه آللى ، يشيللى مهتاب آقارمش كيبى حاصل اولان تماشالر داماد ابراهيم پاشا چراغانلرينه خندەزنان اولور .

§

[١] مألى: رزق حلالى طلب ايتمك ،هر مسلم مكلف اوزرينه واجبدر .

«شراركم عزابكم ــ ح .»[٢]

آقشاملرينك بو لطافتى صباحلرينك روحانيتنه نسبت اولونسه آرالرنده ــ اويقوسزلقدن جمالنى رنك ملال بورومش ، وجامه خواب پرينه سيه گيسولرينه بورونمش ده ،هنوز اويقويه وارمش، بير اسمر كوزليله صيرماصاچلرينى بوينك اوستنه داغيتمش ، آچيلمش وغايت خفيف بير سحاب ايله مستور اولان نور سحر كيبى، كوكسنى بيرانيجه تل كرملكله ستر ايتمش ده ، هنوز مائى كوزلرينى اويقودن آچمش صاف چهرەلى بير دلبر قدر ــ فرق بولونور .

اويله صباح ، كه استيلا ايتديكى يرلرك ذرەسنه بير نظر حكيم ايله باقيلسه ، داغلرى ، طاشلرى ، قطرەلرى ، ذرەلرى بير لسان حال اولمش ، صانع قدرتك الطاف عظمت واعجاز كمالنه حمد وثناده كورونور .

براق هوالى كيجەلرى واردر، كه آيك اون دوردونجى كيجەسنى آكديرير ؛ عادتا كونشك عكسى دكيزده سر وسيمين حاصل ايدەر .

موقعك بدايعى يالكز مشهوداته منحصر دكيل ! بير كرەده تاريخى تصور اولونورسه بير ايكى صال ايله آناطوليدن قارشى يه كچن و آوروپا اوزرندەكى بونجه موفقيتلريمزك فاتحهٔ ظهورى اولان او قيرق ألّلى عثمانلى قهرمانى خاطره كلير ؛ اقبال ملتك يادعظمتى داغده ، صحراده ، حجر وهواده ،درياده تمثل ايتمش كيبى كورونور .

[٢] مألى : امت اسلامك بدبخت اشراسى ،تأهل ايتمەينلريدر .

«السواك مطهرة للفم مرضاة للرب ومجلاة للبصر — ح .»[۱]

کویا، که اوشفقلر؛ شمشیر همتلرینک آفاقگیر اولان شعشعهٔ نظر رباسندن یادکار اولمشدر . کویا، که اوسرو سیمینلر نائل اولدوقلری مظفریتده مسلک اهتدالری اولان نورانی منهاج توفیقدن نشان قالمشدر .

حیف ! بو دریای لطافتک اطرافنده بولونان اوچ قصبه ایله بیرقاچ کویک شیمدیکی حالی ، قدرت خالقله عجز بشرک نسبتنی کوسترمک ایچون یاپیلمش کبیدر .

فقر وضرورت واضطراب ومذلت ، هر کرینک ، وبلکه هر أوینک طوپراق دیوارلرنده وچوروک تخته لرنده یکی مزارلره و اسکی تابوتلره یاقیشاجاق قدر هائل وسیاهه مائل بیر کیرلی رنک ایله تصویر اولونمش کبیدر .

کویا ، که آثار مدنیت ، اسکی رونق واقبالنک فناسنه تحسرله ماتم ائوابنه بورونمشدر . . . .

. . . .

مرحوم : کمال بک .

[۱] مآلی : مسواک ، همم آغزی ودیشلری تمیزلر ، همده حقک رضاسنی وانسانک جلای بصرینی موجب اولور ،

سافروا تصحوا وترزقوا — ح . (۲)

«نشئهٔ معصومانه»

هله شو معصومک نشئه سنه باق ! . شو تیپی عالمی ، شو قورقونج فیرطینه نی ده کندیسنه بازیچهٔ خیال ایتمش . یاغاز صوغوق شیلر ، نظرنده کویا قاردکیلده یاسمن چیچکیدر ، که ملائکهٔ سما ، آنک آتک زمینه سرپیورلر ! هواده وچاز قوشلری قاپاجاق کبی کوبوکلر ایچنده قاباران شو امواج خروشانی ، سیر ایتدیکجه شوقندن اللرینی ، قوللرینی اوینایتیور . روح لطیفی ، عوالم علویه ایله ادامهٔ مناسبت ایده رکن قوهٔ فکر ونظری ، حالا پیش نکاهنده کی جسم شفافک اوته طرفنه کچمکدن عاجز ! . . شو دقیقه ده کیم بیلیر نه قدر صبی بیکناهک . . نه قدر یتیم بیکسک اللرینی ، آیاقلرینی دوکدوران — کیم بیلیر ، نه قدر عایله درمانده نک . . نه قدر پیرناتوانک اضطراب و آلامنی تزیید وتشدید ایدن — کیم بیلیر نه قدر غریب خانه بر دوشک ، نه قدر فقیر بی ظهیرک حالنی پریشان ایله ین ، کیم بیلیر نه قدر بیکلرجه نفوسک اسباب هلاکنی حاضرلایان شو دهشتلی حالک نه اولدوغندن بی خبر ! شیمدی شو نجره لری آچیورسه م تأثیر بردایله وجودنده بیر اضطراب شدید حس ایدنجه یه قدر اوندن ده ممنون اولاجاق ! . . شیمدی قولندن طوتوب ده باغچه ده کی قار ییغینتیسنک ایچنه بیراقیورسه م کندینی اک بویوک بیرامله نائل اولمش قدر بختیار صایاجاق ! . .

(۲) مآلی : سفر وسیاحت ایدیکز ، که صحت ورزقکزده وسعت بولاسکز .

رهان الخيل طلق ـ ح . (١)

نه غريب شى ! . . شيمدى بر قارا باتاغك دكيزه داليغنى كورور ؛ سونكندن هايقيرمه يه باشلار . بيلمه ز ، كه او حيوانك بو حركتى ، اكلنجه ايچون دكيل ، كنديسندن دها ضررسز بر ديكر حيوانى اكل و بلع ايچوندر ! دوشونمه ز ، كه بر قوينك بر ضعيفى دائما مغلوب و محكوم ايتمه سى ، بو عالم كون و فسادك اك حزن انكيز . . اك يأس بخش اولان قواعد جاريه سندندر ! هله هيچ خاطريمه كتيرمه ز ، كه ، كنديسندن ايكى سنه دها اول دنيايه كلمش ديكر بر حريصى ؛ ايسته ديكى حالده بونك او بوكاقلرينى جبراً النَدن آلير . . ايسترسه ياكاغنه بر ده شامارو وورور ! . .

شيمدى بر قايغك كچديكنى كورور ؛ بشوشانه چير پينير . كنديسنك ده او قاييق ايچنده بولونماسنه آرزو كوستريير . ادراك ايده مه ز ، كه او ، بر باليقجيدر . . او مشقتى ، حظ و تنزه ايچون دكيل ، فقر و احتياج كبى بر سائقه آرامسوز ايله اختيار ايتمش . . كلبه سنده اكمكسز ، كومورسز قدومنه منتظر اولان عائله سنه كفاف نفس تدارك ايتمه چيقمش . . احتمال كه او كاده موفق اولاماديغندن يأس و فتور ؛ قوتى كسمش ، او حال ايله صو ثوق كميكلرينه قدر ايشله مش ! . .

اتحاد و تعاون

جهد ايله معمور اولور ، ملك خراب آباديمز ؛
لطف ايله شادان اولور ، البت دل ناشاديمز ؛

(١) مألى : آتلرى مسابقه ايتديرمك حلالدر .

«رأس الحكمة مخافة الله» ـ ح . (٢)

صاحب وجدان اولانلردندر استمداديمز ؛
فى سبيل الله خدمت ايله مك معتاديمز ؛
دهر ايچنده خير ايله تذكير اولونسون ياديمز ؛
راه حقده رهنمامز ؛ حضرت ناموسدر ؛
كوكلمزده غيرت و همت ؛ بر او قيانوسدر ؛
قلبمز اميد استقبال ايله مرصوصدر ؛
بز او قومك اوغلى يز ، كه شان ؛ بزه مخصوصدر ؛
اردكيلدر كيم استقبال ايچون مأيوسدر .
شمس مشروطيتك عشاقى يز بز هر زمان ؛
طائر كلشنسراى روحمز ، حب وطن ؛
شاهد حريت اولدوقجه نكهبان جهان ؛
بز فداى جان ايچون آماده يز بى امتنان ؛
وارسه عصرك شبهه سى ايتسين بزى بر امتحان .
ظلمت جهل و عطالتدر ؛ عدوجانمز
نور عرفان و عدالتدر ، كوزل سلطانمز ؛
اكريلك بيلمه ز ، اكيلمه ز ، جبهۀ پرشانمز
دوغرولق ، خدمت ، حقيقت دينمز ايمانمز ؛
بويله فرمان ايليور شاهنشه وجدانمز ،
اتحادمات ، البت برامين شهراهدر ؛

(٢) مألى : حكمتك باشى ، اللهدن قورقماقدر .

الدال على الخير كفاعله ـ ح . (١)

حس علوی تعاون ؛ فیض امر الله در ؛
اختلاف و تفرقه ؛ دوزخنما بیرچاهدر ؛
اندلس ، ایران ، بیزانس ، فاس ، له ، بوکا آگاهدر ؛
کیم بونی درك ایله مه زسه صوك سوزی : ایواهدر .
بیر شرف ویر ، مردایسه‌ك ، أرعثمانك سانجاغنه ؛
بیروبرن ، بیك احتصاد ایله‌ر ، وطن طوپراغنه ؛
حق ازلدن فیضنی صاچمش اونك گل باغنه ؛
کم نظرلر دکمه‌سین باصمش جوانلق چاغنه ؛
داغنه غم کیرمه‌سین ، زهر آقماسین ایرماغنه ،
أر اولان ، فرویرمه‌لی چشمان مشروطیته ،
مرد اولان دردایسته‌مه‌ز گلسین وجودملته ،
آرماغانلر رایگان ایت شاهد حریته ،
دستگیر اول ، دستگیر حق اولان جمعیته .
نامنی زرین خطله یازدیر انسانیته .

[جودتی بك]

قابینه‌یی تشکیله مأمورا رومانسفارتندن درسعادته چاغریلان صدر لاحق ابراهیم حقی پاشانك سرکه‌جی ایستاسیونه حین موا-

(١) مآلی : بیرخیرك اجراسنه دلالت ایدن ، اجرده و خیرده- اوفعلك فاعلی کیبیدر .

«ان حسن العهد من الایمان ـ ح . » (٢)

صلتلرنده دارالفنون طلبه‌سی نامنه مکتب حقوق مداوملرندن شاعر- گزیده بیان جودتی بك طرفندن بیان خوش آمدی‌یی متضمن قرائت اولونان :

نطق

« مکتب عرفان وطنك فاضل و محترم معلمی ،

مادر اصیل وطن ، سیزك گیبی أك قیمتدار اولادندن داها یك چوق زمان جدا قالامازدی . بوگون ، شرف ورودیکزی تبریکه شتاب ایتمك ایسته‌ین عموم عثمانیلره ترجمان اولابیلمك ایچون أك صمیمی سسمزله سیزه خطاب ایدیيورز : صفا کلدیکز ! أیی دوشونن و ایلکی دوشونن بیرصنف منور ملت ، داها فردای انقلابده بوتون عطش اعتلاسیله امور معضله اداره‌یی پرامید- و مطمئن سیزك امین اللریکزه تودیع ایتمه‌یی أك کزین بیرحق طانیمش و سراج [شمسپاره] دها کزدن استاره عرفان ایچون سیزه ، بك- محتاج اولدوغی سیزه قوشمشیدی .

بك آز دوام ایدن بودر آغوشی صمیمی دقیقه‌لرنده سیزه منسو- بیتله مفتخر دارالفنون ، شرف اقتدار و فضیلتکزدن کندیسنه ده دائما بیرحصه شان و نشاط آییرير و صبرسزلقله غایه اقبالنه دوغرو

(٢) مآلی : سوزنده دورماق ، عهدینی حسن صورتله ایفایه چالیشماق ، ایماندندر .

ان المؤمن يجاهد بسيفه و بلسانه - ح . (۱)

پرهیجان وافتخارنگه اندازاولوردی . جوهرحقیقت ، اعصار ازلیه وابدیه نك ناقابل انکساف بیر کونشی ، ناقابل زوال بیر نوری اولدوقجه سحائب یکروزهٔ حوادث ؛ اونك قانون رصین ومتیننی هیچ بیر زمان دکیشدیره مز.

کعبة الله عدالت . مطاف محبان حقیقت اولدوقجه انظار امت ، نواصی عالیه یه چه وریلیر وحق جمیل مات ، بلاتردد ، اونك ، صدر معلای اشتیاقنه آتیلیر .

بو کون ، آرتیق مؤبداً کذران اولان مشئوم زمانلرك غلغلات اضطراب آورینی ترنم ایتمك ایسته میورز .

خیر ، سیزه عشق ترقی وتمدنله لبریز امید بوتون بیر قلب ملتك پاك سلاملرینی ، احتراملرینی تقدیم ایتمك ایسته یورز . بو عثمانلی سلاملرینك معکس علوی اخوتی اولان وجدان بیاضکزك ، بیز دارالفنونایلر ، ازلی آشنالری یز. بو مونس سلاملرده نه قدر آرزولر ، نه قدر امیدلر! بو صمیمی سلاملرده نه قدر احتیاجلر، نه قدر تحسرلر!

بو قارداش سلاملرنده پك اوزاق ماضیلرك صحائف احتشامنه علاوه اولونمایه آماده نه قدر ککیش بیاض یاپراقلر ، نه قدر پاکیزه صحیفه لر وار.

بو جدی وشوقاشوق سلاملرك سیزه درعهده ایتدیردیکی وظائف مقدسه ، بیلیرز ، که پك چوق وپك کوچدر .

فقط مات ظهیریکز ، مبعوثان ظهیریکز وروضهٔ بهار افزود ملتدن اقتطاف ازهار معالی ایدن دارالفنونده ظهیریکز اولدوقجه

---

(۱) مألی : مؤمن ، قیلیجیله ، لسانیله مجاهده ایدندر .

«اجتنبوا الوجوه لاتضربوها - ح . »[۱]

تاریخ عثمانی ؛ اك مفخم فصول فضل واجتهادنده سیزه بیر موقع شاز و شرف تخصیص ایده جك ووطنك او تاریخی اولادینی بو کون تبریك ایتمکله بختیار اولان بیز کوچوك مکتب رفیقلریکزده شکران و محمدتله دولو قلبلرندن طاشان طوفان تبریکی سیزه ایصال ایچون یکزبان مسارعت اولاجاقلردر .

انکین ومتلاطم بیر عمانك کورولده ین صرصر بی امانی ، کوکره ین امواج بی پایانی آراسنده چالقانان بیر کمینك بوتون افرادی بی آرام و پرخلجان ناصیل قاپدانلرینه حصر امید ایده رلر، ناصیل اونك نظرلرنده چارهٔ خلاص تحری ایده رلرسه ، ملت ، ایشته بو کون سیزه قارشی عین وضعیتده سیزدن تسلی ونجات ایسته ین نظرلرینی دیکمش سلاملرینی ، تبریکلرینی ایثار ایدیور .

محترم استاد ! سیز بو ملی آرماغانلری قبول ایدیکز . الله ، یاردیمجیکز ، ملت ، معینکز ، عدالت رهنماکز اولسون»

« خِيارُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ القُرآنَ وَعَلَّمَهُ — ح . » [۱]

— مَوْت —

السلام أی موت، أی منجیٔ سماوی ! سن ، باكا هیچ بیرزمان اومخوف و مصیبت انكیز چهره كله كورونمه‌زسك ؛ مدید بیرزماندن بری ساكا اسناد اولونان دهشت وخشیته بن اصلا قائل اولامام . بازوی مقاومتسوزك ، دست پرزورك بنم نظرمده بیرسیف مخربی حامل دكیلدر . ناصیه‌كده ظلمدن هیچ بیرنشانه ؛ باقیشلركده بیگانه لیكدن، خیانتدن بیر اثر كوره‌میورم . بشرك آلامنی ازاله ایتمك ، اضطراباتنه دوا ساز اولمامق ایچون سن بیررب رحیم طرفندن مأمور و مبعوثسك ؛ سن انسانلری هلاك ایتمه‌ز ، خلاص أیله‌رسك ! یدسما سیركده‌كی او الٓهی مشعله‌دن چشم جانفروزاندر . گوزم یورولوب‌ده ضیایه قارشی قاپاندیغی زمان ، سن ؛ داهاصاف ، داها روشنابیر صبح صفا وسعادت شكلنده یتیشیر، مژگانمی آچار ، مستغرق انوار ایده‌رسك . امید بقا ، سنكله برابر گلیر ، ومقبره اوزرنده جانلانارق رفیق ایمان و وجدان اولور ، وایشته اومسعود دمده انظار اشتیا قم داها لطیف بیرعالمه معطوف بولونور ! گل ، آرتیق گل ، گل‌ده بنی بوعلائق وسلاسل جسمانیه‌دن قورتار . گل ، قاپانوب قالدیغم محبسی آچ ؛ گل ، باكا قانادلریكی اعاره ایت . نه‌دن گجیكیورسك ؟ گورولیوركه ، نقطهٔ ازل وابدم ، مدار منشأ ومعادم اولان بوستارهٔ مجهوله دوغرو بنم ؛ متعازم ، بنم ؛ متمایل بولونماقلیغم مقتضی .

بنی ؛ اوستاره‌دن كیم اوزاقلاشدیردی؟ اورابطه‌دن كیم آییردی ؟ بن‌نه‌ایم ؟ و نه اولماقلیغم اقتضا ایده‌ر ؛ ئولمك اوزره بولونیوریم‌ده هنوز ، دوغماق نه اولدوغنی بیلمیوریم . عقل نامنه مهمانم اولان أی نديم روح وناپیدا ! سندن استیضاحاتم‌ده پك بی‌سود . باكا افاضهٔ حیات ایتمه‌زدن اول جلوه گاهك هانگی سما ایدی ؟ هانگی قدرت ، نه‌كیبی بیراراده‌سنی بوبی ثبات كره‌یه فیرلاتوب آتیویردی؟ سنی بومحبس

[۱] مألی : سیزك خیرلیلریكز ؛ قرآنی اوكره‌نوب اوكره‌تنلردر .

« اَلْاِسْلامُ عَلانِيَةٌ وَالاِيمانُ فِی القَلْبِ — ح . » [۲]

طین آلوده قاپایان ناصیل بیرألدر ؟ نه‌تورلو روابط حیرت افزا ، نه‌كیبی مناسبات خفیه ؛ اجسامی سنكله ، سنی اجسام وابدان ایله بیرلشدیردی؟ .. روح ؛ هانگی مادیاتدن تجرد أیله‌یه‌جك ؟.. هانگی بیرلانهٔ صفا و كاشانهٔ سعادتبخشا ایچون ارضی ترك ایده‌جكسك ؟ .. هرشیئی اونوتدكمی؟ .. مقبرهٔ سكونه چكیلوب‌ده یكیدن حیاته مظهر اولدوغك زمانده‌می بویله نسیان ایچنده بولوناجاقسك ؟ .

.. كچیره‌جگك دورهٔ ثانیهٔ حیات ، ینه بونك عینیمی اولاجاق ؟ یوقسه آغوش ابدیته ، منبع وموطنكه رجعتله علائق فانیه‌نك هر تورلوسندن سرآزاد وحقوق ابدیه‌كه نائلیتله مطلبكه كامران وذوقیاب اولابیله‌جكمیسك ؟

هدف آمالی اذواق دنیویه و نفسانیه‌یه معطوف ومقصور و اواساس اوزرینه موضوع اولان حكیم یونانی (أپیكور) فلسفه ومسلكنه تابع بولونانلر ؛ بومسئله‌ده شویله بیرفریاد قوپاراجاقلردر : « نه‌واهی امید ! . تدقیق طبیعته نفسنده آزچوق قدرت حس ایدن بیر مخلوق ؛ دماغ نامنه وجود بشرك بیرنقطه‌سنه گیزلنمش بیرچیزگی گوره‌بیلیر ؛ عقل دینیلن جوهر ایسه اوشكل وخطك طرزنمویدر . بویله برشیئه‌می آلدانیور ، مغرور اولویورسك ؟ نه‌جنت ! . بیركره اطرافكه باق : هر ابتدا ایچون بیر انتها ؛ هر انكشاف ایچون بیرفنا محقق . هرشی بیرغایته متوجه ؛ هرشی ئولمك ایچون دوغیور . خضارتی صفرته تحول ایدن چمنزارده چیچكلرك‌ده صارارديغنی گوریورسك . شو اورمان ایچنده هرساقندن ، هر ورقندن حیاتك جریانی گوزه چارپان جسیم آغاجلرك ؛ سنه‌لرك ثقلت وتهاجمنه تاب آور

[۲] مألی : اسلام ؛ اعمال ظاهرهٔ شرعیه ایله بیلینیرسه‌ده ، ایمان ؛ افعال قلوبندندر .

« اَوْصيكُمْ بِالْجارِ — ح . » [١]

اولامایاراق صوکنده چوروییوب قورودوقلری ، خاك وگیاهه منقلب اولدوقلری‌ده ایشته‌میدانده . بالنهایه انهارك قورودیغی حتی سماواتك .. سماواتك‌ده بیررنك اصفرار ارائه أیله‌دیکی آچیقدن آچیغه منظورك اولویور .

أوت ، زمانك بیزی کیفیت نشأت وظهورندن خبردار ایتمه‌دیکی بوستاره ، کونش دیدیکمز بوجرم بیله مائل انحاط وزال . فنایه انقلاب ایدن انسانلرك خلا وسکونه مقر اولان طبقات سماویه‌ده کندیلری ایچون ابدی بیرصبح سعادتك طلوعنه انتظار أیله‌مه‌لری نه‌قدر بیهوده در ! اوآرادیقلری کونی اصلا کوره‌میه‌جکلردر ! . باشدن باشه اطرافکده حکمفرما اولان (طبیعت) ده آچیقجه کوریورسك که ، اعصار اعصار اوزرینه ، غبار غبار اوزرینه ییغیلمش . زمان ؛ داها ایلك خطوه‌ده استناد ایتدیکك ، کووه‌ندیکك شیئی‌ده هدر ایده‌جك . تکمیل موجودیتك تابوت نامنه بیرتخته پاره‌دن عبارت . بویله بیرحالك نه‌سینه کووه‌نیلیر ؟. بشریته خاص اولان بوجنت ؛ حقیقتده مافوق التخیلدر ! زواللی انسان ؛ عمق مقابرده یکیدن حیات بولاجاغنه قانع ، أك صوكرا آتیلاجاغی کرداب فلاکت ایچنده محووکمنام اولاجاغنی ملاحظه ایتمیه‌یورده ابدیت تصورنده بولونیور ! . »

سیزلر بوادعا وفریادیکزه ، بیردیکری‌ده جواب ویره‌بیلیر . أی کرهٔ ارضه حاکم کچینمك ایسته‌ین حکما ! . بنی بوخطا ایچنده ترك ایدیکز ؛ بن ، بوتورلو بیرحیاتی سه‌ویورم . ذاتاً پك ضعیف اولان عقول بشر ؛ اودرجه تشوشات ومغالطاته متحمل دکیل . أوت ، عقل ؛

[١] مآلی : قومشولریکزله حسن معامله‌ده بولونماکزی واونلرك خوش طوتولماسنی توصیه ایده‌رم .

« اِنَّما یَرحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبادِهِ الرُّحَماءَ — ح . » [١]

بومرحله‌ده سکوت ایدر ؛ فقط حس دینیلن خاصهٔ ممتازه ؛ سیزه اعطای جوابدن عاجز قالماز . کندی حساب وملاحظاتنه کلینجه : اوزمانکه ، پیش نظر امعانمده تجلی ایدن بوبی پایان طبقات سماویه‌یی هربیری باشقه باشقه بیرر طریق ثابت تعقیب ایدن بواجرام مضیئه ؛ فضاده حکمران اولان اثیرك تصادم وتماسیله اشیایه ساری حیاتی شمول نکاه اعتبار أیله‌ریم .. اوزمانکه ، ارضك سامعه چاك بیرطراقه ایله رهین فنا وانهدام اولدیغنی ایشیدیریم .. اوزمانکه ، کرهٔ دوارك شموسدن تباعدله حال انفرادده قالدیغنی ، ابنای بشرك ابدی بیرظلام ایچنده کریان اولدقلرینی کورورم .. اوزمانده‌که ، بوحزن انکیز و دهشت رسان مناظردن نشانه اولماق اوزره هرطرفم بیرهرج مرج وخلا ایله ، صدمات موت وخسران ایله محاط بولونور : بن ایشته اوزمان ، یابرزمین قیام اولاراق اوحادثات مدهشه‌نك ایراث ایده‌بیله‌جکی خشیته قارشی پاك وتریه بیرقلب و ایمان ایله اوبیر ییغین انقاضه تحول ایدن عوالمك فوقنده ابدی بیرفجرك طلوعنه انتظار ایتمك ، سرمدی بیرسعادتك تجلیسندن امید وار بولونماق ایسته‌ریم ! .

مترجمی : خلیل ادیب بك .

جواب مسکت

بیریسی ؛ خلیفه مأمونه ، اثنای مکالمه‌ده : یاعبدالله ! یاعبدالله ! دی‌یه خطاب ایدر ، دوردورمش مأمون . حریفك تربیه‌سزلکنه حدت ایده‌رك : « سن بنی اسمله‌می چاغرییورسك ! » دی‌یه عتاب

[١] مآلی : جناب حق ؛ آنجاق عبادینك مرحمتلی وشفقتلی اولانلرینه رحم ایدر .

« اِنَّ سِیاحَةَ اُمَّتی اَلْجِهادُ فی سَبیلِ اللّهِ — ح ۰ » [۱]

ایدیجه ٬ حریف : أوت افندیم ! بز ؛ اللّهی ده اسمیله چاغیریرز ! جوابنی ویرمش ٠

مأمون ؛ بوجوابدن فوق‌الغایه ممنون اولمش ؛ حریفك طلبنی ایفادن باشقه بیرچوق عطا ایله‌ده تلطیف أیله‌مش ٠

معارضه

مشهور [« ایاس » بن‌معاویه] كه٬ دهاة‌عربدندر ؛ هنوز اون اوچ ، اون‌دورت یاشلرنده ایكن دمشق‌شامه گلیر وناصیلسه بیر اختیار آدمله آرالرنده بیرنزاع واقع‌اولماغله٬ حل‌مسئله ایچون [حضورقاضی]یه داخل اولورلر ٠

ایاس ؛ جوشمش سویله‌یور ٬ اختیاری مبهوت ایدییور ، سویلتمه‌یوردی ٠

بوحالی كورن قاضی افندی ایاسه :

ـ اولاد ! بیرآز یاواش ٠ اوسندن بویوك ، دده‌ك یرنده‌در ٠

ایاس — أوت اما ، حق اوندن بویوكدر ٠

قاضی — صوص ! دیینجه ٠

ایاس — پك اعلا صوصایم ؛ فقط بنم حجتمی كیم بیان ایده‌جك ؟

قاضی — اما سن سفسطه ایدییورسك ؛ حق سویله‌مییورسك ؛

ایاس — یا ! « لااله الاالله » كلمهٔ مباركه‌سنی اوقودی . قاضی متحیر اولمش‌ایدی٠ وقعه‌یی نوادر حوادثدن اولماق اوزره اوآقشام عبدالملكه حكایه أیله‌دی ٠

عبدالملك دیكله دیكدن صوكرا ٠

[۱] مألی : جماعت مسلمینك سیاحتی ؛ فی سبیل الله جهاد ایتمكدر:

« اَلْغیبَةُ اِدامُ كِلابِ النّاسِ — ح ۰ » [۱]

آمان ایشنی چابوق كورده بورادن چیقسین ؛ صوكرا شام خلقنی بیرر بیرر متضرر أیله‌ر ٠

امام‌علی (رضی‌الله عنه) نك بیر مناجاتی

أی صاحب جود ! حامدكم . أی یكانه معبود ! ساجدكم ٠ متعالیسك ٠ عبادكدن ایسته دیككی مظهر احسان‌بی پایان ایده‌رسك ؛ دیله‌دیككی دوچار خسران وحرمان أیله‌رسك . خالقم ! التجا كاهم ؛ آنجاق سنسك . عسر حالنده‌ده ، یسر حالنده‌ده ساكا مراجعت ایده‌ریم ، ساكا یالواریریم . الهی ! اكرچه گناهم بویوكدر ؛ فقط سنك عفوك اوندن دها بویوك دكیلمیدر ؟.

بنی‌دوچار زیان ایده‌جك و یادركاهكدن طرد أیله‌یه‌جك اولساك آرتیق كیمدن امید وار اولابیلیریم ! كیم شفیعم اولور ؟

یارب ! حقیقت حالمی كورویورسك ، درجهٔ فقریمی بیلییورسك ؛ مناجاة نهانمی ایشیدییورسك ٠ بنی ؛ سندن قطع رجاایدنلره الحاق أیله‌مه ٠ رحمتكه طمع بركمالدر٠ كوكلمدن ذوق محبتكی أكسیك ایتمه ٠ حضور عظمتكده خاضع بیربی چاره‌یم٠ بنی عذابكدن آزاد ایتمه‌زمیسك ؟

عالم ناسوتدن متجرد اولدوغم زمان بنی سوزمده ثابت بولوندور٠ باكاعذاب ایتمك ایسترسه‌ك ایت ٠ بیك ییل معذبك اولسام ، جهنم نشین بولونسام ینه‌سندن حبل امیدم منقطع اولماز ٠

مال وبنوندن فائده امید اولونامایاجاغی كونده ذوق آشنای عفوك اولماق ایسته‌ریم ٠

رهبرم سن اولورسه‌ك هیچ بیروقتده كمراه اولمام ٠ سن باكا یول كوسترمه‌زسه‌ك الی‌الابد ضلالتدن قورتولامام٠ عفوك ارباب حسناته مخصوص اولماق لازم كلیرسه اصحاب سیئاتك غفاری كیم اولاجاقدر ؟

[۱] مألی : آدم چكیشدیرمك ؛ دنی طبعانك قاتیغیدر ٠

« مَنْ اَحَبَّ فِطْرَتِى فَلْيَسْتَنَّ بِسُنَّتِى وَاِنَّ مِنْ سُنَّتِى النِّكَاحَ ـ ح . » [١]

اتقیای امتدن اولامادیم ؛ مذنبم . اونك ایچوندر ، كه دامن عفویكه جمله‌دن زیاده خاشعانه صاریلییوریم .

تكرار ایده‌ریم . كناهم عظیمدر ؛ لكن سنك عفوك البته اوندن اعظمدر .

لطف شاملكی یاد أیله‌دیكجه سوزش قلبم تسلی‌یه تحول ایدییور. ذنوب كذشته‌می درخاطر ایتدیكجه كوزم سرشك افشان پشیمانی اولویور .

شانكه یاقیشان ، بنم كبی بیرمقر خطیئاتی مظهر غفران أیله‌مك دكلمیدر ؟

علی‌یی باب معالی مآب فضلكدن باشقه بیریره مراجعت ایده‌مه‌یه‌جك بیرطبیعتده یاراتدك . حلقه‌زن در احسانكدر . هرنه اومارسه آنجاق سندن اومار .

أك بویوك قورقوم شودر : بنی قاپوكدن طرد واذلال ایده‌جك اولورساك نه یاپاریم ؟ . . .

أی عوالم آفرین ؛ بیلییورسك ، كورییورسك ، كه كروه غافلون، اویویورلر . محبتكده صوك درجه‌یه قدر ثبات ایده‌جكنه قسم ایتمش اولان بندۀ خاصك ایسه ایشته شوقارا كاق كیجه‌ده حضور عزتكدن دور طوتولامایاجاق قدر پاكدلانه ندالرله ، دعالرله مشغول بولونییور.

هركس؛ طمعدار نوالكدر ؛ هركس ؛ جنت جاودانكه كیرمك آرزوسنده‌در .

أی مرسل الرسل ! رسول هاشمی حق ایچون ، سنی دائما تقدیس ایدن ابرار امت حرمتنه بنی محمدی اولاراق حشر أیله . شفاعتخواه رسولم ؛ بنی اونده‌ده محرم أیله‌مه . . .

[١] مآلی . بنم محب فطرتم اولان بنم سنتمه متمسك اولسون . نكاح دخی بنم سنتمدر .

« اَلنِّكَاحُ سُنَّتِى فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِى فَلَيْسَ مِنِّى ـ ح . » [١]

اتفاق

توفیق ایله اتفاق ؛ اشتقاقده ناصیل متفق ایسه ، حقیقتده دخی اوصورتده متحددر ، دینیله بیلیر .

كتب ادبیه‌ده مسطوردر . كه بیر حكیم ؛ فوائد اتفاقی ظاهرده كوسترمك ایچون بیر ایكی یوز دكنك جمع ایده‌ر . یوز دانه‌سنی بیرر بیرر قیرار . صوكرا اللی دانه‌سنی دسته طرزنده باغلار . پهلوانلرك زور بازوسیله بیله قیریلماسی محال اولور .

آوروپا حكماسندن عالم سیاستك عزازیلی دینیلمه‌یه شایان اولان مشهور (ماكیاوه‌ل) ؛ تغلبه اتفاقدن بویوك بیر مانع اولمادیغنی بیان ایچون « تفرقه پیدا ایدك ، تاكه حكمه مقتدر اولاسیكز » قاعده‌سنی تعیین ایتمشدر .

توفیقك اتفاقه توقفی ، تاریخ عالمك هانكی صحیفه‌سنه باقیلسه بالبداهه مشهود اولور . مثلا ، دولت سلجوقیه‌نك متأخرین حكامی ؛ بوتون اقربا و برادر ایكن ، انفراددن استفاده واهمه‌سنه ذهاب ایله بیر بیرلرندن آیریلدیقلری ایچون پریشان و مضمحل اولدیلر . و طغرول بك ، آلپ آرسلان ، جلال‌الدین ملكشاه كبی هر بیری یالكیزباشنه بیردنیایه مدار مفخرت اولابیله‌جك اوچ بویوك پادشاهك همت جهانكیرانه‌سنه ، اوچ دورت بیك سنه دنیایه حكم ایدن دورت ، بش بیك دولتده‌نه‌قدر وزیر كلمش ایسه جمله‌سندن عالی طوتولان نظام الملكك انضمام درایت فوق‌العاده‌سیله تشكل ایدن ، و وسعتجه آوروپانك عمومیتنه فائق اولان قوجه بیردولتی كوله‌لرینك ، خدمتكارلرینك پنجۀ استیلاسنده بیراقدیلر.

حال بوكه ، اوكوله‌لرك ، اوخدمتكارلرك هر بیری ؛ حدود ملكك بیرطرفندن طوپلانمش كلمش ایدی ، فقط جمله‌سینك منفعتلری

[١] مآلی : نكاح ؛ بنم سنتمدر . سنتمدن اعراض ایدن بندن دكلدر .

« تزوجوا الودود الولود فانی مکاثر بکم الامم . — ح . » [١]

مشترك بولوندی . و کندیلری ده بو اشتراك منفعتی ادراك ایده‌رك متفقانه چالیشدیلر .

أوت ! قرابت افکار اولمادیقجه جنسیت انسانیه دکیل ، قرابت نسبیه‌نك بیله فائده‌سی کورونه‌ز .

بیرکره‌ده کندی دولتمزك تاریخنی دوشونه‌لیم ! اوچ بیك کیشیلیك بیرعشیرتك ، اوچ یوزسنه ظرفنده دنیانك اوچ بویوك قطعه‌سنی احاطه ایده‌رجه‌سنه برقوجه سلطنت حالنه کیرمه‌سنه أك بویوك سبب ؛ علاء‌الدین ایله سلطان اورخانك وظائف اخوتی ، لذائذ سلطنته ترجیح ایده‌رجه‌سنه آرالرنده ادامه ایتدیکلری اتفاق دکلمیدر ؟

اکر ایکی بایزیدك اواخر سلطنتنده که اضطراری و که اختیاری ظهوره کلن تفرقه‌لری دفع ایچون محمد اول و سلیم اول کبی ایکی بویوك مجدد یارادیلوب ده ملتك اساس اتحادینی که ماء الحیاة عدالت و که سیلابهٔ خون حمیتله احکامه موفقیت حاصل اولمامش اولسه ایدی ؛ دولت عثمانیه‌نك بقاسنه احتمال متصورمیدی ؟

لاأقیله دوشونولسون ! بیرخاندان و یا بیرقاچ آدمك اتفاق ویا اختلافندن بوقدر بویوك نتیجه‌لر میدانه کلینجه ، بیرقاچ قومك اتحاد وافتراقی نه تأثیر کوستریر ! آمه‌ریقا جمهوری ، تعداد قابل اولمایاجاق درجه‌ده اجناسدن و هر بیری بیر یولده اداره اولونور حکومتلردن مرکب ایکن معارفلرینك اتفاق افکاری تولیده کفایتی جهتیله دنیانك أك قوی دولتیدر . معارفلری ؛ اتفاق

[١] مألی : ودود ولود اولان (یعنی زوجنه کندینی سودیره‌جك وچوجوق کتیره‌بیله‌جك بولونان) قادینی تزوج ایدیکز ؛ که بن سیزك کثرتکزله امم سالفه یه مباهی یم .

« ان ابغض المباحات عندالله الطلاق — ح . » [١]

افکاری تولیده اودرجه‌ده کافیدرکه ، اوقوجه کشور ؛ بایاغی بیرطون معدنه بکزه‌مشدر . ایچنه هرکیم دوشر و بیرقاچ سنه اوتورورسه بوتون بوتون آمه‌ریقالی اولوب کیده‌ر .

دنیانك هریرنده متولد اولان طرافداران ترقی و مغدوران تغلبك وطن عمومیسی حکمنده اولان ایسویچره‌نك خلقی اوچ جنسه منقسمدرلر ؛ حتی اوچ لسان سویله‌رلر . آنجاق بیر بیرینه مربوط دوغمش برادرلر کبی ، حقیقت حالده بیر وجود حکمنده‌درلر .

« قوتی اتفاق حاصل ایدر » بوقاعده آوروپاده أك صوکرا تشکل ایتدیکیچون علمای سیاستك خلاصهٔ تجاربی صایلان وحقیقت حالده داخی کمالات مدنیه‌جه پك چوق جهتلرده مثال کوسترمه‌یه شایان اولان ، بلچیقا حکومتنك شعاریدر .

§

عجبا بحث ایدیکمز قرابت افکاری اقوام عثمانیه بیننده داخی اودرجه‌لره کتیرمك قابلمیدر ؟ بیزه قالیرسه امکانسزلغنه دکل ، صعوبتنه بیله قولایلقله احتمال ویرمه‌یز .

زیرا مادامکه بیر وطن خلقی یز . منافعمزده اولان اشتراکی آکلادیغمز کبی ، شو کرهٔ زمینه دائمی صورتده مستولی اولان طوفان حوادث ایچنده سفینهٔ نوحده بولنان مخلوقات کبی ، هرتورلو انفعالات نفسانیه‌یی بیرطرفه بیراغه‌رق ، بیر بیریمزه تقربه چالیشمقدن باشقه چاره اولمادیغنی ده ضروری ادراك ایده‌رز . بیز ، هرفرقه‌مز بیرهوایه دوشرده هیجانه باشلارسه‌ق طبیعتیله سفینه‌ده صاللانیر . واوحالده تعاقب ورودی ضروری اولان امواج بلیاتك هرپندیسی دوقونور .

[١] مألی : شبهه یوق ؛ که عندالله أك مبغوض مباح قادی بوشاماقدر .

« تزوجوا ولاتطلقوا فان الطلاق يهتز منه العرش ـ ح . » [۱]

سربستئ افكار صدمه‌سيله هرتورلو عقائد موجوده‌يى زير وزبر ايتمه‌يه چاليشان بعض حكما — دی‌يه بيليرلركه : — وطن دينيلن ، خريطهٔ عالم اوزرنده بر غالبك رشحهٔ شمشيری ويا بر كاتبك چكيدهٔ قلميله چيزيلمش برقاچ خطدن عبارت دكلميدر ! » بزده ديرزكه : خير! وطنی تشكيل ايدن ؛ نه سيف غالب ، نه‌ده قلم كاتبدر. وطن؛ سكنه سنك اشتراك منافعيله تشكل ايدر. بناءً عليه اولاد وطن ، والده‌سنی تأصيل محافظه ايدرسه اوده باعث وجودی اولان منافع مشتركه‌يی اوصورتله حمايه ايدر. خلقه فكر وطن واشتراك منافعی لائقيله آكلاتماق ايسه معارف نظامنامه‌سنده معين اولان مختلط مكتبلرك ظهورينه متوقفدر.

اقوام مختلفه برمكتبدن چيقاريلسين ، اوزمان هرنه ياپيلسه آرالرينه اختلاف براقماق ناقابل اولور . نيته‌كيم بر قاچ فدان بر برينه صاريلسين بويوديكدن صوكره آرالرينی آييرماق؛ جمله‌سنی بردن كوكلرندن چيقارماقدن مشكل اولور .

مرحوم : نامق كمال .

بصره واليسی اديب محترم سليمان نظيف بكك ، ۱۳۲۵ سنهٔ روميه‌سی شباطنك دوردنجی پنجشنبه كونی «فاو» قصبه‌سنده ، مكتب ابتدائينك اساسنی وضع ايدركن ايراد ايتديكری :

نطق

نجم وهلالمزك — بويوك بر اديب طبيبمزدن استعارهٔ تعبير ايله افاده ايدرم — [آل موجه‌لر ياپان] سايهٔ مونسيله اوقشاديغی هر ير

[۱] مآلی : تأهل ايديك ؛ تطليق ايتمه‌يك ؛ چونكه طلاقدن عرش اعلی تيتره‌ر .

« الحياء والايمان مقرونان اذا سلب احدهما تبعه الآخر ـ ح . » [۱]

بزم وطنمزدر . وپادشاه عاليجاهمزه جای سلطنت اولان سرای محتشمی آغوش احترامنده طوتان بشيكطاشدن بو متروك ومنسی « فاو » قصبه‌سنه قدر ، وطنمزك هريری نظرمزده عين اهميتی ، عين قيمتی ، عين قدسيتی حائزدر .

يارم ساعتدن بری مهمان موقتی اولديغمز بو قصبه ، داها دوغروسی ، قريهٔ خراب ، شيمدی‌يه قدر بحر محيط هندينك منزوی كورفزلرندن برينه صيغينمش ، پامال اهمال ويلكه‌ده نوميد عمران بريردی. هندستان ايله آوروپا آراسنده پيامبرلك ايدن تلغراف خطنه مركز اولان بر بنادن باشقه ؛ ساعئ مدنيتك بويرلردن خطوات مروريني كوسترير برنشانه يوقدر . بز بوكون بورايه منتظم بر ابتدائی مكتبك اساسنی وضع ايتمك ايچون كلديك . وطنك پای تختندن اك اوزاق بر كوشه‌سنده ، اك لزوملو بر بنانك تمل طاشنی كندی اليمله وضع ايتمك ، نظرمده يالكز كندی حيات مأموريتم ويالكز كندی حياتم ايچون دكيل ، اولاد واحفادم ايچون بيله اعظم وسائل مباهات اولابيله‌جك بر مظهريتدر. بن بوكون وطنمه بر كشور منور الحاق ايتمش قدر مسعود ومفتخرم .

شيمدی‌يه قدر بحر محيط هندی طريقيله مملكتمزه داخل اولانلر؛ بوراده خراب بر بوشلقله يتيم بر قابليتدن باشقه برشی كورمه‌زلر و — نيچون كيزله‌يه‌لم ! — شو كوزل اقليمه ادعای صحابت ايدنلری غيرتسزلك ، همتسزلك ، قابليتسزلكله بحق تعييب واتهام ايدرلردی .

آن تولدنده شوق وسرور ايله حاضر بولونديغمز بو نوزاد مدنيت ، بو مبارك مكتب ؛ آغوش تربيتنه آلاجاغی اطفال عثمانيه‌نك اوضاعی قدر ساده و اميد نواز وضع معصوميله عثمانليلرده يكی بر دورهٔ تيقظك

[۱] مآلی : حيا ايله ايمان بری برينه باغليدر . بری مسلوب اولديقده ديكری‌ده اوكا تابع اولوب كيدر .

« اَلْمُؤْمِنُونَ كُلُّهُمْ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ — ح . » [١]

انفلاق ايتمش اولديغنی . بعدما هر كلوب كچنه سويله‌يه‌جك وهر كلوب كچندن بيزم ايچون تقديرلر وحرمتلر طوپلايه‌جاقدر .

أوت ، عصرلردن بری خلجانلرله انتظار اولونان اودورهٔ مسعوده؛ نهايت ونهايت انفلاق ايتدی . امين اوليكزكه ؛ مملكتك قابليت تمدنيله احتياجات اجتماعيه‌سی بوندن بويله هيچ بر فردك بازيچهٔ احتراصاتی اولامایاجاقدر . ١٠ تموز؛ امته بويوك بر وعدده بولونمشدی . ١٤ نيسان؛ بووعدك محقق الاسعاف اولديغنه شهادت وكفالت ايتدی . بز آرتيق هرشيدن امين ومطمئن ، استقباله دوغرو يورويه‌بيليرز .

« امين ومطمئن » ديديم . هيهات ! . . وطنه اولان عشقمله استقباله اولان اشتياقم ، اميدلريمی بر پارچه فضله شدت وقوتله اظهار ايتمه‌يه سبب اولويور . استقبالدن امين اولماق ايسته‌مكله برابر وطن معززك بعض آفاقنده حالا غمام انديشه دولاشديغنی كتم ايده‌مم . شمدی‌يه قدر ترقی ورفاهيتمزك حصولنه بر مانع وار ايدی‌كه ، او ده بر ويا برقاچ شخصك عناد استبدادی ايدی . شمدی‌ده عناصر مختلفهٔ عثمانيه‌دن بعضيسی؛ هوسات منطقشكنانه‌دن تولد ايده‌بيله‌جك مصائب شقاقی ، او استبداد مرده‌نك مقام تخريبنه قويماق ايسته‌يور . ايشته اميد و اطمئنانمك جبين بسيمنده ايقاظچين ايدن سببلر بونلودر .

بصره‌ده اوچ بوچوق آيدن بری بولونيوردم ؛ حال وموقعم ؛ ولايتك أڭ خفی تمايلات وحسياتنی تدقيق ايتمه‌يه مساعددر . و بو تمايلات وحسياتی انديشه كارانه تدقيق ايتديم . كمال شوق واعتماد ايله بيان وتأمين ايده‌ريم‌كه ، بصره ولايتنك اولاد صداقت نهادی ، بلاتفريق عرق ومذهب ، خالص ، متين ، يكدل ، ويكمقصد عثمانليدرلر .

مملكتك حصول عمرانی ايچون عاجزانه چاليشديغم صيراده مساعيمه

[١] مألی : مؤمنلرك هپسی؛ شخص واحد كبی يكدل ويكجهتدر .

« يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ — آيت جليلهٔ قرآنيه — ح . » [١]

قارشی بر قاچ صدای شكايت يوكسلمك ايسته‌دی . سيزی تأمين ايده‌ريم‌كه ؛ بو سسلرده بيله — غلط اجتهادك طرافهٔ ضلالی چيرپيناقله برابر — صرف بر عثمانلی يوره‌كی تيتريه‌يوردی . ولايتم خلقنك تمايلات نجيبه‌سنی ديگر ولايتلر خلقنه نمونهٔ تمايل ارائه ايده‌رسه‌م او اوزاق ولايتلرك سكنهٔ محترمه‌سی بندن رنجيده خاطر اولماز ظن ايده‌ريم .

بوندن بويله وطن مشترك ومعززك هر هانكی كوشه‌سنده بر صدای شقاق ونفاق يوكسه‌ليرسه ، او وطنك اوچ يوز يتمش بش سنه‌دن بری سرحد جنوبيسنی بكله‌ين بو صبور و وفاكار قصبه ؛ درحال بر واويلای اشتكا ، بر قيامت مؤاخذه قوپارسين . و اوالحان ايقاظك أڭ صميمی بسته‌لرينی‌ده شيمدی اساسنی وضع ايتديكمز بو مكتب تنظيم وتعليم ايتسين .

سواس والئ لاحقی ، « تركجه شعرلر » صاحبی اديب محترم محمد امين بكك حجاز ولايتی وكالتنده بولوندقلری اثناده ، محلی (اتحاد وترقی) جمعيتی طرفندن ترتيب اولونان مسامره‌ده ايراد ايتديكاری :

نطق

[١] مألی : أی مؤمنلر ! صبر ايده‌رك ونماز قيلاراق جناب حقدن عون ونصرت ايسته‌يك . شبهه يوق ، كه حق جل وعلا ؛ صبر ايديجيلرله برابردر .

« اتخذی الغنم فانها برکة — ح . » [١]

وطنداشلر ،

اسکیدن جنکلر ؛ حرص وطمعلردن زیاده کین وغرضلر ، جهالت وتعصبلر ایچون اولویوردی . اوزمانلر بوتون ملتلر دومانلی داغلرك تپه‌لرنده ، غرانیت قلعه‌لرك ایچلرنده قارتال قوشلری کبی یاشایورلردی . دمیر زرهلر کیینمش عسکرلر ؛ قارشی قارشی‌یه کلدیکلری وقت ، طونج طولغالرك آلتنده چیلغین کوزلر ، پولاد پنچه‌لرك ایچنده کسکین قیلیجلر ؛ شمشکلر پارلداتیوردی . آغزلری کوپورمش آتلر ؛ قانلی مظفریتلره دوغرو کیشنه‌یوردی . دمیرلره ویاغلی پاچاورالره بوکلو آرابه‌لر ؛ وحشی انتقاملره دوغرو تکرلکلرینی سوروکله‌یوردی . کنیش او والرك اوزرنده کووده‌سز قفالر ، کسیلمش قوللر ، پارچه‌لانمش کمیکلر ، سونمش کوزلر کورونیوردی . جنك أیله‌مك : ئولدورمك ، یغما ایتمك ، یاقمق ویقمق ایدی . بر حکمدارك قانلی قیلیجنه مغرور شهرلرك ، یوکسك قله‌لرك ، دیکیلی طاشلرك ، موزاییقلی محرابلرك ، أللری باغلی قراللرك ، آیاقلری زنجیرلی ملتلرك ، میلیونلرجه آق صاقاللی اختیارلرك ، تازه قادینلرك ، سوت أمه‌ن چوجوقلرك والحاصل انسان دریسنه بورونمش بوتون ضعیفلرك باش أکه‌لری ! . . ایشته أسکی عصرلرك فاتحلکی ! . .

لکن بوکون اویله دکیل ! . . بوکون اورتاده نه رامزه‌سلر ، نه سه‌زارلر ، نه دارالر ، نه جنکیزلر ، نه آتیلالر وار . یالکز اوحریص ملتلر وارکه ، ذکالریله ، فنلریله ، صناعتلریله ، تجارتلریله کندیلرندن داها چوق جاهل ، داها آز قوتلی اولان ملتلری کندی منفعتلرینه کوله ایتمك ایسته‌یورلر . زیرا انسانلر چوغالیورلر . کندی طوپراقلرینه صیغامیورلر ؛ سعادتلرینی فتح ایتمك ایچون بوتون ارضی . . قطبلری ، خط استوالری

[١] مألی : قویون کچی ایدینکز ، که برکتدر .

« احب الطعام الی الله ما کثرت علیه الایدی — ح . » [١]

کندیلرینه جنك میدانی یاپیورلر ؛ قلعه‌لرینه فابریقه‌لر ، بانقه‌لر آچیورلر ؛ قیلیجلرینه ، چکیجلر ؛ صابانلر قوللانیور ؛ عسکرلرینه مائی عمله کوملکلری کیینمش اوستالری ؛ ایشجیلری طوپلایورلر و دنیایه قارشی بیرصوکی کلمه‌ز جنکی اعلان ایدیبور ؛ واپورلرینی أنکین دکیزلره ، بوزلو کورفزلره ؛ صدفلی قومساللره کوندیریورلر ؛ اوجاقلرنده قیزاران دمیر چوبوقلرینی ، ماکینه‌لرنده بوکولن قماش طوپلرینی قیزغین چوللره ؛ قویتو آدالره آتیورلر . اونلرك بوکون ابنای بشردن ایسته‌دیکلری شودر : پارا ! . . بونلر ؛ ایشته بومعدن ایچوندرکه ؛ دکیزلرك ؛ قارالرك خریطه‌لرینی وحکومتلرك ؛ ملتلرك طالعلرینی دکیشدیریورلر . پارا ؛ أوت :

دیورلرکه : « آلتون صاری بیربیلاندر وجدانلری ایصیریر . »
کوزل بیرلاف ! . . لکن حیات غاوغاسیچون بوسلاحی ایسته‌رز .
بو اولدقجه هرأژدرها ، حتی طالع اوزرینه کیده‌رز ؛
بیرفتوحات أیله‌رزکه زمان بیزه « آلقیش » دی‌یه هایقیریر .
بوقسوللقلر مملکته تهلکه‌در ؛ حمیتی آغلاتیر .
زیرا بوحال اصیل ألی بیرجاناوار پنچه‌سنه دوندورور ؛
یاپاجاغی یانغینلرله مسجدلرك چراغنی سوندورور ؛
و اوملعون یاراسنی یابانجیلر بایراغیله باغلاتیر .
أوت عزیز وطنداشلر ، بوحقیقت سیزجه دخی بیلینسین ؛
بوکا آرتق کین باغلاماق اعتقادی کوکلکزدن سیلینسین .
تاکه بیزه هریردن چوق لازم اولان بومعدنله ملك دولسون .
شوقدرکه ألکزی اوزاتیرکن یالکیز شوندن صاقینك :
بوکوزلری قاماشدیران پارلاق شیده قان بولاشیق اولماسین ؛
بیر حق کبی پارلداسین ؛ بیرلکه سز آنن کبی صاف اولسون .

[١] مألی : جناب حقه‌أك سوکیلی اولان طعام ؛ اوزرنده أللر چوغالمش (یعنی بیرچوق یتیملرله برابر یینیلمش) اولان طعامدر .

« اِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ نِصْفَ الدِّينِ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ فِى نِصْفِ الْبَاقِى — ح . » [١]

وطنداشلر ؛ شرق ؛ بيزم وطنمز اولان شو عثمانلى طوپراغى دخى بونلرك أك زياده صوقولدقلرى ، كوز ديكديكلرى بر يردر . البته انكار ايده‌مه‌يزكه ؛ بيز مسلمانلر ؛ بيز عثمانليلرده بو كون بو ملتلرك معنىً كوله‌لرى يز . مسلمانز : لكن باشمزك صاريقلرينى صارانلر اونلر !.. عثمانلى يز : لكن باشمزك فسلرينى كيديرنلر اونلر !.. مستقل بر دولتز : لكن عسكرلريمزك سلاحلرينى ياپانلر اونلر ! .. مدنى بر ملتز : لكن كتابلريمزك كاغدلرينى ويرنلر اونلر ! .. دوغان چوجوقلريمزك قونداقلرى ، ئوله‌ن [موتا] لريمزك كفنلرى اونلرك !.. كيديكمز اورو بالرك قاشلرى ، يديكمز أتمكلرك بوغدايلرى اونلرك ! .. هرشى هرشى اونلرك . اوحالده بيزم أسكى رومادەكى ، يكى آمه‌ريقاده‌كى كوله‌لردن نه فرقمز واركه قان ترله باتاراق ؛ بيك تورلو زحمت ومشقتلر چكه‌رك أللريمزه ؛ آووجلريمزه كچن پارالريمزى اونلره ويريورز . كنديمز قاراكلق ، خراب قولوبا [كلبه] لرده ، ايصلى چاتيلرك آلتنده ياشايارق اونلرى آق مرمرلردن ياپيلمش ، طاوانلرى صوم يالديزلرله سوسله‌نمش سرايلرك ايچنده قراللر كبى ياشاتيورز . جناب حقدن دنيوى واخروى سلطنت وسعادت مژده‌لرينى آلان بيزم كبى بر ملته بويله ذليل وسفيل اسيرلر كبى جان چكيشيرجه‌سينه عمر سورمك لائقمى در ؟ ..

آه بيز مسلمانلر ؛ بيز عثمانليلر .. أك مدنى عرقلرك وارثلرى اولان بيزلر نه‌دن بويله اولدوق ؟ نه‌دن بو كون يالكز مدنيت مزارلرى اولمش اولان بر طوپراقده بويله مزار بكجيلرى كبى بر حالده قالديق ؟ نه‌دن شو عراق قطعه‌سى ؛ محصوللرينى ييلده ايكى كره ويرن بو مبارك طوپراق

[١] مألى : كيشى أولنديكى وقت نصف دينى استكمال ايتمش اولور . آرتق نصف باقيده جناب حقدن اتقا اوزره اولسون .

لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ وَاِنَّمَا الشَّدِيدُ مَنْ يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ — ح . » [١]

وقتيله يوز ميليون خلق بسله‌ديكدن صوكرا هندستانى ده دويورور كن بو كون شو اوتوز ميليون اهاليى بسله‌مه‌سين واونلره اوت يديرته‌جك درجه‌ده خسيس اولسون ؟ نه‌دن آناطولى عجمستان ايله ايسپانيا آراسنده بولونان مملكتلرك اينكيلتره وفرانسه‌سى اولان بو بلده وقتيله مسعود اولادلرينه صيرمالى ايشله‌مه‌لرله بزنمش ايپكلى اوروبالر كيديرر كن بو كون اونلرك صوكنجى نسللرينى چيريل چيپلاق براقسين وكميكلرينى جوواللرك چابوتلرك بر تيقلرندن كوسترتسين ؟ هانى او فنيكه‌ليلر ؛ او بابلر .. او ماضينك لوندره‌لرى ، پاريسلرى اولان شهرلر ؟ هانى آنلرنده بر مجوهرلى تاج كبى ترقى آثارينى پاريلداتاراق كوزلرى قاماشديران مدنيت مركزلرى ؟ هانى اونلرك يوز بيكلرجه عمله‌لرى چاليشديران دستكاهلرى ؟ هانى اونلرك بصره كورفزينى دولديران ، سپته بوغازندن دولاشاراق آفريقا قبيله‌لرينه ايشله‌ين كميلرى ؟ هانى اونلرك هندستانه ، كاشغره كيدوب كلن كاربانلرى ؟ .. او كميلرى ؟ او كاربانلرى كه ايپكلى قماشلرله ؛ نفيس متاعلرله يوكلو اولديقلرى حالده كيده‌رلر ؛ كينه‌دن آلتون ؛ حبشدن فيل ديشى وهندستاندن مجوهر وشال يوكلو اولاراق دونرلردى ؟ بونلرله نه اولديلر ؟ بونلر نره‌يه كيتديلر ؟ .. عجبا طبيعت بو أك كوزل وأك سوكيلى اولان طوپراغندن وازمى كچدى ؟ عجبا بورايه ايللك بهارلر ، يومورطه‌لى يووالر ، عصاره‌لر وبركتلر وداعمى ايتدى ؟ عجبا بوراسى او أسكى طوپراق دكيلميدر ؟ خير ! .. بو طوپراق ينه او أسكى طوپراقدر . يالكز بيزلر او أسكى انسانلر دكيلز ! .. بيزلر أتمكلريمزى اوزرلرى نملى طوپراقلى صابان دميرلريله ، چيكچلرله ، آلن

[١] مألى : صاحب قوت ؛ كوره‌شده بكنى مغلوب ايدن پهلوان دكيلدر . اصل صاحب قوت ؛ غضب حالنده كنديني طوتا بيلندر .

« اسمعوا و اطیعوا و ان استعمل علیكم عبد حبشی كأن رأسه
زبیبة » ـ ح . [١]

ترلریله قازانماق یولنه گیرمه‌دیك . ذكالریمزی فن وصنعت اوكرنمك
اوغرنده یورمادیق. سعادتمزی سعیك قانوننده بكله‌مه‌دیك . قیلیچ !..
ایشته بو آلت بیزم هرشیئمز ایدی .

وطنداشلر ، علوم اجتماعیه علماسی دییورلركه : اگر ملتلر ، اولدجه
ایلرله‌دیكلری حالده بیله اتحاد ایچنده بولونمازلرسه ، ترقی یولنده باشقه
ملتلرله عین آدیملری آتمازلرسه اوملتلر ، استقلاللرینی غائب ایده‌رلر .
اگرملتلر فن وصنعت نه‌در بیلمه‌زلرسه ، زنكینلك قاپیلرینی كندیلرینك
فكر وبازولرینه قارشی آچمازلرسه ، آچلق وچیپلاقلق گیبی سفالتلرك
زهر وآتشلری ایچنده یانارلرسه ، بیتمه‌ز توكنمه‌ز قانلی غاوغالرله بیربیرلرینی
یرلر ، كمیریرلرسه اونلر حریته لائق دگیلدیرلر : ایشته هندستان ، ایشته
جاوا ، ایشته قوشنشین ، ایشته قونغو ، ایشته نیژه‌ر میدانده !..
ایشته فاس جان چكیشمكده ! . بیرده أیی بیلمه‌لی‌یزكه شو زنكین وگوزل
طوپراق اوندن قازانمه‌سی یولنی بیلمه‌ینلرك اللرنده بیراغیلمایاجاقدر .
بوكون اولكه‌مزه متاعلرینی صوقماقله ، پارالریمزی آلماقله قانع اولان
آوروپا ، یارین بوكا قانمایاجاقدر . اورمانلریمزك بویله كندی كندیسنه
چورومه‌سنه ، معدنلریمزك بویله یر آلتلرنده كومولو قالماسنه ، شهرلریمزك
بویله بوش بوشنه دكیزلره دوكوله‌سنه ، طوپراقلریمزك بویله چیپلاق
وباتاق بیرحالده بولونماسنه راضی اولمایاجاقدر . الله گوسترمه‌سین ، بومقدس
وطنی یا حمایه‌سی آلتنه آلاجاق ویاخود كندیسنه مستعمره یاپاجاقدر .

بونلرك بیریسی بیر زهرلی كوملك ، او بیری آتشلی بیر بیلدیریمدر .
ایكیسی ده استقلالمزی ئولدورور . اگر بیز وطنمزك قلعه‌لرینك اوزرینه
یابانجی بایراقلرك دیكیلدیكنی گورمك ایسته‌مزسه‌ك ، اگر بیز اجدادیمزك

[١] مآلی : اوزریكزه باشی گویا قورو اوزوم گیبی كوچوك
بیرعبد حبشی دخی آمر اولسه سوزنی دیكله‌یك ؛ اطاعتده اولك .

« الدنیا كلها متاع وخیر متاعها المرأة الصالحة ان نظر الیها
سرته و ان امرها اطاعته و ان غاب عنها حفظته فی نفسها
و ماله » ـ ح . [١]

بیراقدیغی شرفلی بایراغك آلتنده هیچ ئوله‌مك اوزره یاشاماق ایسترسه‌ك ،
اگر قانون اساسیمزك بیزه ویرمش اولدیغی حقوق ایله بختیار اولماق
امیدنده بولونیورسه‌ق لازمدركه بو مملكت ، بوملت بویله قالماسین .
بومملكتك اوزرنده‌ده صنایع مكتبلری ، تجارت مكتبلری آچیلسین ؛
چیفتلیكلر فابریقالر چوغالسین . بومملكتك لیمانلرنده‌ده واپورلریمز ،
چوللرنده‌ده شومندوفرلریمز گورولسون ، بوملتك چوجوقلری‌ده یكی
چیفتجیلكی ، یكی صنعتكارلغی ؛ یكی تاجرلكی اوكرنسینلر . تاكه كندی
احتیاجلریمزی كندیمز گوره‌لیم ؛ یابانجیلره محتاج اولمایالیم ؛ زنكینلشه‌لیم ؛
قوتلشه‌لیم ووطنمزه قارشی بسله‌نن حرص وطمعلرك آتشلرینی آلنلریمزك
ترلریله سوندوره‌لیم .

بویوك عصر ؛ اهالی‌یی بختسز ایدن مسئله‌یی حل ایتدی ؛
ایسلی . ویران چاتیلرك اوكلرنده دولاشماغه باشلادی ؛
اونودولان میلیونلری یكی یكی صنعتلرله آشلادی ؛
ناصیر باغلی اللرك ده اصالتی اولدیغنی اوكرتدی .
ایشته شیمدی بیزم دخی اللمزده آلت گورمك ایسته‌یور .
وهركسه : « سن سنكسك » فرغونلر زماننده دكیلسك ؛
نه ایسترسه‌ك اولاجاق . ایسترمیسك طالع ساكا أكیلسین ؟ .
اویله ایسه یانمه گل ! آل شو ایشجی كوملكنی گیی » دیيور .
مادام كه بیزده بوكون شو آوروپا طوپراغنك اوغلی‌یز ؛

[١] مآلی : دنیا ، متاعدر (یعنی كندیسیله برآز مدت تمتع اولونماق
اوزره مخلوقدر .) متاعك ده خیرلیسی ؛ مرأهٔ صالحه دركه ؛ زوجی
كندیسنه نظر ایدرسه قادین اونی مسرور ایدر و زوجنك امرینه اطاعت
أیلر و غیبوبتنده اونی كندی نفسنجه و زوجنك مالنجه حفظ و صیانت أیلر .

«التائب من الذنب كمن لا ذنب له — ح.» [١]

مدنيت حياتنه بيزم دخی قوجاغمز آچيلمش ،
أك كوچوك بير كوزه يوزلر ايله احتياجلر صاچيلمش ،
آرتق بيزه أسكی آسيا عالمنك كچينيشی طاد ويرمه‌ز ؛
قره قوروم چولنده‌كی اوبالرك چوبانلنی آلويرمه‌ز ؛
بو ساعتده ، دكيشمه‌يه ، صنعت اهلی اولماقلغه بوجلويز .
وطنداشلر ، بوكون سيزك راحت وسعادتكزی دوشونمك ؛
سيزك حقوق وترقيكزه خدمت ايتمك ؛ وسيزه ناموس و وجدانلريله
چاليشاراق حكومت مشروطه‌نك ناصيل بويوك بير نعمت اولديغنی
كندی فعل وعمللرنده كوسترمك عشقنی بسله‌ين بيز حكومت
مأمورلری ايسته‌يورزكه اسكندريه ايله قاهره ناصيل ايسه ؛ بحرسفيد
قبيله‌لرنده ؛ مصر چوللرنده اوليمانلر ؛ اوريختيملر ؛ او محتشم شهرلر ؛
او چيچكلی باغچه‌لر ، او كنيش جاده‌لر ؛ او بويوك دارالصناعه‌لر ؛
او منبت مزرعه‌لر ناصيل وجوده كلمشسه ، بونلر بشريتك احتياجاتنه
ناصيل خدمت ايديورلرسه جده ايله مكهٔ مكرمه‌ده اويله اولسون ،
بحر احمر قبيله‌لرنده ؛ جزيرة العرب چوللرنده دخی مدنيت ايزلری
اويله ميدانه كلسين ؛ بو ايشلری ام القرانك وباديه‌لرك ذكی و نجيب
اولادلری وجوده كتيرسينلر ومسعود ياشاسينلر . امين اوليكزكه ؛
بن و محترم آرقه‌داشلرم ؛ بيز هپمز سيزك بو يولده كوستره‌جككز
هر بير آرزوكزی ، هر بير تشبثكزی جاندن آلقيشلاياجغز ؛ بونلری
نتيجه‌لنديرمك ايچون كيجه كوندوز چاليشاجغز ؛ بو اوغورده
هر بير فداكارلغی ياپاجغز وملتك حكومت ايچون دكل بلكه حكومتك
ملت ايچون اولديغنی اثبات ايده‌جكز .

ياشاسين حريتپرور پادشاهمز ؛ ياشاسين ملت عثمانيه‌مز ،
ياشاسين حكومت مشروطه‌مز ؛ ياشاسين حجازك حر ومتحد اولادلری ! ..

---

[١] مآلی : كناهلرندن توبه ايدن ، كويا هيچ كناه ايتمه‌مش كبی اولور .

«ثلث مهلكات شح مطاع وهوى متبع

واعجاب المرء برأيه — ح.» [١]

خزان

السلام ، أی خضارت باقيهٔ بهار ايله متتوج لطيف اورمان !
أی متفرق چمنزار اوزرنده غنوده صارارمش اوراق اشجار ! السلام
أی سوكيلی ايام اخيره ! طبيعتك بو رنك ماتمی واحزانی ايله تأملات واضطرا
بات روحانيه‌م نه قدرده هم آهنك ، انظاريمی نه قدرده تلطيف ايديور .
خطواتم ؛ سكون آبادوادی‌يه دوغرو متفكرانه ايلريله‌ديكجه
اطرافی نظر تماشادن كچيرمك ، صوك دفعه اولاراق بيرلون اصفرار
ارائه ايدن كونشی كورمك ، نشر ايتديكی خفيف وضعيف ضيانك
دلالتيله آياقلريمك ورمانك ظلال كثيفه‌سی ايچنده مشی وجولاتنی
حس ايله‌مك نه قدرده محظوظيتمی موجب اولويور .

أوت ، خزانك بو كونلرنده ، طبيعتك بو دم احتضار واپسينده
انظار تيقظ ولطافت نثارينك پوشيده نقاب اولديغی زمانلرده پك
باشقه ، پك دوح استيناس بير جاذبه بولويورم . بو بير دوستك ،
بير يار جانك وداعنی آكديرييور ؛ عينيله موتك ابدياً قاپايه‌جاغی
دوداقلرك صوك تبسمنه بكزه‌يور .

افق حياتی تركه آماده بولونديغم بير زمانده ، اميدك حال استغراق

---

[١] مآلی : اوچ شی - صاحبنی - مهلكدر : مطاوعت اولونان
بخل ، اتباع اولونان هوای نفسانی ، كيشی كندی رأينی بكنمك .

«من لعب بالنردشير فقد غمس يده فى لحم الخنزير – ح . » [٢]

ايچنده محووبى نشان ايتديكى اوزون كونلريمى يادايله آغلايه راق بنه بواورمانلره ، بو لطيف واديلره عطف نكاه تحسردن بحق مستفيدوذوقياب اولاماديغم بو بدايع طبيعتى مشتاقانه تماشادن منع نفس ايده مييوريم .

أى زمين پيرايه دار . أى مهر رخشان ، أى نظره فريب واديلر ، أى باشدن باشه چشم جان وامعانى تنوير ايدن بدايع طبيعت ! لحدسكو نمى محاط اولان بويرلرده بير قطره سرشك شكران ومنت عرض واتحافنه مجبور ومديونم ! بير محتضرك مشامنه هوا نه قدر معطر عكس ايديور ، ضيا نه قدر صاف ، كونش نه قدر دلنشين ولطيف كورونويور !

بن شيمدى زهر ايله ممزوج اولان بو جام شراب خوشكوارى جرعه جرعه وارنجه يه قدر بوشالتماق ايستيديوريم ؛ حياتمى احتوا ايدن بو ساغر سرشارك قعرنده بلكه نوشين بير قطره قالمشدر ! . بلكه اميدك دم زوالى اولان بو كونده هنوز بنم ايچون بير لحظه سعادت استقبال مرعيدومقرردر ! . . بلكه بين البشر بنم ايچون مجهول بير روح ، روحمله آشنالق اظهار ايده رك باكا بير جواب ويرمك لطفنده بولونور !

[٢] مآلى : طاولا اوينايان كيمسه الني لحم خنزيره باتيرمشدر .

«الندم توبة – ح . » [١]

شكوفه ؛ رائحه سنى نسيمه ، حياتنى بير شمس درخشانه توديع ايله سقوط أيليور . بو ايكى صورتده معناى وداعى متضمندر . بن ده دم اپسين واحتضارده بولونيورم ؛ آن اغترابمده روحمدن ده اطرافه حزن ولطافتله ممزوج بير آهنك منتشردر . مترجمى : خليل اديب بك

كسب وتجارتك وتأسيس صنايعك نظر اسلاميتده مرغوبيتى

(احاديث شريفه)

« التاجر صدوق الامين يحشر يوم القيامة مع الصديقين والشهداء » = صدق وامانتله تجارت ايدن مؤمنلر ؛ يوم قيامتده صديقين وشهدا ايله حشر وجمع اولوناجقلر .

« من طلب الدنيا حلالاً وتعففاً عن المسئله وسعياً على عياله وتعطفاً على جاره لقى الله ووجهه كالقمر ليلة البدر » = دنيايى ، وسعت معيشتى حلال اولاراق طلب ايدنلر ؛ خلقه عرض سؤال واحتياجدن مباعدت اولادو عياله رفاهيت وجيران واخوانه مواساة ومعاونت مقصديله عامل اولورلرسه يوزلرى بدر كيجه سندهكى آى كبى نورانى اولدوغى حالده رب كريملرينه ملاقى اولاجقلردر .

« ان من الذنوب ذنوباً لا يكفرها الصلاة ولا الصيام ولا الحج ولا العمرة انما يكفرها الهموم فى طلب المعيشة » = ذنوب مكتسبه

[١] مآلى : پشيمانلق ؛ توبه‌در .

«لافقر اشد من الجهل – ح . »[٢]

ایچنده اویله‌لری واردر ، که صوم و صلات و حج و عمره کبی عباداتله
دکیل ، یالکیز معیشت نفس و عیال تحصیلنده چکیلن هموم و متاعب
ایله تکفیر اولونابیلیرلر . [اکر طلب مذکور ؛ عندالله بر عمل مبرور
اولماسایدی تکفیر ذنوب بابنده سائر عبادتلر فوقنده بویله بر تأثیر
کوستریرمیدی ؟]

«ان الله یحب العبد المؤمن المحترف» = جناب باری ؛ بر
حرفت و صنعتله اشتغال ایدن مؤمن قولی سه‌ور . [«محترف»
صناعت ، زراعت و تجارتک بریله طلب معیشتده متکلف دیمکدر .
جناب حق ؛ بویله کیمسه‌لری سه‌ور ؛ چونکه عطالت اوزره یاشا
ماق ، مالایعنی ایله مشتغل اولماق غایت مذمومدر . «مناوی»]

«احل ما اکل العبد کسب یدالصانع اذا نصح» = عبدک
اکل و انتفاع ایده‌جکی شیلرک اک حلالی ، غایت طیبی ؛ ناصح و
بنی نوعنه خیرخواه اولان صنعتکارک کسب یدی اولان شیدر .
[بو حدیث شریف ؛ صنایعه خدمتک ، سائر نوع تجارتلرک
فوقنده اولماسنی مشعردر .]

«لاتقولوا هذا فانه ان کان یسعی علی نفسه لیکفها عن المسئلة

[٢] مآلی : جهلدن اشد بر فقر یوقدر .

«قل الحق ولو کان مراً – ح . »[١]

ویغنیها عن الناس فهو فی سبیل الله و ان کان یسعی علی ابوین ضعیفین
او ذریة ضعاف لیغنیهم ویکفیهم فهو فی سبیل الله» بر کون حضور
رسالتپناهیده بولونان اصحاب کرام قوت و جلادت صاحبی بر کنجک
سرعتلی یورویه‌رک کچدیکنی کوردیلر . ایچلرندن برقاچی
«بو کنجک عزم و جلادتی ، فی سبیل الله اولسایدی نه اعلی اولوردی
!» دیدیلر . ایشته بونک اوزرینه جناب رسالتمآب افندیمز ؛
وحدیث شریفی نطق بویوردیلر . یعنی : «بویله دیمه‌ییکز ؛
زیرا بو ذاتک سعی و حرکتی اکر نفسنی مذلت احتیاجدن وارسته
قیلماق ایچون ایسه فی سبیل الله ساعی عد اولونور . کذلک حال
ضعف و انحطاطده بولونان ابوینی ویا عجز و احتیاجده اولان
ذریت و عیالی ایچون سعی ایدییورسه ینه سبیل حقده ساعی
اولور .» هر مؤمن ؛ نفسنی مذلتدن ، اولاد و عیالنی ضرورتدن
خلاص ایتمک ایچون مساعی مشروعه‌ده ساعی و مجتهد بولونماق
فرض عین اولدوغی معلومدر .

«علیکم بالتجارة فان فیها تسعة اعشار الرزق» = تجارتله
اشتغالدن آیریلماییکز ، که رزقک اونده دوقوزی معاملات تجاریه
ایله قائمدر . » اویله یا ! امر تجارت معطل اولسه ارزاق بشریه
مختل اولور کیده‌ر . نه زراعت قالیر ، نه صناعت !

(١) مآلی : دوغری سویله ، هر نه قدر آجی ایسه‌ده .

«قلب المؤمن عرش الرحمن — ح .»[١]

« ان روح القدس [٢] نفث فی روعی ان نفساً لن تموت حتی تستكمل رزقها وان ابطأ عنها فاتقوا الله واجملوا فی الطلب ولا يحملنكم استبطاء شیء من الرزق علی ان تطلبوه بمعصية الله فان الله لا ينال ما عنده بمعصيته » [٣] = جناب روح القدس ، يعنی باعث حيات حقيقيه ، واسطهٔ فيوضات ربانيه اولان جبريل امين عليه السلام نم قلب تابناكمه فيضبار رشادت اولمشدر ، كه هيچ بر نفس بشريه استكمال ارزاق مقدره ايتمه‌ديكجه اكمال حيات صوريه ايتمه‌ز . هر فردك رزقی ؛ ایر ، كج كنديسنه واصل اولور .

[رزقك وصولی ؛ بلا طلب وبلا سبب داخی اولا بيلير . ناصيل كه بعضاً كثرت مساعی ايله برابر مطلوبدن حرمان ترتب ايدر ؛ فقط بو حاللرك ايكيسی ده بالنسبه نادردر . بناءً عليه نه احتمال اوله اعتماداً ترك طلب مشروع اولور ، نه ده احتمال ثانی خوفيله بذل مساعيده تراخی معقول گورولور .]

بو حالده دائما اتقا اوزره اولوكز ؛ طلب معيشت بابنده اجمال واحساندن آيريلمايكز ؛ رزقكزدن بر شيئك استبطاسی آرزو ايتديككز آنده عدم وصولی سيزی صورت غير مشروعه ده سعی واستجلابه سائق اولماسين . نزد باريده‌كی فوز وبركته معصيتله نيلكز قابل دكيلدر . جناب رسالتمآب افنديمز رزقك مقدر اولماسنی بيان بويورمالری عقبنده بيزی طلب رزقدن ، صرف

[٢] بر روايتده « ان الروح الامين » وارد اولمشدر . قرآن كريمده بو عنوان جليل ايله جناب جبرائيلدن تعبير واقعده : « نزل به الروح . . . »

[٣] « نفث » نفخ مرادفی اولوب بر نوع اوفله‌مكدر . ضم (را) ايله (روع) قلب صافی معناسنه‌در . « نفث فی الروع » تعبيری ملك وحيك شخصی كورونمه‌يه‌رك ، صداسی ايشيديلمه‌يه‌رك القای فيض ايتمه‌سنده مستعملدر .

(١) مآلی : مؤمنك قلبی ؛ عرش اللهدر .

«نية المؤمن خير من عمله — ح . [٢]»

مساعئ ذاتيه‌دن نهی بويورميور . بلكه جمله‌مزه طلبده اجمال ، طلب واقعی امر جميل وحسن عد اولوناجاق صورتده ايقاع ايتمكلكمزی امر ايديور .

[طلبك صورت مشروعه اوزره وقوعی بيع وشرا احكامنی بيلوب شبهاتدن توقی ، حيله واحتكار كبی شرعاً ممنوع اولان تشبثاتدن . افراط حرص وطمعدن مجانبتله برابر منصفانه حركتله تحقق ايده‌بيله‌جكی امر آشكاردر .

« الاسواق موائد الله فمن اتاها اصاب منها » = چارشی وبازارلر ، سوق تجارت عد اولونان محللر ؛ جناب حقك عبادی ايچون كشاده قيلينمش مائده‌لری منزله‌سنده‌در . اورايه وارد ، طلب معيشته جاهد اولانلر نصيبلرينی آليرلر . [چارشی وبازاره كيتمك ؛ داد وستد ايله اشتغال ايتمكدن عبارتدر .]

« لان يأخذ احدكم حبله فيحتطب علی ظهره خير من ان يأتی رجلاً اعطاه الله من فضله فيساله اعطاه او منعه » = سيزدن بريكزك ، ايپنی آلوب اودون طاشيمغه كيتمه‌سی فضل وغنايه مظهر بر آدمه واروب عرض احتياج ايتمه‌سندن خيرليدر . او آدم كرك ايسته‌ديكنی ويرسين ، كرك ويرمه‌سين .

« من فتح علی نفسه باباً من السؤال فتح الله عليه سبعين باباً من الفقر » = هر كيم التزام تكاسل ايدوب ده كندی نفسنه —

[٢] مآلی : مومنك نيتی ، عملندن خيرليدر .

«الظوا بياذا الجلال والاكرام ـ ح .»[١]

ولولسان حال ايله ـ باب سؤالى كشادايده رسه ، جناب بارى اونك حقنده يتمش عدد فقر واحتياج قابيسنى آچار ، قلبنى غناى حقيقيدن محروم قيلار .

بير حديث شريف

نطق عالئ حضرت پيامبرى كه ، مقتضاى منيفنه رعايت ايديلمش اولسه يدى گرفتار اولديغمز فلاكتلرك هيچ بيرينى گورمه زديك . بوندن بويله اولسون محافظهٔ احكامنه موفق اولسه ق ينه مسعود و بختيار اولاجاغمز بى اشتباهدر .

بسم الله الرحمن الرحيم :

«لاتحاسدوا ولاتناجشوا ولاتباغضوا ولاتدابروا ولايبع بعضكم على بيع بعض وكونوا عباد الله اخوانا المسلم اخو المسلم لايظلمه ولايخذله ولايكذبه ولايحقره التقوى ههنا (واشار الى صدره ثلاث مرات) بحسب امرئ من الشر ان يحقر اخاه المسلم كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه» .

«لاتحاسدوا» حسدلشمه يكز . حسد ؛ بير كيمسه نك زوال نعمتنى آرزو ايتمكدن عبارت اولوب ، حاسدك ؛ او نعمتك كنديسنه وصولى تمنيسنده اولماسى شرط دگيلدر . حسد ؛ حسناتى محا ايده ر .

[١] مآلى : «ياذا الجلال والاكرام» ديه مناجاته ملازم ومداوم اوليكز .

«خير العلم ما كانت الخشية معه ـ ح .»[١]

«الحسد يأكل الحسنات كما تأكل النار الحطب» بويورولمشدر . بك چوق سيئات وخطيئاته ده سبب اولور . «ومن شر حاسد اذا حسد» نظم شريفى ؛ مقتضاى حسدينى اجرايه قيام ايدن حاسدلرك شرندن جناب حقه استعاذه ايتمه مزى امر واشعار ايتمكده در . دنياده ألك اول عصيان عظيم حدوثنه بادى ، اشبو صفت ذميمه در . ابليس لعينك جناب آدمه سجده دن اباسى وقابيلك ، قارداشى هابيلى قتله اجتراسى محض حسددن ناشيدر .

حسدك جداً مذموميتنى كلام آتى ده اشعار ايديور : «الحاسد جاحد لانه لايرضى بقضاء الواحد» يعنى ، حاسد ؛ حق تعالينك قضا واراده سنه راضى اولماديغندن كافر گبيدر .

«حسد» ؛ لسانمزده «قيصقانماق» ايله تفسير اولونور ، كه بير كيمسه حقنده زوال نعمت وعروض شدت تمنيسنده بولونماقدر .

«ايمرنمك» ايله تفسير اولونان «غبطه» بوندن غيريدر چونكه بونده زوال نعمت آرزوسى يوقدر . بلكه انسان بگنديكى ورغبت ايله ديكى كمالات وفضائلك كنديسنده ده حصولنى آرزو ايدوب اوكا گوره داورانماقدن عبارتدر . بو ايسه امور دينيه ده مباح وامور دنيويه ده مندوبدر .

«حسد» لفظى ، بعضاً قرينه ايله بو معناده استعمال اولونمشدر . ناصيل كه حديث شريفده : «لا حسد الا فى اثنين رجل آتيه الله مالاً فسلطه على هلكته فى الخير ورجل آتيه الله الحكمة فهو يقضى بها ويعلمها الناس» بويورولمشدر . يعنى ، دنياده ايكى كيمسه غبطه ايديلمه يه شاياندر : بيريسى جناب حق كنديسنه مال كثير احسان ايدوب

[١] مآلى : علمك خيرليسى ؛ كنديسيله برابر الله قورقوسى اولاندر .

«الحمد على النعمة امان لزوالها ـ ح .» [۱]

وجوه خيره صرف وانفاقه موفق أيله ديكى ، ديكرى كنديسنه حكمت (علوم نافعه) احسان بويورارق مقتضاسيله عامل اولمانى يعنى بروجه شرعى حكم وناسه تعليم ايله اشتغال ايتمه يى تسهيل أيله ديكى كيمسه در .

« ولاتناجشوا » « ن ، ج ، ش » ماده سندن مشتقدر . شو ماده ، فى الاصل ، اثارهٔ صيد (آوقالديرماق) معناسنه در . بوراده آلماق قصدى اولماياراق بيرمتاعك ثمنى آرتديرماق معناسنده مستعملدر . بيركيمسه يى تغرير مقصديله بوتورلو مواضعه تجار بيننده تكرر ايتمكده اولماسنه مبنى تفاعل صيغه سيله وارداولمشدر .

« ولاتباغضوا » بيربيريكزه بغض ايتمه يكز ، يعنى بغض ونفرت توليدايده جك معاملاتدن حذرايديكز .

« ولاتدابروا » تقاطع ايتمه يك ، يعنى بيربيريكزه عتاب وجفا ايله قطع مناسبت أيله مه يك ياخود بيركيمسه يى استثقال قبيلندن اولمق اوزره توليهٔ ظهر ايتمه يكز .

« ولايبع بعضكم على بيع بعض » اى مكلفين ! سيزدن بيريكز بيركيمسه نك عقد بيعى اوزرينه بيعه طالب اولماسين . مدت خيار ايچنده مشترى يه : « بن سا كا ثمن اقل ايله بونك مثلنى ويا ثمن مذكور ايله داها اعلاسنى صاتاريم » ديمك جائز دكيلدر . شراعلى الشرا داخى بويله در . بايعه خطاباً : « شو بيعى فسخ ايده رسه ك بن مبيعى داها زياده ثمن ايله اشترا ايده ريم » ديوب اونى مدت خيار ايچنده فسخه ترغيب أيله مك منهى عنهدر .

« وكونوا عبادالله اخواناً » أى اللهك قوللرى ! ربكزك امر

[۱] مآلى : نعم الٰهيه اوزرينه حمد ايتمك ؛ آدمى او نعمتك زوالندن امين ايده ر .

«لاضرر ولاضرار فى الاسلام ـ ح .» [۱]

أيله ديكى وجه ايله يكديكريكزه اخوان اولوكز . [« صحيح مسلم » نسخه لرنده (كما امركم الله) عباره سى داخى كورولمشدر .] يعنى ذكر ايتديكمز اسباب نفرت ومخل مودت شيلردن اجتناب أيله يكز ، كه مأمور اولديغكز حقوق اخوتى محافظه ايتمش اولاسيكز .

« المسلم اخو المسلم » مسلم مسلمك دين قارنداشيدر . اخوت دينيه ايسه اخوت نسبيه دن اقوى وانفعدر . قرأن كريمده داخى « انما المؤمنون اخوة » بويورولمشدر . « لايظلمه » حقنى منع ويا تنقيص ايله اوكا ظلم ايتمه ز ؛ « ولايخذله » لدى الايجاب نصرت واعانه ومقالهٔ ناصحانه ايفاسندن كرى دورماز ؛ « ولايكذبه » خلاف حقيقت خبرله اونى آلداتماز ؛ « ولايحقره » فقر حالندن ويا بير آفت بدنيه يه مبتلا اولماسندن دولايى اوكا حقارت ايتمه ز .

قال الله تعالى : « لايسخر قوم من قوم عسى ان يكونوا خيراً منهم » يعنى ، بير قوم ديكر بير قوم ايله سخريه واستهزا ايتمه سين . احتمالدركه ، اوبكنيلمه ين قوم ، حد ذاتنده بريكيلردن اشرف وخيرلى اولسون .

حديث آخرده : « رب اشعث اغبر ذى طمرين لايؤبا به لو اقسم على الله لابره » بويورولمشدركه ، معناى شريفى : اسكى ثوبه بورونمش وهيئت وقيافتجه حال پريشانيده بولونمش بعض قوللر واردركه ، عندالناس كنديلرينه اعتبار

[۱] مآلى : ضرر ومقابلهٔ بالضرر ؛ اسلامده يوقدر .

اذا اسأت فاحسن ـ ح . [٢]

اولو نماز؛ فقط نزد الٰهیده مقبول اولملرندن ناشی اکر بیر شی ایچون
جناب حقه قسم ایتسه‌لر ؛ بهمه حال اونلری یمینلرنده یارقیلار،
حانث ایتمه‌ز .

« التقوی ههنا » راوینك افاده‌سنه كوره رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم افندیمز حضرتلری صدر شریفلرینه اشارت بویوراراق
بو کلامی اوچ کره سویله‌مشلردر « تقوی شوراده‌در » چونکه
امتثال امر واتباع نهیدن عبارت اولان تقوانك مدار حصولی
خشیة اللّٰهدر . بو ایسه قلب انسانیده بولونور .

« بحسب امرئٍ من الشر ان یحقر اخاه المسلم » اخوان دینی
تحقیر وتذلیل ایتمك كیشینك شرودناءتنی اثبات خصوصنده كفایت
ایده‌ر . « كل المسلم علی المسلم حرام دمه وماله وعرضه » مسلم نظرنده مسلم،
از هر جهت محترم اولوب حیاتنی وعرضی محافظه‌یه مأمور و مجبور
اولدیغی كبی طیب نفس ایله ویرمه‌دیكجه مالندن انتفاعی داخی مشروع
دكلدر . اك عادی بیر شیده اولسه صاحبنك اذن ورضاسی
بولونمادیقجه حلال اولماز . [صراط مستقیم ـ اعیاندن اسماعیل حقی
افندی حضرتلری]

---

[٢] مآلی : كوتولكی متعاقب ایلك ایت . یعنی ، حسب
البشریه بیر سیئهٔ صغیره‌ده بولونورسه‌ك همان بیر حسنه داخی ایشله ، كه
تقابل ایتسین .

« الكلمة الطيبة صدقة ـ ح . » [٢]

عبدالحمید ثانینك خلعنه دائر طرف مشیخت جلیله‌دن ویریلن
فتوای شریفه‌نك صورتیدر :

امام مسلمین اولان زید ؛ بعض مسائل مهمهٔ شرعیه‌یی كتب
شرعیه‌دن طی واخراج وكتب مذكوره‌یی منع وخرق واحراق
وبیت المالده تبذیر واسرافله مسوغ شرعی خلافنده تصرف
وبلاسبب شرعی قتل وحبس وتغریب رعیه وسائر كونه مظالمی
اعتیاد ایله‌دیكدن صوكرا صلاحه رجوع ایتمك اوزره عهد وقسم
ایتمشكن یمیننده حانث اولاراق احوال وامور مسلمینی بالكلیه
مختل قیلاجاق فتنهٔ عظیمه احداثنده اصرار ومقاتله ایقاع ایتمكله
منعهٔ مسلمین زید مزبورك تغلبنی ازاله ایتدیكلرنده بلاد اسلامیه‌نك
جوانب كثیره‌سندن مزبوری مخلوع طانیدیقلرینه دائر اخبار متوالیه
ورود ایدوب مزبورك بقاسنده ضرر محقق وزوالنده صلاح
ملحوظ اولمغین زید مزبوره امامت وسلطنتدن فراغت تكلیف
ایتمك ویاخلع ایله‌مك صورتلرندن هانكیسی ارباب حل وعقد
واولیای امور طرفندن ارجح كورولورسه اجراسی واجب
اولورمی ؟

الجواب : اولور .

كتبه الفقیر
السید محمد ضیاء الدین
عفی عنه

---

[٢] مآلی : كوزل سوز صدقه‌در .

«الزكاة قنطرة الاسلام ـ ح ٠» [١]

مجلس عمومی ملی قرارنامه سیدر

بيك اوچ يوز يكيرمی يدی سنه سی ربيع الآخرينك يديجی
وَبيك اوچ يوز يكيرمی بش سنه سی نيسانك اون دوردنجی
صالی كونی ساعت آلتی بوچوقده اعيان وَمبعوثاندن مركباً مجلس
عمومی ملی حالنده اجتماع ايدن هيئتده اوقونان وَزيری شيخ
الاسلام محمد ضياءالدين افندی امضاسيله ممضی بولونان فتوای
شرعيده مندرج شقيندن خلع جهتی رجحان مدلل ايله بالاتفاق
ترجيح وقبول اولوناراق سلطان عبدالحميد ثانی خلافت اسلاميه
وَسلطنت عثمانيه دن اسقاط وَولی عهد مشروع محمد رشاد افندی
حضرتلری «سلطان محمد خان خامس» عنوانيله مقام خلافت
وسلطنته اصعاد واجلاس ايديلمشدر .

صورت خط همايون

وزير معاليسميرم توفيق پاشا

برادرم سلطان عبدالحميد خان ثانينك جمله يه معلوم اولان
اسبابدن دولايی طرف شرع عاليدن صادر اولان فتوای شريفه
احكامنه وَبالجمله تبعه مزك آرزوسنه توفيقاً مجلس عمومی مليجه
بالاتفاق اتخاذ ايديلن قرار وجه ايله مقام خلافت وسلطنتدن خلعی
وقوعنه مبنی جناب مالك الملكك اراده ازليه سی وَقانون اساسيمز

(١) مآلی : زكات ؛ اسلام كوپروسيدر .

«كفى بالموت واعظاً ـ ح ٠ [١]»

احكامی وعلی العموم ملت عثمانيه نك اجماع وآرزوسی اوزره
اجداد عظاممز تختنه جلوسمز وقوع بولدی . ذاتكزك مجرب اولان
رويت وحميتكز حسبيله مسند صدارت عهده كزه ومسند مشيخت
اسلاميه داخی ضياءالدين افندی عهده سنه ابقاءً وتجديداً توجيه
وبروجه قانون اساسی تشكيل وعرض ايتديككز هيئت وكلانك
مأموريتلری تصديق ومأمورين سائره برلرنده ابقا وتقرير قيلنمشدر.
نخبهٔ آمال ومقاصدم ؛ صنوف تبعه مزك بلا استثنا نائل حريت
ومساوات وعدالت اولماسی واحكام شرعيه وقانونيه نك تماماً
اجرای تطبيقاتی ودولتمزك تأييد اساس شوكت ومكنتی ومملكتمزك
مادی ومعنوی مستعد اولديغی مرتبهٔ ترقيات وتكملاته وصولی
اسبابنك تأمينی جهتنه معطوف ومنحصر اولاراق قانون اساسيمز
بلطفه تعالی شو آرزوی صميميمزك حصول فعلياتی كافل اولماسيله
قاطبهٔ احوالده جناب موفق الامورك توفيقات صمدانيه سنه توكل
وقانون اساسيمز احكامنه توسل ايده رك مقصد اقصای مشروحك
تيسر تمامی حصول اولماسی خصوصنده واقع اولاجاق مساعيكزه
كافهٔ وكلا ومجلس عمومی مليمزك وبالجمله مأمورينك مشاركت
ومعاونت ايده جكلرينه وثوق واعتمادم بركمالدر .

بعض محللرده ظهور ايدن احوال شورشكارانه تأسفات
جديده مزی مستلزم اولديغندن ملكمزده سكون وآسايشك

(١) مآلی : واعظلق جهتندن اولوم كافيدر .

« الصلاة عمود الدين ... » [١]

تأییدی وصنوف تبعه آراسنده هر دورلو آثار اختلافك كلیاً ازالهسی
اقدم امور گورونمهسنهمنی اول باول بو بابده اقتضا ایدن تدابیر
مؤثرهیه تشبث ایدیلهرك بو مثللی وقوعات مؤلمهیه صورت
قطعیهده نهایت ویریلهسی واقوام مختلفهنك یكدیگریله بروطن
اولادینه لائق اولاجاق صورتده حسن آمیزش لزومنی بحق تقدیر
ایدهرك جملهسی نعمت حریت ومساوات وعدالتدن بلا استثنا
مستفید اولملری وبری وبحری قوای عسكریهمزك استحصال
اسباب تعالیسی وامور عدلیه ومالیهنك تنظیم ومعارفك تعمیمی
وامور نافعه ایله تجارت وزراعت وصنایعك ترقیات حاضرهٔ
عصریهیه گوره تكثیرینی ضامن اولاجاق قوانین ونظاماتدن
هنوز یاپیلمامش اولنلرك قانون اساسیمزه وملتمزك لوازم حقیقیهٔ
مشروعهسنه توفیقاً ترتیب ایدیلهرك بو بابده آثار جدیدهٔ فعلیه
ابرازی ودول متحابه ایله منعقد اولان كافهٔ معاهداتك احكامی
طرفمزدن ازسرنو تأیید اولوندیغندن بونلرك حسن جریانیله
رعایتیله برابر دولت علیهمزك بالجمله دولتلرله اولان حب
ومصافاتنك تأكید وتزییدینه چالیشلمهسی خلاصهٔ نیات خالصه
نهمزدر . جناب حق ؛ جملهنك مساعیسنی توفیقات سبحانیهسنه
مقرون بویورسون آمین . فی ١١ ربیع الآخر سنه ١٣٢٧

محمد رشاد

[١] مآلی : دینك دیرهكی نمازدر .

« من اصلح بین اثنین استوجب ثواب شهید » [١]

١٦ مایس ٣٢٥ [جمعه ایرتهسی] ده حربیه نظارتی میداننده ،
برنجی اوردو قوماندانی محمود مختار پاشا طرفندن هیئت ضابطان وقطعات
عسكریهیه خطاباً صوت اعلا ومهیب ایله قرائت و بر صورتی عموم
قطعاته تبلیغ ایدیلمش اولان :

بیاننامهٔ همایون صورت منیفهسی

« عسكر اولادلرم ،
الله ذوالجلالك لطف وعنایتی ، پیغمبر ذیشانك صحابت
وشفاعتی ، عناصر عثمانیهنك آرزو و بیعتی ، تاریخ حیات ملی
مظفریتیله دولدوران عساكرك حمیت وسطوتیله اجدادیمك
تخته برنجی مشروطیت پادشاهی اولاراق جلوس ایتدیم .
جناب حقه حمد وثنا ایدهریم كه ، عمریمك بو دقیقهسنهقدر
شریعت احمدیه ؛ هر تورلو آمال ومقاصدیمه رهبر اولدی .
شیمدی ده ملت ومملكتك اسباب اقبال ونجاتی تأمینه مدار
یگانه اولان و شریعت احمدیهنك احكام اساسیهسندن بری
تشكیل ایدن قاعدهٔ مشورتك بو دفعه تأسس وتأییدنده صفت
خلافت و امامتی احراز ایلهدیم .

[١] مآلی : ایكی آدم آراسنی اصلاح ایدن ؛ شهید ثوابنه
مستحق اولور .

«حُبُّ الدنيا رأسُ كلِّ خطيئةٍ — ح» [۱]

هر آووچ طوپراغی اولادینك خون پاکیله یوغرولان وطن مبارکمزك ، اعتلای شان وشوکتی و اولاد وطنك تأمین رفاه وسعادتی ایچون هرتورلو اسباب و وسائطه مراجعت ایده‌جکم ؛ توفیق اللهه‌ندر .

معلوم اولسون که ، حکومت مشروعهٔ مشروطه‌مزك حدود طبیعیهٔ حاضره‌سنی أله گچمه‌ز بر قلعه گبی محافظه ایتمك و اونی لائق اولدیغی مرتبهٔ عمران وترقی‌یه اولاشدیرماق و منافع وطن وملتی استحصال و تأمین أیله‌مك ؛ آنجاق اوردو و دونانمه‌مزك قابلیت مسلحهٔ عسکریه‌سنی حقیله و کمالیله تزیید و انضباط وانتظام لازمك درجهٔ مطلوبه‌یه ایصالیله ممکن اولابیله‌جکندن عسکرلکك بوتون معالئ حقیقیه‌سیله ترقی‌یه مظهریتنی گورمك ایسته‌ریم ؛ نصیب خدادندر .

اجدادیکزك ، اوحمیتلی مردان کار وزارك باشنه گچمکله عثمانلیلغك نام مبجلنی عمومه تسلیم ایتدیرن و زوال ناپذیر بر دولت قوی الشکیمه تشکیل ایدن اجدادیمك حفید لائق اولدیغمی اثبات ایده‌جکم ؛ عنایت کبریادندر .

اوردو ، مقدس وظیفه‌سنی حقیله ایفا ایده‌رك اطاعتیله ،

[۱] مآلی : دنیایه محبت ؛ هر بر خطانك باشیدر .

«القناعةُ مالٌ لاينفدُ — ح .» [۱]

انتظامیله ، شجاعتیله مملکت و ملتك صارصیلماز ، دەوریلمەز ذی حیات بر قلعه‌سی مهابتنده بولوندیغی زمانلر ، دولتك شان وشهرتی آفاقی طوتمشدی .

بالعکس اوردو ، اللهك امرینه ، پیغمبرك رضاسنه ، خلیفه‌سنك فرمان و اشارتنه وضابطلرینك اوامرینه مخالف حرکاته قیام ایده‌رك ضلال وغفلت ، فساد وجهالت وادیلرینه صاپوب دین ومذهبنه ، مملکت وملتنه ، پادشاهنه وآمرلرینه ، بابالرینه ، آنالرینه قارشی وظیفه‌سنی اونوتدیغی ، اطاعتی گه‌وشه‌یه‌رك ، انتظامی بوزولاراق کندیسنه مودوع اولان تأمین سلامت وطن بورجنی اوده‌مه‌دیکی وقتلرده بو بویوك دولت ؛ تمامیله دەوریلەجك قدر صارصیلمش ایدی .

اوردونك هر شیدن اقدم ضبط وربط ایله تأمین موفقیت ایده‌جکی نظر دقتدن دور طوتولامایاجاق حقائقدن اولدیغنه بناءً بوخصوصك تأمین حصول و دوامی ایچون مافوقه شفقت ، مادونه اطاعت امر أیله‌ریم .

قوانین و نظامات موضوعه‌مز احکامنه بوتون موجودیتیله ، بوتون آرزو ووجدانیله امتثال ایده‌جك ارکان وامرا وضابطان وعسکر اولادیمی تحسین وعکسنی التزام ایده‌جکلرك بر بابانك

[۱] مآلی : قناعت توکنمەز بر مالدر .

«كثرة الضحك تميت القلب وتورث الفقر — ح .» [۱]

خرچین وعاصی اوغلنه یاپاچاغی مجازاتله تأدیب اولوناجاقلرینی بیان أیله‌ریم .

تأییدات صمدانیه‌یی متمنی اولدیغم حالده مشروطیت مشروعه‌مزك نگاهبان دائمیسی اولان اوردو و دونانمه‌مزك قوت وشوکتنه استناد ایده‌رك شرع شریفك احکام و دقائق منیفه‌سنه مطابق اولان قانون اساسی‌یه عمریمك صوڭ نفسنه‌قدر صادق قالاجاغمه جناب احکم الحاکمینی اشهاد أیله‌دیم . قانون اساسی علیهنده قولاً ، فعلاً امل طاشییان ؛ مردودمدر .

تأسیس انتظام و انضباط ایچون ، معلوم اولدیغی وجه ایله ، هر رتبه صاحبنك بیر اقتداری و صلاحیتی واردر . هر ضابط اقتدار و اخلاقیله مادوننك امنیتی جلبه و هر مادوننك اقتدار و انقیادیله مافوقك رضا و محبتنی قازانماغه چالیشمه‌سی اقصای املمدر .

بن ؛ ارثاً انتقال ایدن فضائل و مکارمله دویغولو اولان اوردو و دونانمه‌مزك عموم قوماندانی‌یم . بالعموم ضابطان ایله افراد ؛ نظرمده اوز اولادمدن قیمتلی قولم و قانادلرمدر .

ایشته بو وصایا و بیانات ایله عموم ارکان ، امرا و ضابطان

[۱] مألی : چوق گولمك ؛ قلبی ئولدورور و یوقسوللغی موجب اولور .

افضل الصدقة كلمة حق — ح .» [۱]

و افرادك نظر انتباهنی جلب ایدر و جمله‌یه اتحاف سلام أیله‌ریم .

برنهج شرع ونظام ، عموم عساکر بریه و بحریه‌نك باش قوماندانی اولدیغم جهتله عسکره بوصفت مخصوصه ایله‌ده فضله بیر ارتباط قلبی‌یه مالکم . دی‌یه بیلیریم‌که ، اوردو بنم ، بن اوردونك ایم . همان جناب حق ؛ دولت و ملته حسن خدمت ایدنلری ایکی جهانده عزیز و توفیقات ربانیه‌سنه مظهریتله مسعود وممتاز بویورسون »

مقام جلیل مشیخت اسلامیه‌دن بالعموم نائب ومفتیلرله کافهٔ بلاد اسلامیه علما ومشایخ کرامنه خطاباً تسطیر و ارسال قیلینان بیاننامه‌در :

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی محمد وآله وصحبه اجمعین . صلاح عالم ؛ فاطر عوالم اولان الله ذوالجلال حضرتلرینك مقتضای ارادهٔ ازلیهٔ سبحانیه‌سندن اولماغله عقل

[۱] مألی : صدقه‌نك افضلی ؛ دوغرو سوز در .

«الوحدة خير من جليس السوء — ح .» [١]

واذعان ايله امور شخصيه واجتماعيه‌سنده تدبير وتصرفه قادر
ياراتديغی انسانی (هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ)
ماصدقنجه روی زمينده حاكم و (سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ) مقتضاسيله محتويات زمين و آسمانی منافع انسانيه‌يه
خادم قيلمشدر . ايشته بو حكمت جليله موجبنجه انسان ؛
ارادهٔ جزئيه‌سيله قوای كونيه‌يی تسخير واستخدامه مقتدر
بولونماغله تنظيم امور عالمله مكلف طوتولمش و ابنای بشر بيننده
حصول صلاح و نظام توحيد آمال و منافعه موقوف اولوب
انسان ايسه بازيچهٔ هوای نفسانی ونفس امّاره‌نك شر افساد
واغواسندن قورتولماق ايچون محتاج ارشاد ربانی بولونديغندن
خالق ذوالمنن حضرتلری كمال فضل ومرحمتندن انبيای عظام
ارسالی وكتب واحكام انزالی ايله عقل ابتدائينك استخراج
واستنباطنده كوچلك چكه‌جكی مصالح عموميه احكام وقواعدينی
واصول صلاح وسعادتك نور اخلاص وَايمان ايله طريق عقله
تبعيتده اولديغی بيلديرمشدركه ، بوصورتله حجت الٰهيه تمام
وَحكمت تكليف ظاهر اولمش وَ پرتو عقل مهدينك تنوير
ايتديكی منهاج مستقيمدن عدول وانحراف ايدنلر (صُمٌّ بُكْمٌ

[١] مآلی : يالكيزلق ؛ فنا آرقه‌داشدن خيرليدر .

«الصدقة تطفی غضب الرب — ح .» [١]

عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ) آيت كريمه‌سيله دائرهٔ هُدادن خارج
ومطرود قالمشدر . خالقك احسان بيورديغی عقل و بعث
أيله‌ديكی انبيا ايله فضلی كمال بولمش اولديغندندركه ، جمهور أئمه
« ماوجب علی الله اصلاح العالم » قضيه‌سنی وَبناءً عليه نصب امام
خصوصنك امت اوزرينه واجب اولديغی تأسيس و تقرير
ايله‌ديلر . چونكه احوال اجتماعيه‌يه دائر اولان تكاليف شرعيه
ايله مكلف فرد مخصوص اولماليوب صدر آيات قرآنيه‌نك
(ياايها الناس) (ياايها الذين آمنوا) صورتنده ورودیله مستدل
اولاجاغی وجه ايله مخاطب خطاب الٰهی عموم ناس اولديغندن
رياست حكومته كلن ذاتك خلافتی آنجاق عامه‌نك قبوليله صحيح
اولابيلير . خلقك بالطّوع والرّضا حكومت ورياستنی قبول
ايتديكی ذاته بيعتی دخی كنديسنك شرايع الٰهيه وقوانين
مرعيه‌يه اتباعيله مشروطدر .

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آيت كريمه‌سی دلالتيله امور حكومتی

[١] مآلی : صدقه (ويرمك) ؛ جناب حقك غضبنی سوندورور .

« دعاء الوالد لولده كدعاء النبي لامته — ح . » [١]

مراقبه ، كافهٔ مؤمنينه واجب و (كلكم راعٍ وكلكم
مسئولٌ عن رعيته) حديث شريفى موجبنجه ملتك هرفردى
حصهٔ حاكميتدن مسئول اولديغنه گوره قوانين الٓهيه ومنافع
مليه يه مخالف حركتله نفوذ حكومتك سوء استعماله اوغرامه سنه
ممانعت ؛ عامه اوزرينه لازم اولماق مسئوليتك نتائج ضروريه سندندر .

حضرت فخر رسل افنديمزك عالم عقبايه ارتحاللرينى متعاقب
اجماع امتله صديق اكبر و اوندن صوڭرا وصيت صديقك
تنفيذى خصوصنده امتك واقع اولان اتفاقى اوزرينه فاروق
اعظم يكديگرى تعقيب ايده رك صدر نشين خلافت اولديلر .
حضرت عمر ؛ ارتحالندن مقدم امر خلافتى شورايه ترك ايتمكله
اهل شورانك قراريله ذوالنورين حضرتلرينه تقليد خلافت
اولوندى . مشار اليهك شهادتنده مدينهٔ منوره ده كى جمهور
اصحابك بيعتيله حضرت امام مرتضى ؛ خلعت خلافتى دوش
فضل وشهامته اكتسا ايتدى . سيرت ملكانه و عدالت
انسانيتپروانه لريله « خلفاى راشدين » نامنى آلان بوچهار يار
گزين زمان سعد اقترانلرنده فتوحات مسلمين اقاصئ اقطار

[١] مآلى : پدرك كندى چوجوغنه دعاسى ؛ پيغمبرك امتنه
دعاسى گيبيدر .

« اطلبوا الخير عند حسان الوجوه — ح . » [١]

جهانه واصل و اقوام عربيه طوائف اعجميه ايله اختلاطلرندن
واغراض ومنافع متخالفه نك تصادم وتزاحمى تأثيراتندن رياست
حكومت خصوصنده طوع ورضا تجبر وتغلبه منقلب اولوب تا
سلاطين عثمانيه ظهورينه دك بعض شواذ ملوك وخلفا زمانلرى
استثنا اولوندوقدن صوڭرا استحصال حكومتده جبر وتغلب
استعمالى خلقك بيعت طايعانه سنه مراجعته ترجيح اولونمشدر .

وقتا كه (أصلها ثابت وفرعها في السماء) آيت جليله سيله
ماصدق اولان شجرهٔ مباركهٔ آل عثمان رونقبخش سلطنت
وخلافت اولديلر احياى سنت « خلفاى راشدين » خصوصنه
اعتنا ايله احياى آيين دين مبين ايتديلر . اولا جبر واكراهى
رفع خلقك مبايعت ومطاوعتكاريسنه مراجعت ايله ديلر . ثانياً
اطراف ممالكه فضلاى علمادن و ارباب صلاحدن قضاة و نواب
تعيينى قضا ايله تنفيذى آييرديلر .

بعده كشاد ايله ديگرى طريق علميه ده يتيشديرديكلرى علماى
اعلام معرفتلريله مصالح انامى ايجابات عصريه يه توفيق ايچون
توسيع فتاوى قضيه سنى تقرير و تأسيس ايده رك قواى ثلاثهٔ
حكومتى حكمت شرع وعقله تماميله مطابق اولماق اوزره تعيين

[١] مآلى : خيرى ؛ گوزل يوزلولرك عندنده آرايڭز .

«مَنْ تَرَكَ التَّزَوُّجَ مَخافَةَ العَيْلَةِ فَلَيْسَ مِنّا – ح . » [١]

أيله‌مشلردی كه ، حامل قدرت تشريع اولان اهل علم وصلاح بوتشكل مشروعك نتيجۀ طبيعيه‌سی اولاراق امر مراقبه‌يی‌ده حائز ومتعهد اولمشدر . بو وجه ايله تنفيذ واجرا ؛ وزرا ، امرايه ، حل وفصل خصوم ايله حكم و قضا قُضاة وَ نُوّاب فضلايه وَتشريع ومراقبه‌ايله افتا شعبۀ اجتهاد وفتواده قابليتمای استقلال اولان اعلام علمايه عائد قالمش وَكافۀ عناصر ؛ عين حكمت اولان عدالت شرعيه‌يه كمال خشنودی ايله انقياد أيله‌مشدر . دولت عثمانيه‌مزك تشكل جغرافيسی و وسعت ممالكی وجلالی طوائفی گبی بير طاقيم ارباب فساد ظهوری و ممالك مفتوحه اوزرنده دول متجاوره‌نك مطامعی نتائجی اولاراق ادوار اخيره‌ده توالی ايدن محاربات و اختلالات داخليه و خارجيه‌نك وَبونلره ضميمةً ممالكی دفعاتله استيلا ايدن امراض وبائيه‌نك ايراث ايتديكی تعب وفتور ايله توليد أيله‌ديكی فقر و پريشانی يوزندن نور علم ؛ رفته رفته زوال يولنی طوتمش و علم وكمال يرينه جهل وضلال قائم اولماغه باشلامش وبوحال ؛ دولتمزی ، بيرقاچ كره‌لر ، انقراض و اضمحلال تهلكه‌لرينه دوشورمشدر .

[١] مآلی : تأهلی فقر قورقوسندن ترك ايدن بيزدن دگيلدر .

«تَناكَحُوا تَكْثَرُوا فَاِنّی اُباهی بِكُمُ الاُمَمَ يَوْمَ القِيامَةِ — ح . » [١]

بالاده عرض و ايضاح اولونديغی وجه ايله نصب امامك شرعاً امت اوزرينه واجب وَخطاب ربّانی‌يه عموم ناس مخاطب وَامر بالمعروف ونهی عن المنكر وظيفه‌سيله كافۀ افراد امت مكلف اولماسی دولاييسيله حاكميت امته‌ده راجع اولوب امتی تركيب وتشكيل ايدن صنوف خلق ايسه وجوه معروضه‌يه بناءً بالطبع متسلسلاً يكديكره ضامن ومراقب بولونماق اقتضا ايده‌جكندن هرهانكی صنف ، وظيفۀ مخصوصه‌سنده تكاسل وتسامح گوسترديكی حالده امر اداره‌ده حاصل اولاجاق اعوجاجی صنوف سائره‌نك دوغرولتماقله مكلف بولونماسی ذكر اولونان ارتباط مسلسلك نتيجۀ شرعيه‌سيدر . ايشته حضرت شارع ؛ بو دقيقه‌يه (لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق) (وَ انما الطاعة فی المعروف) كلماتيله تنبيه وَ قرآنده‌كی (وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاتُصيبَنَّ الَّذينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خاصَّةً) تهديديله ينه تكاسلدن تحذير اولونديغی حالده بوتنبيهات وتحذيرات قارشيسنده ذرّه قدر

[١] مآلی : تناكح ايدوب چوغاليكزكه ، بن يوم قيامتده امتلره سيزك كثرتكزله مباهاة ايده‌رم .

« النكاح من سنتی فمن لم يعمل بسنتی
فليس منی — ح . » [١]

غفلت كوسترمكدن شيرازهٔ انتظام اداره‌نك خلل بولماسی محققدر.
مع‌مافيه بوندن هرصنف خلقك امور حكومته حق مداخله‌سی
اولديغی معناسنی چيقارماق دوغرو اولامايوب بالعكس اعضاسی
ملت طرفندن منتخب بيرهيئت مراقبه‌نك تحت تفتيش ونظارتنده
بولوناجاق اولان بير حكومت مشروطهٔ مشروعه‌نك افعال واجرا آتی
هردورلو مداخله‌دن مصون بولونور وبويله بير حكومتك اوامرينه
سمعنا واطعنا جوابيله اطاعت وانقياد ؛ خلق اوزرينه فرض
عين اولور .

شريعت غرّای احمديه ؛ دولت عثمانيه‌نك اس القوانينی
اولديغی وقوای حكومت ؛ حكمت شرعيه وعقليه‌نك حسن
توفيق وامتزاجندن متركب بولونديغی جهتله اساس تشكلنده كی
متانت قولايلقله پذيرای تزلزل اولامادیغندن جهل ونادانی
زمانلرنده بيله دولت ؛ هيئت علميه ايچنده وجودلری انقطاع
بولمايان وقلبلرنده كی خوف الله سينه جبابره‌يه بويون اكمه‌يين

[١] مآلی : نكاح ؛ بنم سنتمدر ؛ سنتمی ايشله‌مه‌ين بندن
دكيلدر .

« قوموا الی سيدكم — ح . » [١]

اولو العزم اتقيای علمانك دوام مراقبه‌سيله صورت تشكل وتركبنی
محافظه ايله‌مش و (انّ الله لايغير مابقوم حتی يغيروا ما بانفسهم)
تهلكه‌سنه دائما معروض اولماقله برابر بوندن بويله ده الی ماشاء الله
(وان لو استقاموا علی الطريقة) ضمان الهيسنده اشارت اولونان
استقامت مليه ايله مضمون ومكفل بولونمشدر .

دور سابق ؛ ثلث قرن ايچنده دولتك تشكلات اصليه
وفرعيه‌سنی تماميله تشويش ايله‌مش اولديغندن عدالت مختل
وظلم وتحير شايع اولماغله صنوف اهالی ، حكومتدن متنفر
وعناصر مختلفه آراسنده شقاق ونفاق حادث وبوحال ايله اودای
خارجيه اعدای اجنبيه عدادينه داخل اولاراق دولتی هر طرفدن
تضييقه باشلاديغی وعثمانليلق مهلكهٔ اضمحلاله دوغرو سرعتله
اوچماقده بولونديغی بيرزمان مشكلده ايدی كه مدارك مستحكمهٔ
حفظ وحمانده مختفی ومستتر اولان فرقهٔ ناجيهٔ مجاهدين ؛ جبابرهٔ
معاندينه قارشی « الله اكبر » كلبانكيله رايات « ان تنصروا الله
ينصركم » ی رفع واعلاء معروض مهالك اولان مملكتی مخاطرهٔ
انقراضدن وسلاسل جور واعتساف ايله مغلول ومقيد وكرفتار
هوان ومذلت اولان ملتی مقهوريت واسارتدن تخليص ايله نائل

[١] معناسی : بويوكلريكزه تعظيما قيام ايديكز .

«عدل ساعة خير من عبادة ستين سنة — ح .» [١]

تبشيرات (انا فتحنالك فتحاً مبينا) اولديلر . شكرالله سعيهم .
ايشته اوقهرمانان امتك بوحركتلريله مخبر صادقك (لاتجتمع
امتى على الضلالة) خبرنده كى صدقى ظاهر اولدى (الحمدلله
على دين السلام) بوفتوحات جليله يى متعاقب امت عثمانيه جه
اركان استبداد ايله صناديد خذله نك صحائف سيئات سابقه سنه
(عفاالله عما سلف) كشيده سيله (العفو زكوة الظفر) مضموننه
اقتفا اولونماسى جرأتبخش مخذولين اشقيا اولوب (ومن يضلل
الله فماله من هاد) منطوقنجه خذلهٔ مرقومه ؛ شقاوت
فطريه لرنده كى جبلت رديئه لرنى اظهارده تعند و اصرار ايده رك
مملكتى اولكيلرندن عظيم بير تهلكه يه دوشورمشلر سه ده اقامهٔ
شرع وقوانين و احياى سنن سيدالمرسلين خصوصنده كتاب
مبين اوزرينه أل باصاراق عهد وميثاق ايله يمين ايتمش اولان
دلاوران ؛ همان سلاح جهادى دوش حميتلرينه و امراى حماست
نهادى پيش صداقتلرينه آلاراق حفظ درهٔ بيضاى اسلامه
شتابان اولمشلر و ايكنجى و اوچنجى اوردولر قرارگاهلرندن
مقر خلافت اولان بلدهٔ طيبه يه برق خاطف سرعتيله يتيشه رك

[١] معناسى : بير ساعت اجراى عدالت ايتمك آلتمش
سنه لك عبادتدن خيرليدر .

« اختلاف امتى رحمة — ح . » [١]

عالمى كنديلرينه حيران أيله مشلردر . قارشيلرنده مقاومتنماى
ضلال اولان معاندينى شمشير جلادتلريله قهر وتدمير والحق
دولت مؤسسلرى عد اولوناجاق صورتده اتخاذ تدبير ايتديلر.
(انما جزاء الذين يحاربون الله ورسوله ويسعون فى الارض فساداً)
آيتنك تصوير أيله ديكى كريوهٔ ضلال سالكلرى ايسه (ان يقتلوا
ويصلبوا اوتقطع ايديهم وارجلهم من خلاف اوينفوا من الارض)
وعيديله جزاى سزالرينه اوغراديلديلر . حركت اوردوسى
نامنى آلان بوجمع مجاهدينك ظلال رايات نجاتغاياتنده ملتك
كندى انتخابيله ترجمان آمالى اولاراق اجتماع ايدن اساطين
امتك كمال حريتله ويرديكلرى رأيلرك مطابقتيله احوال موجوده
حقنده حكم شرعى طلب اولوناراق وظيفه دار افتا اولان علماى
اعلامك اتفاق آراسيله مشيخت اسلاميه نك اصدار أيله ديكى
فتواى شرعى منطوقنجه خاقان سابق خلعت سلطنتدن تجريد
وحالا اريكه پيراى خلافت اولان پادشاهمز سلطان محمد خان خامس
حضرتلرى ، خلقك طوعاً بيعتيله باجماع الامه كرسىٔ خلافت

[١] معناسى : فقهاء ومجتهدين عظام ميانده كى اختلاف ،
توسيع دائرهٔ شريعته وتسهيل معاملات امته مدار اولديغندن
محض رحمتدر .

«لا تجتمع امتى على الضلالة — ح. » [١]

و امامت مؤمنينه اجلاس اولوندى . ايشته بونجه دورلر الحاآت
زمان ايله نسياً منسياً حكمنه كيرن بيعت مقبولهٔ شرعيه يرينى
بولدى . (الحمدلله الذى هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا ان
هدانا الله) دور سابقك مظالم وسيئاتى نامحدود اولديغى قدرده
هركسه معلوم اولديغندن اونك زوالنه شكر ايله تفصيلندن ابا
و استغنا اولنور .

دور جديد ؛ عنايت ربانيه ايله آچيلمش محاسن دوريدر .
چونكه ابتداسى اركان شرعدن بويوك بر ركنى احيا ايله‌دى .
بو بر حسن ابتدا وفال خيردر . بر مملكتده حصول راحت
وسعادت ؛ خلقك قوانين مملكته تمامىٔ اطاعت ورعايتيله ممكن
اولور . قوانين مذكوره ؛ سكنهٔ مملكت اولان خلق بيننده
حقوق و وظائفك مساوات مطلقه ايله توزيعنى ضامن اولمادقجه
او رعايتك و بناءً عليه مطلوب اولان راحت وسعادتك حصولنه
امكان يوقدر . دولت عليهٔ عثمانيه‌مزده قوانين عدليه و اداريه
شرع شريف كبى بر اساس متين حكمنه استناد ايتديكندن

[١] معناسى : علماى امتم ؛ حق اولمايان برشيده اتفاق
ايتمز .

« تزوجوا ولا تطلقوا فان الله لا يحب الذواقين
ولا الذواقات » — ح. [١]

رعيه بيننده مساوات مطلوبه شرعاً مضمون و مكفولدر .
(لهم ما لنا وعليهم ما علينا) بولنده‌كى اخبار صحيحه كتب دينده نور
هدى كبى لمعان ايتديكجه اختلاف دين مانع مساوات اولاماز .
نظر شرع مبينده داخى هر وظيفه بر حق مقابلنده‌در . وظيفه‌يى
تحميل ايله حقدن محروم ايتمك ظلم محض اولاجغنه وجناب حقك
ظلمدن تنزيهى ضروريات ايماندن بولونديغنه كوره شرع شريف
الهينك ظالمانه بر حكمى ناطق اولماسى متصورميدر .
فخر رسل افنديمزك اسلامك غيرى ملتلردن حتى حكم
اسلامه داخل اولمايانلردن نيجه كيمسه‌لرى مشمول دائرهٔ استشاره
وحروب ومنازيده كنديلرندن استعانه بويوردقلرى واقع وكتب
سيرده مذكوردر .

(ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف

[١] مآلى : تزوج ايديك و بلا موجب شرعى تطليق
ايتمه‌يك ؛ چونكه سريع النكاح و سريع الفراق اولان رجال
ونسايى جناب حق سومه‌ز .

«الحسد يفسد الايمان كما يفسد الصبر العسل - ح.» [۱]

ويَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آيت كريمه‌سنك تصريح بليغيله گزيدكان امت معرفتيله وجوب مراقبهٔ مليه كتاب مبينده منصوص و بو مراقبلرك شرعاً ملتك انتخابيله اولماسى مصالح ملته البته اوفق وطوائف غير مسلمه ؛ عناصر دولتدن و اجزاى ملتدن اولماق حسبيله اونلرك‌ده بو مراقبه‌يه اشتراكلرى مملكت حقنده اولى و ارفق اولماغله مجلس مبعوثانى ، مقتضاى شرعك الك بويوك مثالى ومشروطيتى خلافت اسلاميه‌نك حقيقى تمثالى عد و اعتبار ايتمك لزومى ثابتدر . كافهٔ رعايا بيننده توزيع حقوق ووظائفده شرط اهليتله عدالت ومساوات گوزتمك حكومته عائد اولوب اهالى داخى رعايا وطنداشلريله حسن معاشرت ايتمك و اونلرك هر صورتله حقوقنه رعايت ايله‌مك وظيفه‌سيله ديناً مكلفدرلر .

قرآن كريم (وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً) آيت بينه‌سيله خرستيانلرك مسلمينه مودتلرينه شاهد وصلحاسنك نجاتنى ناطق وكتب فقهيه ؛ دينلرينك ، جانلرينك ، ماللرينك تعرضدن مصونيتنه دائر احكام صريحه‌يى محتوى ايكن كنديلرينه تعدى ؛ دنياده

[۱] مألى : حسد ؛ ايمانى افساد ايدر ؛ صبردينيلن آجى بر ماده‌نك بالى افساد ايتديكى گبى .

«خصلتان لايجتمعان فى مؤمنٍ : البخل وَسوءالخُلق — ح.» [۱]

ظلمه ، آخرتده نكال وعقوبته مؤدى اولور . (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فى رَسُولِ اللهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) آيتى ؛ مسلمانلرى اتباع سنته ومكارم اخلاقى اتمام ايچون بعث بويورولمش اولان حضرت خاتم الانبيا افنديمز (تخلقوا باخلاق الله) كلاميله اخلاق الٓهيه ايله تخلقه داعى اولوب جناب حقك عدل و احسان سبحانيسى ايسه ؛ بلا استثنا ، عامهٔ مخلوقاته شامل بولونماغله غلظت وخشونت ايله معامله وخصومت اظهار ايله‌مه‌لرى رضاى الٓهى و اوامر رسالتپناهى يه علناً مخالفت اولوركه ، بو مخالفتى ارتكاب ايدنلرده ؛ قرآن كريمده‌كى (انما جزاء الذين يحاربون الله ورسوله) آيت جليله‌سنده وصف اولنان زمرهٔ خاسره‌يه داخل اولورلر . بو زمره حقنده عقوبات اوگبى متجاسر متجاوزلر حقنده اشد جزا ايله مجازات حكومتجه مقرر اولديغندن حسن

[۱] مألى : ايكى خصلت واردركه ، مؤمنده جمع اولماز . اونك بريسى بخل ، ديگرى سوء خلقدر .

« خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ — ح . » [١]

معاشرت لزومنك بيراسان مؤثرله عوام ناسه تفهيمى وتزويرات
مفسدتكارانه‌ده بولوناجاق اثرايه قاپيلماملرى ايچون خلقك
لاينقطع ارشاد وتعليمى تنبيه وتوصيه اولونور . شيخ الاسلام

كتبه الفقير پيرى زاده
محمد صاحب
عفى عنهما

مكتب

— طلبه‌يه —

مكتبده اوكره‌نير كيشى حق وحقيقتى ؛
مخلوقى ، خالقى ، خالقى ، اخلاقى ، خلقتى .
مكتب دكلمى كوزلره ايكرنج كوسترن :
جانيلكى ، يالانجيلغى ، فسق و سرقتى ؟
تحسينله ، آفرينله ، مكافاة ايله بوتون
القا ايدن كوكلره ذوق صداقتى . . .

[١] مألى : انسانلرك خيرليسى ؛ بنى نوعنه نفعى اولاندر .

« الصُّبْحَةُ تَمْنَعُ الرِّزْقَ — ح . » [١]

وجدانلره سرائر علويه عرض ايدن ،
جلب أيله‌ين كواكبه انظار دقتى . . .
تعيين ايدن احاسنى هپ مسالكك ،
تبيين ايدن محاسن شرع وطريقتى . .
مكتب دگيلمى آدمه انسانلق اوگره‌دن ؟
مكتب دكلمى قلبه ويرن حسّ رقتى ؟
بير ذوق بى نهايتى واردر فضيلتك ؛
حاصل ايده‌ر بو نشوه‌يى مكتب مشقتى .
مكتبده سبق ايدن امكى نسبتنده‌در ،
انسانلرك سعادته وارسه لياقتى . .
مكتبده چوق چاليشمه‌سنك اجر وفيضيدر .
زيدك وقوف حكمتى ، عمروك حذاقتى ،
مكتبده اوكرنيلمه‌ده شرط معاشرت ،
مكتبده بلله‌ر آدم اصول رفاقتى .
مكتبلى مكتبك بيله‌مه‌ز قدرنى يازيق !
آتيده اولماديقجه كرفتار فرقتى .
مكتبده شيمدى خايلاز اولان اعتراف ايده‌ر ،

[١] مألى : صباح اويقوسى ؛ انسانك مانع رزقيدر .

«من اخاف مؤمناً بسلاحٍ فعليه لعنة الله ـ ح . » [١]

بیر کون بو شیطنتلره بکزه‌ر حماقتی .
مکتبده سعی ایدن ایسه قلب أیله‌مش اولور
بیر عمر جاودانه حیات موقتی . . .

*

مکتب ؛ یگانه باعث آرایش بلاد ،
مکتب ؛ مدار اعظم آسایش عباد .
مکتب دیدیکجه مکتبم ایتمکده در خطور
مکتب دیدیم‌ده ، ایتدیم او دارالیتیمی یاد :
اندیشه : درس!. قورقو: جزا !. چله : امتحان !
تعطیللرسه ازمنهٔ شادئ فؤاد .
گزمك ، اوتورماق ، اویناماق اکثر بولوك ، بولوك ؛
یاتماقده ، قالقماقده بوتون واردر اطراد .
هر فرد بیر رقیب ایله أیله‌ر مسابقه ،
هر خواجه درسده سبق آموز اجتهاد .
هر صنف اولور غرور نما کندی دونه
رجحان فضلنه ایدییور چونکه اعتماد .

[١] مآلی : بیر مؤمنی سلاحله تهدید ایده‌نه ؛ لعنت الٓهیه نازل اولور .

« الحمية رأس كل دواءٍ ـ ح . » [١]

بیز قارداشمله یان یانه هر درسخانه‌ده ،
بیز قارداشمله وحدتی ایتمشدك اعتیاد .
یارب او نه‌یدی آه ، او نه‌خوش بیر زمان ایدی !
پك آز دکیل ؛ سکیز سنه ایتمشدی امتداد .
وقتیله کیرمه‌سه‌یدك أوت ، بیز او مکتبه
اوباش و سرسری ایدیك آلودهٔ فساد .
رحمت ، مؤسسینه ، رحمت او جنتك
اولسون سرشك محمدتله عمومی شاد .
مکتبلره دوام ایدك ، اقدام ایدك ! یازیق
ای بی خبر چوجوقلر آمان ایتمه‌یك عناد !
خایلازلغك نتیجه‌سی یوقدر ؛ بیلك بونی
چوق سرسری‌یی اورتایه آتدی بو تندباد .
چوق مقتدر دهاة ایچیکزدن ظهور ایده‌ر
ملکك سیزکله أیله‌یه‌جك شانی ازدیاد .

٢ مایس ١٣١٥ مرحوم : اسماعیل صفا .

[١] حمیه ؛ هر مرضك أك باش دواسیدر .

« اتق دعوة المظلوم فانها مستجابة — ح. » [١]

اذانلر

« اختلاف مطالع سببیله کره اوزرنده
اذانسز زمان یوقدر »

زمان گچمه‌زکه یوز بیکلرجه قلبك وجد سکرانی
زمیندن یوکسلوب ، گوکلرده وجد تزار یزدانی
آرارکن ، دهشت آکین ایتمه‌سین بیرصیحه وجدانی
نه لاهوتی صدا « الله اکبر » صارصیبور جانی . . .
بو بیر گلبانك حقدر ، چوقیدر ایکله‌تسه ا کوانی !
بولاهوتی صدا چیقدیقجه جوشاجوش اولوب یردن ،
اینر اسرار قدرت کبریا طوریله گوکلردن .
بوتون آهنك خلقت یاد ایده‌رکن حقی از بردن ،
وجاهی فیض آلیر آرتیق او نورانور ازهردن :
هویدا شیمدی جاناندر سحردن ، شام اسمردن !
سحر وقتنده موجودات نوشین خواب ایچنده‌یکن ،
بو روحانی نوا آفاقی موجا موج ایدوب بیردن ،
گلیر انفاس صبح آسا ، اولور وجدانه وجد افکن .

[١] مآلی : مظلومك بد دعاسندن صاقینك که ، عندالله مقبولدر .

« بئس القوم قوم لاینزلون الضیف — ح. » [١]

نمایان سو بسو ظلمت ، فقط بیر ظلمت روشن !
سما بیدار ، هرییلدیز جمال اللهه بیر روزن !
معیشت قید جانفرساسنك محکوم بیزاری
اولان بیچاره‌لر گوندوز بو یاد مرحمتکاری
دویار سرمست اولور گورمش قدر فردای دیداری !
اونشوه‌یله ، یوزولماق شویله دورسون ، آلك آغیر باری
سوروکله‌ر کورمه‌دن ، گوسترمه‌دن ییلغینلق آثاری .
گونش مغرب گزین اولمش ، سما اسمر افق گلگون ،
زمان دورغون ، زمین مغبر ، جهان دمبسته ، جان محزون ،
غریبلك رونما یر یر ، سکونت دمبدم افزون . .
باقارسك بیرده گیابانك آلهیدن دولوب گردون ،
او تنهائی سوداوی اولور الله ایله مسکون !
ایشوب وقتا که لیلك دست استیلاسی غبرایه ،
سره‌ر دنیایه ظلمتدن عدم شکلنده بیر سایه ؛
نظر مدهوش و مستغرق گیده‌رکن زیر و بالایه ،
دونر ، « الله اکبر » جوش یوکسلدیکجه مولایه ،

[١] مآلی : نه فنا جماعت وعشیرتدر ، او قوم که اونلره مسافر قونماز .

« العفو زكاة الظفر — ح . » [١]

او مظلم سينهٔ خلقت تجاليزار سينايه !
سنك دم گچميور يادگله لبريز اولمادن ابعاد ،
نه مدهش سلطنت يارب ، ناصيل آسوده استبداد !
او استبداده حرمتدر اذانلر ، سبحه‌لر ، اوراد . .
خاير ، سن روح رحمتسك ، بوسسلر سندن ايسته‌رداد .
ويرميدك اگر داد ايتمه‌سه‌ك فريادە استعداد ؟

* * *

غنوده روح طبيعت صميم ظلمتده . . .
ستاره‌لر بيله بالاى سر مديتده
ياواش ياواش اويوماق ايسته‌يور يوموب گوزيني ،
سحر سمالرك آلتنده ، آچميور يوزيني !
فراش ليلده ديڭمش بوتون انين حيات ،
ردا بدوش سكونت اوكمده هپ صفحات
گوروب محيطى دالغين خموش بروجده ،
او حالى بن ده تماشايه دالديم آسوده .
نگاهى مست ايديوركن بو لوحهٔ مخمور ،
افقده يوكسه‌له‌رك بر صداى دورا دور ،

[١] مآلى : عفو ايتمك ؛ ظفر بولمانك زكاتيدر .

« لا يتمنين احدكم الموت لضر اصابه فان كان لابد فاعلاً فليقل : اللهم احينى ما كانت الحياة خيراً لى و توفنى ما كانت الوفاة خيراً لى — ح . » [١]

يايلدى روى زمينك او آنده هر يرينه ،
صوقولدى ليل كتومك بوتون سرائرينه .
جهان نائمى بيدار و بى قرار ايتدى ،
ظلام ايچنده نه عالملر آشكار ايتدى !
او يوكسلن سسى تكريره باشلايوب ابعاد ،
دويولدى سينهٔ شبدن مديد بر فرياد .
سمايه چيقدى او فرياد آه امت اولوب ،
سمادن ايندى او فرياد روح رحمت اولوب !
اوزاقدن آگديريوركن دمين هيولايى ،

[١] مآلى : سيزدن بريگز ، اصابت ايدن ضرردن ناشى موتى تمنى ايتمه‌سين ؛ بر شى ياپاجاق اولورسه شويله ديسين : يا الله ، حقمده حيات خيرلى اولدوقجه بنى احيا ايله ؛ وفات خيرلى اولونجه بنى توفى بيور .

«لايغني حذر من قدر — ح.» [١]

سماعخانهٔ ليلك بيرر كوچوك نايي
كيبدي شيمدي خيالمده هر منار مهيب ..
او طاش يوره كه بو سوزشلي نغمه‌لر نه غريب !
او ناپاره‌لرك صوكرا هپسي همدم اولوب ،
اوياندي روح سكونتده بير عظيم آشوب .
جوشنجه عالم جامدده صيحهٔ تهليل ،
مناره‌لر باكا كلشدي صور اسرافيل :
محيطه چكمش ايكن دست شب رداي ممات ،
اوياندي قارشيكي أولرده لمعه لمعه حيات
اوياندي صوكرا عوالم ، اوياندي روح صباح ؛
اوياندي خواب عدمدن بيرر بيرر اشباح .
اوياندي بنده ده بير شبچراغ ظلمتسوز
كه تا ابد اولاجاق فيض حقله سينه فروز .
تصور أيله‌مم آرتيق زوال او مشعل ايچون ..
مكر كه نور الهي افول ايدوب كيتسون !

[صراط مستقيم — محمد عاكف بك]

[١] مآلي : حذر ، قدري دفع ايده‌مز .

«لاطاعة لمن لم يطع الله — ح.» [١]

سرود ملت :

سينه‌ده حب وطن سرمايهٔ ايمانمز ؛
بير پرستشكار ديدار وطندر جانمز ؛
عاشق علويتز زيرا وطن جانانمز ؛
پايمال اولسون يولكده قطره قطره قانمز ؛
أي وطن ، أي سوكيلي معشوقهٔ وجدانمز ؛

حفظ اقطاركله در اولاديكه ذوق حيات ،
آك كوچوك بير عضوكك قطعي بزه آني ممات ،
بير ايكي دولت دكيل ، قالقيشسه جمله كائنات ،
دونمه يوق ، ئولمكله در آنجاق سنكچون شانمز ،
أي وطن ، أي سوكيلي معشوقهٔ وجدانمز .

اولماينجه سينه‌مز طوپدن توفكدن چاك چاك ؛
سندن آلماق دشمنه ممكن دكيل بير قبضه خاك ؛
اوغراشيركن حفظكه اولساق‌ده هپ بيردن هلاك ،

[١] مآلي : اللهه اطاعت ايتمه‌ين كيمسه‌يه اطاعت اولونماز.

« لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق — ح . » [١]

بر گیریله‌ز قلعه‌در سرحدکه ابدانمز ،
أی وطن ، أی سوگیلی معشوقهٔ وجدانمز .

قیردیق استبدادڭ آرتیق حلقهٔ زنجیرینی ؛
شیمدی گورسون تیلکیلر دشت جلادت شیرینی ؛
ایشته ملت دست فخرنده طوتوب شمشیرینی ،
سویله‌یور اعداسنه : عثمانلیدر عنوانمز ؛
أی وطن ، أی سوگیلی معشوقهٔ وجدانمز .

[صراط مستقیم — طاهر المولوی]

بحریه شرقیسی

دریا که وطن نامی آلان مادریمزدر ؛
هر قطره‌سی باقسه‌ڭ کرهٔ دیگرمزدر ،
هر موجه‌سی تابوت سما پیکرمزدر ،
هر جوششی اللهه واران مقبرمزدر .

[١] مآلی : معصیت ایچون هیچ کیمسه‌یه اطاعت یوقدر .

« لاخیر فیمن لایضیف — ح . » [١]

بر فردمز ئولدیکجه یاشار بر قوجه ملت . .
کیتمک ابدی عمر ایله عقبایه نه دولت !
دنیالره قالسین ینه دنیاده‌کی ذلت !
یوق باصدیغمز یرده بیله خاك مذلت !

هر میتمز یاتمه‌ده ، نعشنده کفن یوق :
بر روح مجردکه او ، دوشنده بدن یوق ،
باق قبر حزیننده بیله خاك وطن یوق ،
بر مقبری یوق ، زائری یوق ، ماتم ایدن یوق !

لکن بو وطن خاك مزار اولمایه گلمه‌ز ،
طوپراقسه‌ده طوپراق کبی خوار اولمایه گلمه‌ز !
ملت هله بر زائر زار اولمایه گلمه‌ز ،
آتی که سحردر ، شب تار اولمایه گلمه‌ز .

دوندیکجه اجل شوق ایله پیرانمزده ،
دونمه‌ز یوروریز قانلی کفن گردنمزده !

[١] مآلی : مسافر قبول ایتمه‌ین آدمده خیر یوقدر .

« مَنْ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ النَّاسِ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ اللّٰهِ - ح . » [١]

خوناب شهادت لکه‌سز دامنمزده :
انوار شفقدر بیقانیر صبح دکزده !

کیرمش یاتیور قلب وفادارینه اجداد ..
دریا بزه بیگانه دکیل ، مقبر معتاد !
هر موجهٔ پاکنده نهان بر ابدی یاد ،
بر یاد شهامت که اونوتماز اونی احفاد .

انسانده‌ده ، طوپراقده ده ، هر یرده وطن وار :
باق عنصر خاکیسنه ، مادرده وطن وار ؛
باق خاك سپهرنکنه ، مقبرده وطن وار ؛
کوکلرده بویوك عرش ایسه ، یرلرده وطن وار !

ئولمه‌زسه‌ك اکر ملت ایچون شانلریمزله :
فریاد ایده ریز خالقه عمانلریمزله ،
طوفانلری تصویر قیلان قانلریمزله ،
بر صاعقه شکلنده کی وجدانلریمزله ،

[١] مآلی : ناسدن حیا ایتمه‌ین اللهدن ده حیا ایتمز .

« مَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا — ح . » [١]

آفاق شهادتده یوزن روح نجیبه
دنیاده مزار اولمایه شایسته می کعبه ؟
عرش اولمالیدر یرده قالان نعشنه تربه ،
قرآنده خطاب ازلیسیله کتابه !
[صراط مستقیم — مدحت جمال]

حقوق اخوت

سرلوحه‌مزده کورولن « اخوت » ؛ دین قارداشلغندن عبارتدر که ، اوکا « قرابت اسلام » عنوانی ویریلیر . کافهٔ اصحاب ایمانی یکدیکره ربط ایتمش اولان بو معنوی قرابت - که ، قرابت صوریه‌دن بیك قات اقوادر - بونجه میلیون مسلمانی متحدالافکار بر خانه خلقی حکمنه قویمشدر. حضرت مولانا (قدس سره‌الاعلی) مثنوی شریفلرنده انصار کرامدن اولان (اوس) و (خزرج) قبیله‌لری بیننده

[١] مآلی : هرکیم ظلماً وقهراً بریسندن برشی آلورسه ، بزدن دکیلدر ، یعنی کندینی جماعت مسلمیندن عد ایتمه‌سین .

«مَنْ اغبرّت قدماه فى سبيل الله حرّمه الله

على النّار — ح.» [۱]

زمان جاهليتدنبرى متقرر بولونان عداوت شديده‌نك بركت صحبت نبى ايله محبت سديده‌يه منقلب اولديغنى حكايه أيله‌ديكلرينى متعاقب: «مؤمنلر چوق اما ايمان بر» مألنده اولاراق: «مؤمنان بسيارليك ايمان يكى» سانحه‌سنى ايراد ايله قرابت اسلامك اساسى موجب سعادت دارين اولان بر فكر قدسيده ثابت اولماقدن عبارت بولونديغنه ايما بويورمشلردر.

سائر بعض عرفا داخى قرابت اسلام ديديكمز بو اخوت مقدسه‌يه متعلق اولاراق بين الاخوان رعايت ايديلمه‌سى لازم كلن حقوقى بروجه آتى تعداد أيله‌مشدر:

١ — كندى حقنده روا كورمه‌ديكى شيئى كيمسه حقنده روا كورمه‌مكدر.

بو بابده امتى ارشاد ايچون «مؤمنلر؛ جسم واحد كبيدر؛ بر جسمك بر عضوى دردناك اولسه اعضاى سائره‌سى داخى

[۱] مألى: هر كيم آياقلرينى فى سبيل الله توزلانديرير، يعنى، الله ايچون بر ايش كورمك امليله يورورسه، جناب حق او آياقلره نارى حرام ايده‌ر.

«ليس منّا من غشّ مسلماً اوضرّه أوماكره — ح.» [۱]

متأثر اولور.» مألنده اولان حديث شريف كفايت ايده‌ر.

شيخ سعدينك، ذكر اولونان كلام نبويدن مقتبس اولان:

بنى آدم اعضاى يكديكرند

كه در آفرينش زيك كوهرند

چو عضوى بدرد آورد روزكار

دكر عضوهارا نماند قرار.

قول مشهورى هر حكيم انسانيتپرورك ذهننده بر موقع مخصوص قبول طوتمشدر.

٢ — أليله، ديليله كيمسه‌يى ايجيتمه‌مكدر.

پيغمبريمز افنديمز «مسلمان اودركه، مسلمانلر اونك ألندن، ديلندن سلامتده بولونور» وَ «بر مسلمانك بر مسلمانى ايجيده‌جك صورتده اداره نظر ايتمه‌سى حلال اولماز» بويورمشدر.

ينه شيخ سعدى «جناب رب عادله عبادت عادتك اولسون. دنيادن كچوب كيده‌جك كونى دوشون. اللهدن قورق. كيمسه‌يى ايجيتمه. ايشته راه نجات بودر.» مفهومنى كوسترن:

پرستيدن داد كريشه كن

[۱] مألى: بر مسلمى آلدادان، بر مسلمه ضرر ايراث ايدن، مكر وحيله أيله‌ين بزدن دكيلدر.

«كل خلة يطبع عليها المؤمن الا الخيانة
والكذب — ح . » [۱]

ز روز كذر كردن انديشه كن
بترس از خدا و ميازار كس
رەرستكارى همينست و بس

نصيحتنك قائلى اولان فردوسىٔ طوسينك « دانه چكمكده اولان بير قارنجه‌يى اينجيتمه كه ، جانى وار . طاتلى جان خوش بير شيدر . » مألنده بولونان :

ميازار مورى كه دانه كشست
كه‌جان دارد وجان‌شيرين خوشست

سوزينه : چه خوش كفت فروسىٔ پاكزاد
كه رحمت برآن تربت پاك باد

بيتيله تحسين خوان اولمشدر .

۳ ـ كيمسه يه قارشى اظهار كبر ايتمه‌مكدر .

متكبر منفرد اولان جناب حق ؛ اهل تكبرى سومه‌ز .
حضرت رسول‌الله متواضع ايدى . فقرا ايله همنشين اولور

[۱] مألى : مؤمن هرخصلت‌ايله مفطور اولابيلير . لكن خيانت ايله يالانجيلق ، مؤمنك صدرينه صيغماز .

« كرم المرء دينه ومروؤته عقله
وحسبه خلقه — ح . » [۱]

وَ اونلره اكرام ايده‌ردى . امتى تواضع ايله مأمور بويورمشدر .
كبار اصحاب و تابعين وَ بوتون ائمهٔ دين مبين ، بو خلق لطيف ايله متصف ايديلر .

٤ ـ ارباب نميمه‌نك كيمسه عليهنده اولان سوزلرينه حوالهٔ سمع اعتبار ايتمه‌مكدر .

مرد صادقك سوزينى ديكله‌مه‌ليدر . نمام اولان فاسق اولور . فاسق ايسه يالان سويله‌مكدن احتراز ايتمه‌ز . او مقوله اشخاصدن تباعد ايتمه‌ليدر .

شوراسى‌ده بيلينمه‌ليدر كه ، سنك يانكده باشقه‌سنك كوتولكنى سويله‌ين ، باشقه‌سنك يانده‌ده سنك كوتولكنى سويله‌ر .

ينه شيخ سعدينك : هركه عيب دكران پيش تو آورد وشمرد
بى كمان عيب تو پيش دكران خواهدشد

بيتى بو مألى نظر دقته عرض ايتمكده در .

[۱] مألى : انسانلرك كرامتى دينده در . مروتى ايسه عقلنه كوره در .

« الغلّ والحسد يأكلان الحسنات كما تأكل النار الحطب — ح. » [۱]

٥ـ اوچ کوندن زیاده کیمسه ایله قطع مکالمه ایتمه‌مکدر .
بیرمؤمن ایله اوچ کوندن زیاده قطع مکالمه حلال اولماز. »
مآلنده بیرحدیث شریف وارد اولمشدر .

بیر قارداشڭ صوچنی عفو ایتمکلکڭ سنك ایچون تزاید
عز و شرفدن باشقه برشیئی موجب اولماز » مفهومی داخی
بو بابده کی احادیث شریفه داخلنده در .

٦ـ صالح وطالح دیمه‌یوب هرکسه الندن کلدیکی قدر
أیلك ایتمه‌یه چالیشماقدر .

ایکی حدیث شریف « أیلك ایده‌بیله‌جك آدمه أیلك ایت .
او آدم ایده‌جك أیلکه اهل دکل ایسه سن أیلك ایتمکه
اهلسك » وَ « ایماندن صوکرا اصل عقل خلقه دوستلق کوستروب
زاهد ورنده أیلك ایتمکدر » مآللرینی متضمن بولونماقده در

مرویات مشهوره‌دندرکه ، هرکیم سویله‌یه‌جکنی سویله‌مك
اوزره حضرت سیدالانبیانك دست مبارکلرینی طوتسه ، او آدم

---

[۱] مآلی : آتش اودونلری ناصیل ییوب اهلاك ایدیورسه ، غل وحسد داخی انسانك حسناتنی اویله‌جه بیتیرر.

« علّموا ویسّروا ولاتعسّروا ولاتنفّروا واذاغضب احدکم فلیسکت — ح. » [۱]

اختیارله آنی چکمه‌دیکجه کف ید بویورمازلر ایدی . کذلك
بیریسی کندیلرینه سوزسویله‌رکن بالکلیه اوذاته متوجه بولوناراق
کلامنی اتمام ایدنجه‌یه قدر استماع وصبر ایدرلردی .

٧ـ اختیارلره عرض حرمت ، چوجوقلر حقنده اظهار
شفقت ایتمکدر .

بیرحدیث شریفده « اختیارلره عرض حرمت ، چوجوقلر
حقنده اظهار شفقت ایتمه‌ین بیزدن دکیلدر . » بویورولمشدر .
[باقی : صحیفه ١٦]

حضرت اشفق المرسلین ، سفردن عودت بویوردوقلرنده
چوجوقلری استقباللرینه چیقاریرلردی . اونلری لطف ایله
آلاراق راکب اولدوقلری دوه‌نك اوکنه وآردینه بیندیریرلردی.
بعده اوکه بیندیریلن چوجوق ، آرده بیندیریلن چوجوغه
« پیغمبریمز ، بنی اوکه بیندیردی . سنی آرقه‌ده بیراقدی . »

---

[۱] مآلی : بیلدیککزی هرکسه اوکره‌دیکز ؛ دائما قولایلاشدیریکز ، قلوبی تنفیر أیله‌مه‌یکز ، بیریکز حدت ایده‌رسه سکوت ایتسین .

« اَحِبّوا العَرَبَ لِثَلاثٍ لانّى عَرَبىٌّ وَالقُرآنُ عَرَبىٌّ وَكَلامُ اهلِ الجَنّةِ عَرَبىٌّ - ح . » [١]

دى يه‌رك اظهار مفخرت ايده‌ردى .

٨ - جمله‌يه اظهار بشاشت ايتمك .

٩ - وعدنده خلف ايتمه‌مكدر .

يالان سويله‌مك ، وعدنده خلف ايتمك ، امانته خيانت أيله‌مك حاللرينك امارات نفاقدن اولديغى حضرت خواجهٔ عالم طرفندن بيان بويورولمشدر .

١٠ - هركسه قدرينه گوره حرمت ايتمكدر .

حضرت عائشه (رضى الله عنها) بر گون سفر اثناسنده سفره باشنده بولونديغى صيراده جواردن بر فقير گلنجه يانده بولونانلره اوكا بر آز ييه‌جك ويرلمه‌سنى امر ايتديكى حالده اونى متعاقب بر آتلى مرور أيله‌ديكده « بونى طعامه دعوت ايديكز » بويورمش و « فقيرى بيراقديكز ، غنى‌يى دعوت ايديورسكز . » ديديكلرنده شو يولده اعطاى جواب أيله‌مشدر :

[١] مآلى : قوم عربى اوچ شى ايچون سويكز ؛ چونكه بن عربدنم . قرآن عربيدر . كلام اهل جنت داخى عربيدر .

« وَيلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ - آيهٔ جليلهٔ قرآنيه » [١]

— جناب حق ؛ هركسه بر درجه ويرمشدر . درجات متفاوته‌نك حقوقنى گوزه‌تمه‌لى يز . فقير بر آز ييه‌جك اهداسيله مسرور اولور ؛ غنى حقنده ايسه بويله بر معامله ، چركين گورونور . اوكاده كنديسنى مسرور ايده‌جك صورتده معامله ايتمه‌ليدر .

بو بابده « بر قومك عزيزى نزديكزه گلديكده اعزاز ايديكز » مآلنده اولان حديث شريف داخى واجب الاخطار در .

١١ - اصلاح ذات البينه چاليشماقدر .

حضرت نبى اكرم بر دفعه اصحاب كرامه « سزه نمازدن ، اوروجدن ، صدقه‌دن ، داها ثوابلى نه اولديغنى سويله‌يه‌يمى ؟ » ديديكلرنده « سويله يا رسول الله ! » ديمه‌لريله « بين المسلمين حصول صلحه وسيله اولماقدر » بويورمشدر .

١٢ - ستر عيوب أيله‌مكدر .

« دنياده هر كيم خلقك عيوبنى ستر ايده‌رسه جناب حق ، قيامتده اونك ذنوبنى ستر ايده‌ر . » مآلنده اولان حديث شريف ؛ زبور حافظهٔ امتدر .

[١] مآلى : ناسى غياباً وَ وجاهاً تعيب و استهزا ايدن هر كيمسه‌نك واى حالنه !

«الیس الله بکافٍ عبده - آیهٔ جلیلهٔ قرآنیه» [۱]

۱۳ - طریق تهمتده بولونمامقدر.

بر کیمسه مواضع تهمتدن بعید بولونورسه خلق سوء ظندن صیانت ایتمش اولور.

حضرت عمر «محل تهمتده بولونان بر کیمسه‌نك کندی حقنده سوء ظن ایدنلره بیرشی دیمکه صلاحیتی اولاماز» بویورمشدر.

حضرت رسول الله، بیر رمضان آخرنده زوجات مطهراتدن جناب صفیه ایله مسجدده مکالمه ایتمکده اولدقلری اثناده قاپینك اوکندن ایکی آدم کچمکله اونلری درون مسجده چاغیروب صفیه‌یی اشارت ایده‌رك «بو بنم زوجه‌مدر» بویورمشلردر. او آدملر کیتدیکدن صوکرا صفیه «یارسول الله! هر کس حقنده سوء ظن ایده بیلیرلر، اما سنك حقکده ایتمه‌زلر» دیدیکده «جسم انسانده شیطان، دامارلرده قان کبی رواندر» جوابی اعطا بویوروامشدر.

۱۴ - الندن کلدیکی قدر کیمسه‌نك شفاعتنی دریغ ایتمه‌مکدر.

«صدقاتك افضلی صدقهٔ لساندر.» مفهومنده بولونان حدیث شریف وارد اولدوقده اصحاب کرام طرفندن ایدیلن استیضاح اوزرینه حضرت خیرالقائلین «صدقهٔ لسان بر کیمسه‌یه منفعت

[۱] مآلی: الله تعالی قولنه کافی دکلمیدر؟

«الخلق الحسن یذخل صاحبه الجنة — ح.» [۱]

بخش اولاجاق شفاعتدر» یولنده ایضاح مسئله بویورمشلردر.

۱۵ - عن الغیاب، بیرینك حقنده اطالهٔ لسان ایدیلدیکنی، یاخود مال وسائره‌سنه ال اوزادیلدیغنی کورونجه اعطای جواب ومنع حرکت ناصواب ایتمکدر.

«حقنده اطالهٔ لسان وهتك حرمت ایدیلن بیر مؤمنه نصرت ایدن هر مؤمن؛ اك زیاده محتاج بولوندیغی بیر یرده مظهر نصر الٰهی اولور» مآلی؛ بیر حدیث شریفدن مقتبسدر.

ابوالدردا رضی الله عنه دیمشدرکه:

۱۶ - نیجه کیمسه‌لر واردرکه بز اونلرك یوزلرینه کولرز، اما کوکللریمز اونلره لعنت ایده‌ر.

۱۷ - فقرا ایله مجالسته رغبت ایتمکدر.

بالاده بیان اولوندیغی اوزره حضرت اکبر پیغمبران فقرا ایله مجالست و اونلر حقنده بذل عنایت بویوررلردی.

۱۸ - قلب محزونی شاد ایتمه‌یه چالیشماقدر.

«هر کیم بیر مؤمنی قریرالعین ایده‌رسه جناب حق قیامتده اونك دیده‌سنی روشن ایله‌ر» مفهومنده بولونان حدیث شریف نظر انتباهدن دور طوتولمامالیدر.

[۱] معناسی: کوزه‌ل خویلر؛ صاحبنی جنته داخل ایده‌ر.

«سوء الخلق يفسد العمل كما يفسد الخلّ العسل - ح .» [۱]

۱۹ - عندالملاقاة سلام ويروب مصافحه ايتمكدر .

«سلام ويرمه‌دن سوز سويله‌مه‌يه باشلايانه جواب ويرمه‌يكز» مألنده اولان فرمان رسالتپناهی اونودولماماليدر .

بر كيمسه حضور نبوی‌يه گيردی . سلام ويرمكسزين تكلمه باشلادی . حضرت نبی بويورديلركه :

— ديشاری چيق ، تكرار ايچری گيرده سلام وير .

انس بن مالك (رضی‌الله‌عنه) دير ايدی كه :

— حضرت رسول‌الله باكا بويوردی‌كه « يا انس ! تطهره اعتنا ايت ، كه عمرك اوزون اولسون . تصادف ايتديكك اخوانه سلام وير ، كه حسناتك تكثر ايتسين . خانه‌كه گيرديكك وقت عائله‌كه سلام وير ، كه خانه‌ك خير ايله دولسون . »

خانه‌يه گيريلديكی زمان سلام ويرمك لازم اولديغی گبی خانه‌دن چيقيليركن‌ده سلام ويرمك لازمه‌دن بولونديغی ديكر بر حديث شريفده بيان بويورولمشدر .

مصافحه‌نك داخی باعث نيل رحمت اولديغنه دائر خبر معتبر واردر .

[۱] مألی : سركه بالی افساد ايتديكی گبی سوء خلق‌ده عمل وعبادتی افساد ايده‌ر .

«من تواضع لله رفعه الله — ح .» [۱]

ال اوپمك داخی اكابر امتك عادات حسنه‌سندن معدوددر . تاريخاً مثبتدركه ، جناب عبيدة بن الجراح ؛ حضرت عمرك الينی اوپمشدر . (رضی‌الله عنهما) .

۲۰ - آشنالردن بيری خسته اولدوقده عيادت ايتمكدر .

فضيلت عيادت ، احاديث شريفه ايله مثبتدر . الينی خسته‌نك الی ، ياخود الينی اوزرينه وضع ايله حالندن گوزل گوزل سؤال ايتمكدر .

۲۱ - جنازه خدمتنده بولونماقدر .

بو خدمتك فضيلتی حقنده داخی احاديث شريفه وارد اولمشدر . او ، بر نوع تشييعدركه ، اثنای اجراسنده سكوت ايديلير ؛ گولونمه‌ز ؛ حالت موت ملاحظه اولونور ؛ عبرت آلينير .

۲۲ - مقابری زيارتله اصحابنه دعا ايتمكدر .

زائر ، اثنای زيارتده كنديسنك داخی قريباً اونلره ملحق اولاجاغنی دوشونمه‌ليدر .

مقابر مسلمينی الدن گلديكی قدر محفوظ بر حالده بولوندورماغه چاليشماق ؛ زيارت مقابر وظيفه‌سنك فروع مهمه‌سندندر . . .

[مرحوم : معلم ناجی .]

[۱] مألی : بر كيمسه ، الله قورقوسيله تواضع ايده‌رسه جناب حق‌ده اونی عالی ايده‌ر .

« لا تَكُونُ زاهِداً حتّى تَكُونُ مُتَواضِعاً ـ ح. » [١]

[دفن وزيارت كبي بيرحاجت صحيحه اولماديقجـه قبرلرى
چيگنه‌مك گناهدر . . « آتش قورينه باصماق ، قبره باصماقدن
وَقور اوزرينه اوتورماق ، قبر اوزرينه اوتورماقدن خيرليدر »
بويورولمشدر . . . زيارت قبر ، قائماً وقاعداً اولور . زائر قبره
مستحب اولان ، اوتوروب « يس » شريف اوقوماقدر . قائماً
زيارتده اون بير اخلاص شريف اوقونور . وَثوابلرى امواته
اهدا اولونور. غضبه ياخود ضيق معيشته وياخود دوچار اولديغى
زيانه مبنى موتى تمنى ايتمك مكروهدر ؛ قضايه عدم رضا ديمكدر...
حضرت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم « سيزك بيريكز كنديسنه
اصابت ايدن ضرردن دولايى موتى صاقين تمنى ايتمه‌سين ، اكر
تمنىٔ موتدن باشقه چاره‌سى قالمامش ايسه : يارب ! حقمده حيات
خير اولدوقجه بنى ياشات وَ حقمده وفات خير اولدوقجه بنى
متوفى أيله ، ديسين » مآلنده اولماق اوزره « لايتمنين أحدكم الموت
لضرٍ أصابه فان كان لابد فاعلاً فليقل اللهم أحيني ماكانت الحياة
خيراً لي وتوفني ماكانت الوفاة خيراً لي » بويورمشلردر . . . . .
[تلخيصاً ـ « كتاب الصلاة » دن] .

[١] مآلى : متواضع اولماديقجه زاهد اولامازسڭ .

« مَنْ صَمَتَ نَجا ـــ ح . » [١]

بير مكتوب

. . م !

سنى بير چوق سطرلى مكتوبلرمله تصديع ايديورم ؛
عفوايت. بو مكتوبى يازماق ايچون أله قلمى آلديغم وقت، گيجه‌نڭ
ساعت يديسى ايدى . يازيخانه‌مڭ اوزرنده كى مومم ؛ اقبالم كبى
زواله يوز طوتمش ، فكرم ايسه صدمات فلاكتدن نه‌ياپاجاغنى
اونوتمشدى . بيرقاچ كره سنى‌ده شو آجيقلى حالمه آگاه ايدوب‌ده
متأثر ايتمه‌مك ايچون عرض حالدن صرف نظر ايديورمك
درجه‌لرينه گلديم ؛ فقط ، تعريفه مقتدر اولاماديغم بير قوت ؛
حال حاضرمى تصويره بنى مجبور ايتدى .

يكيرمى گونى متجاوز والده‌م مهلك بير خسته‌لغه دوچار
اولدى . گونلر گچديكجه ، صحتيرينه اضطراب . . قوتيرينه
ضعفى آرتيدور ! زواللى قادين ، بو قدر اذيت چكيورده ينه
كنديني ، بيزى‌ده مضطرب ايتمه‌مك امليله أبى گوسترمه‌يه چاباليور.
يكيرمى پاره‌لك بيرفير انجالانڭ اونده بير پارچه‌سنى قبول ايده‌مه‌ين

[١] مآلى : مالايعنيدن سكوت ايدن ذات ؛ مهالك دارندن
نجات بولدى .

« اَلصَّمْتُ زَيْنٌ لِلْعَالِمِ وَسَتْرٌ لِلْجَاهِلِ — ح . » [۱]

معده‌سنه ، بزه يمك ييديرمك ايچون اوقه‌لق أتمكلرى
دولدوراجاق گبى اشتهالى بولونيور . بو قدر درد چكيورده
بزى متأسف اولماسين ديه درمان بيله ايسته‌ميور . بنى ،
بوجگرسوز شفقت ، محوايده‌جك !

بيلمه‌م ، بوظلام فلاكت ، صباح سعادتى بولماياجقمى ؟
بو چاهٔ مذلت ؛ دها دولماياجقمى ؟

« راحتى نيست در آنخانه كه بيمارى هست »

بيردقيقه راحتمز يوقدركه ، سنكله گچيرديكم مسعود ساعتلرى
علاوه ايده‌يم . اگر شومصراع اولماسه خسته‌دن اوّل بن
ئوله‌جكم :

« براحتى نرسيد آنكه زحمتى نكشيد »

گريهٔ طبيعت

سماى صحرايى كثيف بيرسترهٔ ماتمى استيلا ايتمش ، اطرافى

[۱] مآلى : نطقه لزوم شرعى اولماديقجه سكوت علمايى
تزيين وجهلانك عيبنى ستر ايده‌ر .

« افضل الصدقة حفظ اللسان — ح . » [۱]

حزين بيرظلمت قاپلامش ، درين بير سكوت ايچنده بارانك
آهسته آهسته سقوطندن باشقه بير شى ايشيديلميور .

شمس ؛ بولوتلر آراسندن او درجه كثيف گورونيوركه ،
بير پردهٔ سرشك آلتنده كى گوزلرى آگديريور .

موجودات ؛ ماتم طبيعته قارشى حزين حزين سكوت
ايديور . سما ؛ گريه‌لرى صاچماقده دوام ايديور .

طبيعتك شو حال ملال انگيزى ، بنى مجلوب ايتدى .
ثقلت باران آلتنده داللرينى صارقيتمش اولان بير آغاجك
آلتنه اوتوردم .

گوزلرم ، صحرانك مناظر يأس آميزينى مشتاقانه ، متلذذانه
دولاشدى .

قلبمده بير ممنونيت حزينه حس ايديوردم : موجوداتى بيله
بنمله برابر گريه نثار يأس گورمكده غريب بير لذت بولدم .

(عشاقى زاده : مابين همايون باش كاتبى خالد ضيا بك)

[۱] مآلى : صدقاتك افضلى ؛ مالا يعنى وحرام اولان
سوزلردن لسانى حفظ أيله‌مكدر .

« الصمت سيد الاخلاق — ح . » [۱]

« الشرف بالهمم العاليه لا بالرمم الباليه »

ترجمه‌سی : « شرف ؛ چورومش کمیکلره انتساب ادعا ایتمکله دکل ، علوّ همتله احراز اولونور . »

شرف حقیقینك منشأ وماهیتنی خبرویرن شوجملهٔ حکمیه ، زیور آذان شرفجویان اولماغه شایان بیر دستور حکمتدر .

شبهه‌سز درکه ، شان وشرف ؛ چورومش کمیکلره انتساب ادعا ایتمکله دکل ، علوّ همتله احراز اولونور . شرف آبا واجداد ؛ مدارفخر اولاد اولاماز . فضیلت ومزیت ؛ مال کبی ارثاً انتقال ایتمه‌ز . هرکسك قدر وشرفی ، کندی شخصنه عائددر . بوراسنی بیرآز ایضاح ایده‌لیم : واقعا شانلی ، شرفلی آبا واجداده منتسب اولماق ، شرف عد اولونابیلیرسه‌ده اوشرفه کسب استحقاق ایده بیلمك ایچون اولاد واحفادکده اونلرك اثرینه اتباعاً اونلر کبی بالذات وَبالفعل کسب فضیلت ومزیت ایتمه‌لری لازم کلیر . شرف نسبی ؛ شرف ذاتی ایله تمام اولور . یوقسه باعث شان وشرف اولاجاق هرتورلو فضیلت ومزیتلردن

[۱] مألی : سکوت ؛ کوزه‌ل خویلرك باشیدر .

« قلة الحياء كفر — ح . » [۱]

بی‌بهره اولدیقلری حالده قارا طوپراقلر آلتنده یاتا یاتا وجودلری أریمش ، کمیکلری چورومش ، دنیا وَمافیها ایله بیر علاقه‌لری قالمامش آبا واجدادینك فضائل وخصائلندن حصه ربای فخر وشرف اولماق زعمنده بولونان شان وشرف خیرسزلری کیمسه‌نك مظهر احترامی اولامایاجاقلرندن امین اولمالیدرلر ، انسانك قدر وشرفی ؛ علوّ همتی ، فضل ومزیتی نسبتنده اولور . شرفیاب امتیاز اولماق آرزوسنده بولونانلر ؛ کسب فضائل وکمالات ایتمکدن کری دورمامالیدرلر . اصل شرف ومزیت بونده در . اصیلزاده‌یم دیین ، آبا واجدادی شرفیله افتخار ایدن نیجه سفلی مشرب ، دون همت سرسریلر واردرکه ، انسانلیغی داغدار تأثر ایده‌جك رذائلی ارتکاب ایدییورلرده خلقه قارشی اخلاقسزلیغك أك مستکره بیرنمونهٔ مجسمی کسیلیورلر ! شیمدی ، بونلرك اصالت دعوالری افتخار سودالری دوغرومی اولماق لازم کلیر ؟ ! اوته‌ده آناسی ، باباسی فقرادن اولدیقلریچون اصالت دعواسنده بولونماز ، آبا واجدادی ایله افتخار ایتمه‌ز ، فقط وقتیله کنجلك زماننی بوش کچیرمه‌یوب علم ومعرفت تحصیلنه حصر ایتمش ، سعی وغیرتی سایه‌سنده کسب کماله موفق اولمش ، آدم صیراسنه کچمش ،

[۱] معناسی : حیا وحجابك آزلیغی علائم کفردندر .

« رَأْسُ العَقْلِ بَعْدَ الايمانِ بِاللهِ الحَيَاءُ وَحُسْنُ الخُلْقِ — ح . » [١]

شان وشرف قازانمش بر انسان کامل دوریيور . شيمدی انصاف ايده‌لم ؛ بو ايکيسی آراسنده بر مقايسه ايديله‌جك اولسه هانکيسی حائز حق رجحان اولور ؟ او سرسری غافلمی ، بو انسان کاملمی ؟ شبهه يوق که ايکنجيسی .

حاضر سوز صيراسی گلمشکن شوراجقده بر قاچ سوز سويله‌مکدن کنديمزی آلاميورز . عالم انسانيتك هان هر جهتنده بر فکر فاسد حکم سورمکده در که ، اوده شرف و اصالتك زنکينلکدن عبارت ظن اولونماسی وَفقرك معايبدن ، نقائصدن عد ايديلمه‌سيدر . بو اعتقاد ؛ نفس الامره اوقدر قارشيدرکه ، فکر حکمت ؛ بوکا هيچ بروقت صحابت ايده‌مز . ايشته بو اعتقاده کوره بر آدم ، زنکين ميدر : شريف واصيل ؛ فقيرميدر : حقير و ذليل عد اولونيور ! بوقاعده‌نك هانکی بر کتاب حکمتدن استنتاج اولونديغی بيلنه‌ميور ! بو اعتقاد افکار عموميه‌ده او درجه‌ده يرلشمشدرکه ، شريف واصيل

[١] مآلی : عقلك باشی ، اللهه ايماندن صوکرا ، حيا ايله حسن خلقدر .

« اَلحَلِيمُ سَيِّدٌ فِى الدُّنْيا وَسَيِّدٌ فِى الآخِرَةِ — ح . » [١]

عد اولونان زنکينك قدرينی تجليل ايچون مال ومنالندن ، حقير وذليل عد ايديلان فقيرك‌ده شخصنی تذليل ايچون فقر حالندن باشقه بر شی نظردقته آلينميور ! بو فکر فاسدك آچ کوزلو انسانلرك فضائل ومعاليدن زياده ماله اولان ميل وانهماکلرينك سيئه‌سی اولمقدن باشقه بر شی دگيلدر . يوقسه غنای مجرد ؛ فکر حکمت نقطهٔ نظرندن باعث فخر وشرف اولمایاجغی گبی ، فقر واحتياج داخی سبب حقارت عد اولونماز . حاصلی ، فقر وفقدان ؛ معايبدن ، نقائصدن دگيلدر ؛ بلکه عبوديته داها ياقيندر . تکرار ايده‌لم که ، انسان ايچون سرمايهٔ شان وشرف اولمق لازم گلن شی ؛ علو همت ، ناموس وادب ، فضل ومزيت گبی محاسن ومعاليدر .

خاندان نبوته انتساب شرفی ، شرفلرك اك بويوکی اولوب اونك فوقنده شرف تصور اولونمازکن ، وصی نبی مختار ، سيد الابرار جناب حيدر کرارك ؛ مخدوم نجيبی ، قرة العيون مؤمنين امام حسن افنديمزه اولان وَمالاً ترجمه اولونان وصيتنامهٔ آتيسی ، او خاندان جليله اك ياقين بر رابطهٔ قرابتله منتسب

[١] مآلی : حليم اولانلر ؛ دنياده وَ آخرتده بويوك وَ محترمدرلر .

«كادَ الحَليمُ اَنْ يَكونَ نَبِيّاً — ح.» [١]

اولانلرك داخی حسن سلوك وسیرتله اتصافلری لزومنی متضمن اولدیغی ایچون موضوع بحثمزی تنویر ایده‌جك بر مثال واجب الامتثالدر.

« نور عینم ، حسنم !

سن ، بنم خیر الخلفم ، تمثال ذی‌شرفمسك . شو وصیتمی جان قولاغیله دیگله وَ اوكا گوره عمل أیله كه ، بو ، ساكا خیر خواهانه بر نصیحت پدرانه در .

دنیا ، بعضاً سنی آرار گبی جعلی روی التفات گوستریر ؛ سن اونك اونمایش دلفریبنه آلدانما . بعضاً ده سندن قاچار گبی یوز چویریر ، دونر ، دولاشیر ؛ اوكا ده اهمیت ویرمه .. دنیا ؛ بر عجوز هزار آشنادر ، كیمسه‌یه یار اولماز . وصالی ؛ عجول وقورقاق آدمك مواصله‌سی گبی متلاشیانه در . افتراقی ده ؛ ملول و متنفر آدمك مفارقتی گبی دلشكنانه‌در . خیری ، آز ؛ دیرلیكی ، قیصه‌در . اقبالی ، خدیعه ؛ ادباری ، فجیعه‌در . لذت وصالی ، نعیم ونوالی ، فانی ؛ وزر و وبالی ایسه باقیدر . ایمدی مدت بیتمه‌دن ، قدرت ألدن كیتمه‌دن ، پردهٔ غفلت چكیلمه‌دن مساعدهٔ زمانی ، فرصت امكانی غنیمت بیل ده فردای معادك

[١] معناسی : حلم ؛ نبوته یاقین بر فضیلتدر .

«اَلتَّحَدُّثُ بِالنِّعْمَةِ شُكْرٌ — ح.» [١]

ایچون زاد و ذخیره طوپلا . كیشی ، دنیاده عمارت آخرتی ایچون هر نه كه انفاق ایده‌رسه شبهه‌سز اونی بولور . دنیا ؛ آخرت مزرعه‌سیدر . طبیعیدر كه ، نه أكیلیرسه او بیچیلیر .

دنیای بی‌وفانك ، مكری چوقدر . بر حال اوزره قالدیغی ، انقلابدن خالی اولدیغی یوقدر . بر طرفی اصلاح ایده‌رسه دیكر طرفی افساد . . بیرینی دلشاد أیله‌رسه دیكرینی مجروح الفؤاد ایده‌ر . اوته‌دنبری عادتی ، مشربی بودر . دنیایه میل ورگون ؛ بالآخره داغ درون اولور . بودار فناده خلود ؛ امر محالدر . اویله ایسه ، اوكا بل باغلاماقده محض ضلالدر .

اوغلم ! خاطر نواز انام اول . حال و مقالكدن كیمسه آزرده دل اولماسین . دنیا ایشی ایچون چكیشوب اوغراشمه‌دن اعتراض ایت . حاجت مس ایتمه‌دیكجه بر شیئك آرقه‌سنه دوشمه . عالیجناب اول .

اوغلم ! سن دهرك حكیم بی‌منندی ، عصرك سید ارجمندیسك . قدر و حیثیتكی ، شرف سیادتكی حسن محافظه ایت . عمریكی ملاهیده گچیرمه . مالكی ده معاصیده صرف ایتمه كه ، دنیادن عملسز چیقوب ده بارگاه عزته املسز وارمش اولمایاسك . حسن

[١] مآلی : جناب حقك انعام و احسانی اقرار شكردر .

«لا يلام الرجل على حب قومه ـ ح . » [۱]

مقالكى ، حسن فعالكله مزج ايت كه ، مزيت حسن بيانى ، ثمرهٔ لطف و احسانى ذاتكده جمع ايتمش اولاسك . بيرده ياپامایاجاغك شيدن دم وورما . قوّال اولمقدن زياده فعّال اولماليسك . شوراسنى نظر دقتدن دور طوتماكه ، هر فنالغك باشى ؛ حب غنا ، حرص وطمعدر . بو ايكى خصلت رديئه ، قلب سليمكه يول بولماسين . متقى اول كه ، متورع اولاسك . دنيا ، مهجور نظر التفاتك اولسون كه ، فيضياب فوز وفلاح اولاسك .

اوغلم ! آيى دوشون ، احتياطلى بولون كه ، هواى نفسانى ، آلايش زندگانى سنى آلداتماسين . دنياده هرشى ، عاريتدر . مستعار اولان شى آلينير . هرشى ، فانيدر . طبيعى بيتر ، توكنير . آدم اوغلنده ايسه يالكيز قازانمش اولديغى مكارم ومآثر قالير . دنيا بولوت گيبيدر . چابوق گلير گچر . دنيا ؛ كابوسلى بر رؤيا كيبيدر كه ، صاحبنى عذاب روحانى ايله بيزار و بيحضور ايدر . ظاهرده بال گيبى طاتلى گورونور ؛ فقط ايچنده سم قاتل واردر . ذوق وصفاسى وارسه‌ده غم وغصه ايله ممزوجدر .

[۱] مآلى : بر كيمسه ، قوم و قبيله‌سنه محبت ايتمكله لوم اولونماز .

«تصافحوا يذهب الغل عن قلوبكم ـ ح . » [۱]

حاصلى ، دنيا بالآخره نعمتلرى سلب ، محنتلرى جلب ايدر بر غدار مردم خواردر . ويرير ؛ ويرديكنى گرى آلير . عرض انقياد ايدر ؛ فقط حال انقيادنده بيله بيك مكر وحيله گيزلر . زينت ظاهره‌سنه آلدانان البته خائب وخاسر اولور .

اوغلم ! سن ؛ باشقه‌لره بكزه‌مه‌زسك . سن ؛ ثمرة الفؤاد خاندان نبوتسك . سن ؛ قرة العيون امتسك . شرف سيادتله سرافراز اولديغك گبى حسن سلوك وسيرتله‌ده ممتاز اولماليسك . بونك ايچون حكميله عامل اولديغك حالده علو قدريكى بيرقات داها اعلا ايده‌جك اولان شو وصيتم ؛ زيور حافظهٔ اعتبارك اولسون . »

[كريدى : راشد بك]

آناطولى كويلرنده : ۱ — اختيار دگيرمنجى

ايرماق ؛ گوزل بر قورولغك آتكندن ، قرمزى ، يوصونلو قايالر اوزرندن آللى يشيللى رنكلرله آقيوردى .

[۱] معناسى : مصافحه ايديگز . قلبلريكزده كى بغض و عداوتى گيده‌رير .

«خيارُكم مَن اطعمَ الطعامَ — ح .» [١]

كويك كرپچدن ياپيلمش دكيرمنى ، بونك اوزرنده چاغيلتيلرله دونويوردى . بن ، بودكيرمنه ياقلاشديم ؛ اوراده بويونلرى چاكلى حيوانلرك يوكلرينى ايندیروب طاشيان بير دليقانلى يه ، اختيار دكيرمنجى يى صوردیم . بو دليقانلى ، باكا ياراسنه دوقونمشم كبى : «او اختيار ، بنم عمجه‌م ايدى ؛ سيزه عمر ، كچن قيش ئولدى .» جوابنى ويردى .

زواللى آدم ! .. بوندن اوچ ييل اول بيزاونكله شوراده ، ايشته شوسوكود آغاجلرينك كولكه‌سنده بابا اوغل كبى باش باشه ويره‌رك بيرچوق صباحلرى بيرلكده كچيرمشدك . ينه بيرصباح اوتوريوردیق . باكا صوك موسقوف غوغاسنى آكلاتييور ، بوغوغاده آلديغى ياره‌لرك يرلرينى كوستريوردى . بوصيراده يانمزه اسكى بيرچاره بورونمش ، يالين آياق ، ياشليجه بيرقادين كلمشدى . صيرتنده كى طاغارجغى اوكمزه قويارق : اوغل اوشاق ايكى كوندنبرى آچز ؛ الله رضاسيچون شو آرپه‌جغى اوكوت .» ديه دكيرمنجى يه يالوارماغه باشلامشدى . دكيرمنجى ، قادينجغزك شو آجيقلى حالنه دايانامايارق قالقوب

[١] مآلى : سيزك بركزيده‌كز ؛ اطعام طعام ايدن كيمسه‌در .

«اتقوا الله واعدلوا فى اولادكم — ح .» [١]

طاغارجغى آلنه آلمش و بنم يوزيمه باقاراق ايچين ايچين ديمش ايدى كه : يوقسوللق ! .. ايشته بير يارا داها كه ، دمين ساكا كوستردیكم يارالردن درين !

— أى دكيرمنجى ، أى بنم عزيزدوستم ! .. ايشته سنك او دورت طاشى چويرن دكيرمنك ينه دونويور ، ايشته «كلكيت» ايرماغى ينه چاغلايور . سن بونلرى ، داها بير چوق شيلرى هپ بوراده بيراقوب كيتدك . آنجاق بوكون سنك كيتديككك ، يارين بيزم طوپمزك كيده‌جكمز او يره سن ، يالكيز بير شى كوتوردك : او يوقسول قادينجغزك صيجاق آرپه اتمكندن دومان چيقاركن يتيم چوجوقلريله ساكا ايتديكى دعالرى ! ..

٢ — چوبان

كويك چوبانى ؛ پنجره‌سز ، قاراكليق قولوبه‌جكنه كيردى ؛ اوجاغك ايچنده آصيلى اولان طوپراق قنديلى ياقدى . آقشام نمازينى قيلديقدن صوكرا قيشين اورمانده بالطه ايله ووردیغى آيى پوستى اوزرينه اوتوردى . بوسكوللرى مائى بونجوقلو

[١] مآلى : جناب حقدن قورقوكز ؛ انعام واحسان خصوصنده اولادكز بيننده عدالت ايديكز .

«اذا اتاكم كريم قوم فاكرموه — ح.» [١]

طاغارجغندن قارا، قورو بيرآتمك چيقاردى؛ صوده ايصلاتاراق طاتلى طاتلى ييمكه باشلادى.

آرتيق هر ايش بيتييور ديمك. أوت هر كون گيبى بو كونده قيرچيل اوتلريله بسله‌ديكى، آلوج آغاجلرينك آلتنده گونكه‌لنديرديكى، گوزه‌ل صو باشلرنده صوواردينى داوارلرى — حتى بير قوزونك بيله آياغنى آقساتمادن — يرلرينه داغيتدى. هر يانده صوثوق پيكارلر قايناتيان وسورولر اوتلايان صارى چيچكلى يايلالرى ياراداناللهنه قوللغنى ايتدى. كندى، آغاجلرك كولگه‌سنده قاوالنى چالاركن قيزغين كونشلرك آلتنده ترلر دوكن چيفتجى قارداشلرينك آتمكيله ايشته قاريجغنى‌ده دويوروييور. اوحالده نه‌سى قاليور؟.. يالكز بيرشيئى.. اويقوسى!

— أى اللهك بختى يارقولى! هايدى يات، راحت راحت اويقوكه دال، اويو!... زيرا سن، گونلريكى كيمسه‌يى اينجيتمه‌دن، آلداتمادن گچيرييورسك. اونك ايچون سنك گيجه ياريلرى قورقونج، قورقونج قيليجلره گيره‌رك سنى

[١] مآلى: سيزه قومك اهل صلاح وتقواسندن بيرذات كلديكده اوكا اكرام ايديكز.

«كفى بالشيب واعظاً — ح.» [١]

اويوتمياجاق شيلرك يوقدر. سن اويوركن وجدانك صاف صولر گيبى اويور وياتاغكك اطرافنده چركين يوزلو خياللر دولاشماز. آه بيليرميسك، سنك او قاراگليق قولوبه‌لرده، اوايسلى چاتيلر آلتنده، اوآيى پوستى اوزرنده‌كى بيرخوروتوكه، بو دنياده نه‌لر ويرنلر واردر نه‌لر!......

[«توركجه شعرلر» ناظم محترمى: محمد امين بك]

تصدق

أى ارباب ثروت وسامان، ويريكز!. صدقه؛ عبادتك خواهرى، يارصادقيدر. اوزمانكه، شدائد سرمادن دوكاجاق بير حالده تيتره‌ين فقير بير اختيار؛ عتبهٔ سنكينكز اوزرنده آياقلريكزه قاپانير؛ او زمان كه، صووقدن أللرى قيزارمش ياوروجاقلر؛ پاى استغناكز آلتنده سوروكله‌نه‌رك بقيهٔ عيش وذوقكز اولان نواله قيريتيلرينى طوپلاماقله مشغول بولونور، بو گيبى احواله قارشى التزام لاقيدى؛ سيزى حضور الهيدن اوزاقلاشديرير.

[١] مآلى: وعظ ايچون اختيارلق كافيدر.

«لا يَجتَمِعُ الايمانُ وَ الشُّحُّ فى قَلبِ رَجُلٍ اَبَداً - ح.» [١]

ويريكز ! ويريكز كه ، بيرچوق عائله‌لرى انعام واحسانه مستغرق بويوران وهّاب ذوالجلال ده مخاديمكزى قوّت ، كريمه‌لريكزى حسن خلق وطبيعتله تجهيز وتزيين ايتسين . ويريكز كه ، باغ وباغچه‌لريكز اثمار لطيفه وخوشگواردن خالى بولونماسين . ويريكز كه ، انبارلريكز حبوبات ايله مالا مال اولسون ، ويريكز كه ، صفت ممتازهٔ انسانيه ، سيزده كماليله تجلى أيله‌سين . ويريكز كه ، گيجه‌لرى خواب نوشينه داالديقجه رؤيالريكز ؛ ملكلرك مشاهداتيله شوق آور روح اولسون !.

ويريكز !. بيرگون كليركه ، دنيا ايله آرامزده بيررابطه قالماز ؛ او زمان صدقاتكز ، عالم بالاده سيزه بير ثروت تشكيل و احضار أيله‌ر .

ويريكز : تاكه لطفديدكانكز سيزه مشفق ورحيم نظريله باقسينلر ؛ بيزه مرحمت ايديورلر ، ديسينلر !. ويريكز كه ، شتانك زور وتهاجماتنه تاب آور اولامايان بير طاقيم عجزه ، بلاى فقر ايله أك كوچوك بير معاونته عرض احتياج ايدن بير طاقيم بى چاره ؛ محتشم وَ مدبدب سرايلريكزك أشيكنده

---

[١] مآلى : ايمان كامل ايله بخل ؛ بير كيمسه‌نك قلبنده قطعاً اجتماع أيله‌مه‌ز .

« مُداراةُ النّاسِ صَدَقَةٌ — ح.» [١]

تيتره‌شيركن جابجا يوكسه‌لن نغمات شوق وشطارتكزه ، بك او قدر نصب انظار رشك وتحسر ايتمه‌سينلر .

ويريكز !. ويريكز كه ، ابناى آدمى يوقدن وار ايدن خالق بى انبازك لطف ومحبتنه تأمين لياقت أيله‌مش اولاسيكز . ويريكز كه ، شهرت ورداتله متصف بولونانلر بيله نامكزى تبجيله مجبوريت حس أيله‌سينلر . ويريكز كه ، كاشانهٔ اقبالكزده آسايش ووداد اخوتمندانه استقرار ايتسين . ويريكز كه ، صوڭ كونكزده ، حلول دم واپسينكزده بوتون كناهلريكزه قارشى درگاه آلهى يه رفع دست نياز ايله مظهر عفو وغفران اولماكزى تمنى ايده‌جك بيرسائل بولونسون !

[صراط مستقيم — خليل اديب بك .]

صفحات حياتدن :

قوجه قارى ايله عمر

وارمى عبّاسى بيلمه‌ين ؟ .. يوقدر .

او صحابى‌يى ديكله‌يك نه‌ديور :

---

[١] مآلى : ناسه مدارا ايتمك ؛ صدقه‌در .

«لایعضه بعضكم بعضاً — ح.» [۱]

بیر قارا كلق ، صوغوق گیجه یدی ، ینه
عمرك گیتمك ایسته‌دم أوینه .
گچ وقت كیمسه‌سز سوقاقلردن
یورویوردم ؛ اوزاقدن اولدی عیان
ـ قلب لیلك مهیب رازی گبی ـ
آكسزین برمهیكل اعرابی !
هم بیاض بر ردا ایچنده نهان ،
گلیور متصل اوطیف گران .
بن صوقولدم ، اوگلدی ، یاقلاشدق ؛
دورمادن قارشیدن سلاملاشدق .
دوشونوركن سلام آلان سسنی ،
اوهیولا اوزاندی طوتدی بنی :
بیرده باقدم ، عمر دگیلمی ایمش !
ـ یاعمر ! بویله گچ وقت ، بو نه ایش ؟
ـ شو محلاتی دوره چیقدم بن ؛
گل برابر ، دولاشماق ایسترسه‌ك .

[۱] مآلی : بیری بیریكزه كذب و بهتان وموجب شین وعیب اولاجاق حال اسناد ایتمه‌یكز ..

«لا یغل مؤمن — ح.» [۱]

دوش معصومی سایه پوش حضور ،
قوجه بیر بلده بی تلاش وفتور
اویویوركن ، عمر صیانت حق
گبی اطرافی دور ایدوب دوراجاق !
او سهالر قدر بلند جبین ،
ایكی شب زنده‌دار گوزلرینك
پارلیور انعطاف نوریله :
نجم ساهرده صانكه بیرهاله !
دورویور هر أوك اوكنده عمر ،
دیكلیور ، بی خبر ایچرده كیلر !
گچمه‌دیك أك سفیل بیر یاپی‌یی ،
گلدیك آرتق مدینه خارجنه ؛
بیر چادیر گوردی اورده دوردی ینه .
اوجاق باشنده اوتورمش بیر اختیارجه قادین ،
آجز ! آجز ! » دیه فریاد ایدن چوجوقلرینك
قاریشدیروب دورویور متصل نواله‌سنی ..

[۱] مآلی : بیرمؤمن كامل الایمان ، هیچ بیرحالده خیانت ایتمز . درونی غل و غش ایله دولدورماز .

«لا تتركوا النار فى بيوتكم حين تنامون — ح .» [١]

زمان زمان دویوروب کربه پوش اولان سسنی ،
دییور : — آیاورولرم ایشته شمیدیجك پیشه‌جك . .
فقط نه حال ایسه بر دورلو پیشمیوردی یمك !
طیشارده دوردیغی مدتجه هپ اوناله‌لری
دونجه دالدی عمر بر سلام ویروب ایچری .
سلامی آلدی قادین پك بشوش بر یوزله .
— چوجوقلرك نه ایچون تیزه آغلیور بویله ؟
— بوگون ایکنجی گون آج قالدیلر . .
— او حالده نه‌دن
بر آز یمك قومیورسك ؟
— یمك‌می ؟ چوملکی سن
تیریدمی ظن ایدیورسك ؟
— نه‌در یا ؟
— ساده صودر ،
دیبنده بر قوجه‌مان طاش قیقیردایوب دورویور !
غرض چوجوقلری آلداتمه‌در اویوتماق ایچون . . .

[١] مآلی : اویودیغکز وقت بیتوتت ایده‌جککز یرده آتش براقمایکز .

«لا تتخذوا شيئاً فيه الروح غرضاً — ح .» [١]

— گوزل ! فقط قوجه‌ك ، اوغلك ، خلاصه ، یوقمی
سنك بر ارککك ؟ بو نه حال !
— — هپسی ئولدی . . کیمسه‌م یوق .
سنکمیدر بو کوچوکلر ؟
— تورونلرم .
— نه‌ده چوق !
آدام امیره گیدوب سویله‌مه‌زمی حالنی ؟
— آه !
امیره اویله‌می ؟ محو ایتسین عن قریب الله !
یاقینده رایت اقبالی سرنگون اولسون . .
عمر بلاسنی دنیاده ایسته‌رم بولسون !
— نه یاپدی ، تیزه ، عمر بویله انکسار ایده‌جك ؟
— یابن یتیم آووتورکن ، امیر اویورمی گرك ؟
رعیتز ، اوکا بیزلر ودیعة اللهز ؛
گلوبده بر آراماق یوقمی ؟
— حقلیسك ، یالگیز

[١] مآلی : تعلیم سلاح ایده‌رکن ، جانلی بر حیوانی هدف اتخاذ ایتمه‌یکز .

«انما يرحم الله من عباده الرحماء — ح . » [۱]

زواللينك ايشى چوقدر ؛ زمان بولوب گله‌مز ؛
گیدوب‌ده سويله‌مه‌مشه‌ك نه حالده‌سك بيله‌مز .
ـ نيچون خلافتى وقتيله آيله‌مشدى قبول ؟
صوكنده بويله چوروك عذرى كيم طوتار مقبول ؟
زواللينك ايشى چوقمش ! ... نه‌در ، محاربه‌مى ؟
ايشيتمه سن‌ده جوارکده ايكله‌ين ألمى ،
مدينه خلقنى عريان براق ، مصرده دولاش . .
غزا ! غزا ! ديه گيت‌صوى‌جهانى ، گل پايلاش !
چوجوقلرك يكيدن يوكسلنجه فريادى ،
قادين تهورى آرتق جنونه وارديردى :
ـ بو نوحه‌لر ، كه چيقار تا بولوتلرك ايچنه :
عمر ! صواعق تلعين اولور ، اينر تپه‌كه !
يتيمك آهنى ياغمور دعاسى ظن ايتمه :
او صيحه ، رعد قضادر كه ، گوندرير عدمه !
« آچز ! آچز ! بيزه بير لقمه أكمك وير . . . »

[۱] مآلى : جناب حق ؛ آنجاق عبادينك اصحاب رحم وشفقته رحم ايدر .

«لا تتمنوا لقاء العدو واذا لقيتموه فاصبروا ـ ح . » [۱]

« صوصك آياورولرم ، ايشته اولدى ، شيمدى پيشر ! »
گیدوب‌ده سويله‌يه‌يم ها ؟ ... ديلنجيلك ياپه‌ملم !
عمرده كيم ! بنم اوندن كريم آدامدى بابام .
ئولورده يوز صوبى دوكمم سيزك خليفه‌كزه ! ...
عمر بوزولدى فنا حالده :
ـ حقليسك تيزه !
آووت چوجوقلرى بن شيمديجك گیده‌ر گليرم .
خليفه اوكده ، بوسوزلرله متدهش ، نادم ،
بن آرقه‌سنده ، پريشان ، چاديردن آيرلدق .
صباحه قارشى بير آز باشلامشدى آيدينلق .
كويك كوپكلرى اژدر مثالى صالديريور ،
بيراقميور بيزى يولدن ، فقط كيم آلديريور !
مدينه‌نك دالاراق منحنى سوقاقلرينه .
دونوب دونوب هله گلديك ذخيره آنبارينه .
خليفه گيردى آچوب ، بن‌ده گيردم امريله .
آراندى هر يرى بيرموم ياقوب على العجله .

[۱] مآلى : دشمنله ملاقاة تمنى ايتمه‌يكز . ملاقى اولد‌يغكز وقتده‌ده صبر وثبات ايديكز .

« المجاهد من جاهد نفسه فى الله — ح . » [١]

— شوتك چووال اونى گوردك يا ! هايدى يوكله باكا ،
بودستى ياغ دولودر ، ألوبرر اويوكده ساكا .
چووال خلفه‌ده ، ياغ بنده ، چيقدق آنباردن ؛
كيلديله‌يوب گرى‌دوندك دمينكى يوللردن .
مسافه‌باقدم اوزون ، يوك آغير ، عمر يورغون ..
ديدم‌كه : سن بيراق آرتق ، چووال بنم اولسون .
— خاير ! يورولسه دكل ، ئولسه ياردم ايتمه‌صاقين :
وبالى كنديسنه عائد در ابن خطّابك .
قادين نه سويله‌دى عباس ، ايشيتمه‌دكمى دمين ؟
يارين ، حضور الٓهيده ، كيمسه‌لر عمرك
شريك خيبتى اولماز ، بوگونلك اولسه‌بيله !
أوت ، خلافتى يوكلنمه‌يه‌يدى وقتيله !
كنار دجله‌ده بير قورت آشيرسه بير قويونى ،
گليرده عدل الٓهى صورار عمردن اونى !
بير اختيار قارى بيكس قالير ، عمر مسئول !
يتيمى گريهٔ خسران آلير ، عمر مسئول !

[١] مآلى : مجاهد ؛ الله ايچون مجاهده ايدندر . يعنى تزكيه وتصحيح اخلاقه سعى أيله‌يندر .

« من دفع غضبه دفع الله عنه عذابه ومن حفظ لسانه ستر الله عورته — ح . » [١]

بير آشيان سفالت باقيلمايوب گوچسه :
عمر قالير آلتنده هيچ دگيل كيمسه !
زمينه غدر ايله بير دامله قان آقيتسه بيرى :
او دامله بير قوجه گرداب اولور بوغار عمرى !
عمر دويولماده هرقلبك انكسارندن ؛
عمر قوغولماده هر ماتمك جوارندن !
عمر خليفه ايكن باشقه كيم اولور مسئول ؟
عمر نه ياپسين الٓهى بوتون اودر مسئول !
عمردن ايسته‌نيور بكله‌نن محمددن ..
عمر ! عمر ! ناصيل آلدك بو بارى دوشكه‌سن !
— سن آلماسه‌ك عجبا كيم گلوب‌ده سندن أيى
اداره أيله‌يه‌جك دوشديكك بومعركه‌يى ؟
أوت ، عدالتى « مطلق » خيال ايدرسه‌ك اگر ،
عمر دگيل يانه اولسه‌ك بيراق‌كه هبسى هدر !

[١] مآلى : غضبنى دفع ايدنك ، جناب حق عذابنى ، وَ لسانى حفظ أيله‌ينك ، خلقك مطلع اولماسنى ايسته‌مديكى سرائرينى ، حضرت خالق ستر ايدر .

« من احب قوماً حشره الله فی زمرتهم - ح . » [١]

بشر « عدالتی مطلق » تخیّل ایله‌رسه ،
گورور امیدینی محکوم هر زمان یأسه .

سن ای عمر نه ملکسك ، نه بیر امیر ظلوم ..
فقط الکده نه وار ؟ فطرةً بشر مظلوم !
گورور بروج سمانك بوتون ستاره‌لری ،
ظلام ایچنده ، یوك آلتنده ایکله‌ین عمری !
خصور حقده چیقارکن بو اونلی جبهه‌که ،
دگیل زمینی ، گتیر شاهد آسمانی بیله !
ـ اوزاقمی یول ؟ دها چوق وارمی ؟
ـ آنجاق اوچ بش آدیم .
مجالی قالمامش آرتق زوالینك .. باقدم :
اولانجه عزمنی تحکیم ایدوب ، نفس نفسه ،
یاواش یاواش یورویور . گلدی بیك بلا نه‌یسه !
صوقولدی خیمه‌یه ، ایندیردی آرقه‌سندن اونی :
ـ بیراقده دستی‌یی برلشدیرك کناره شونی .
عمر همان طاشی چوملکدن ایندیروب آتدی ؛

[١] مآلی : بیر آدم هانکی قومی سوه‌رسه ، جناب حق اونی ، سودیکی قومك زمره‌سنده حشر ایده‌ر .

« الکذب ینقص الرزق — ح . » [١]

اوزاندی دستی‌یه ، یاغ قویدی ، صوکره اون قاتدی .
اوتورمق ایسته‌دی لکن بلایه باق که اوجاق
همان سونوب گیده‌جك !
ـ تیزه یوقمی هیچ یاقه‌جاق ؟
قادین گتیردی بش اون پارچه یاش اودون عمره ؛
عمرده اونلری یاقماق ایچون اگیلدی یره :
اوجاق توتر ، عمر اوفلر زفیر حاریله ؛
زمینی لحیهٔ بیضای تارماریله ،
سجود طور خشوعنده ، متصل سوپورور ؛
ایچنده روحی یانارکن یوزنده تر کوپورور !
دونر محیط نگاهنده توده توده دومان ،
بولوت گچر گبی نجمك خیاط نورندن !
اوجاق طوتوشدی ، یمك پیشدی ؛
ـ وارمی تیزه قابك ؟
گتیرده ایندیره‌لم ..
ـ وار بویوکجه بیر قاب ، آلیك .
یمك صیجاقدی فقط کیم دوروب‌ده بکله‌یه‌جك !
عمر چوجوقلره بیربیر یدیردی اوفله‌یه‌رك !

[١] مآلی : یالان ، رزقك برکتنی تنقیص ایده‌ر .

« لعن الله الراشی والمرتشی والرائش الذی یمشی بینهما — ح . » [١]

کسیلدی خیمه‌ده ماتم ، اویاندی روح سرور :
اویاوروجقلره باقدم که اویناشوب دورویور !
عمر بو عالمی ، بی‌تاب ، سیره دالمشدی ..
دیدم : صباح اولویور قالقه‌لم ..
— أوت ، هایدی !
یارین امارته کل تیزه اوکله‌ین بنی بول ؛
امیره سویله‌رز ألبته خیر اولور مأمول .
یوزی گولمشدی تیزه‌نك ، باقدق ،
بزده چیقدق وداع ایدوب آرتق .
هیچ گورونمکسزین گلوب گچنه ،
دوغرو ایندیك خلیفه‌نك أوینه ،
— شیمدی نرده‌یسه گون دوغار ، گیتمه .
دیگله‌دم بن‌ده : گیتمه‌دم یریمه .
ایشدی آز صوکره صبح ولوله‌دار

[١] مألی : رشوتی آلانه ، ویره‌نه ، وتوسط ایدنه جناب حق لعنت ایتسین .

« احرث لدنیاك كأنك تعیش ابداً واحرث لآخرتك كأنك تموت غداً — ح . » [١]

اویویان شهری کاملاً بیدار .
اوگله گچمشدی ، چیقدی گلدی قادین .
— غالبا تیزه اویقوسز قالدك !
کیمدی آقشامکی ، آکلانجه قاری ،
چیقه‌جاق طوتماسه‌م همان طیشاری .
— تیزه عفو ایله‌دك دگیلمی بنی ؟
— بویله گوستر فقط عدالتکی ...
— ایشته باغلاندی شیمدیجك نفقه‌ك :
آلاجاقسك هر آی گلوب بورادن .

صوك

[« صراط مستقیم » ارکان تحریریه‌سندن]
[استاد محترم : محمد عاکف بك]

[١] مألی : دنیاك ایچون ابدی یاشایاجاغك گبی ، وآخرتك ایچون یارین اوله‌جكك گبی چالیش .

«لا تستشيروا اهل الفسق فليس لهم رأى — ح .» [١]

بير گفته

— دارالفنون مارشى ايچون —

يوكسلمه‌لى ... آرتيق يتيشير ذلت وظلمت
پارلاتمالى هر ناصيه بير نيّر فكرت ؛

جهل ئولمه‌لى ، ظلم ئولمه‌لى حق بولمالى قوّت ؛
حقك يوزى گولدوكجه گولومسه‌ر بشريت ...
غفلتلره ، ذلتلره ، ظلمتلره لعنت ؛
سن دوغ بيزه ، سن دوغ بيزه ، أى فجر حقيقت !

أى فجر حقيقت ، ساكا آزدر بو تحسّر ؛

آتى قيلار آنجاق لمعاتكله تنوّر ،
گولسون بشريت ، شو جهنملرى سوندور ؛
هر كس ابدى نشئه‌لى ، هر كس ابدى حرّ ...

[١] مألى : فاسقلر ايله استشاره ايتمه‌يكز ؛ زيرا اونلر مصيب بير رأيه مالك دگيللردر .

«الجلوس مع الفقراء من التواضع — ح .» [١]

شرّتلره ، ظلمتلره ، ذلتلره لعنت ؛

سن دوغ بيزه ، سن دوغ بيزه ، أى فجر اخوّت !

[توفيق فكرت بك]

ملت شرقيسى

چيكنندى ، يتر ، وارلغمز جهل ايله قهره ؛
دوغراندى مبارك وطنك باغرى سيبسز .
بيرلكده بوگون بولمالى يز دردينه چاره ؛
جان قارداشى ، قان قارداشى ، شان قارداشى يز بيز .
ملت يوليدر ، حق يوليدر طوتديغمز يول ؛
أى حق ، ياشا ، أى سوگيلى ملت ، ياشا ... وار اول !
گل قارداشم ، آنه‌ك ساكا محتاج ؛ اوكا قوشماق ...
قوشماق اوكا ، قورتارماق اوبى بختى وظيفه‌ك .
قارشيكده گوكس باغرى آچيق ، ئولگون ، ياتيور باق ؛
اونسز ياشاماقدنسه برابر ئولمش اهون .

[١] مألى : فقرا ايله مجالست ؛ تواضعدندر .

«كُنْ لِلْيَتِيمِ كَالْأَبِ الرَّحِيمِ — ح . » [١]

هر آن او گوزل سینه‌یی خنجرلیور ایللر ؛
امدادینه قوشمازسه‌ق أگر محوی مقرر .

ظلمك طوبی وار ، گله‌سی وار ، قلعه‌سی وارسه ،
حقك ده بوكولمز قولی ، دونمز یوزی واردر ؛
گوز یوما گونشدن ، نه قدر نوری قارارسه
سونمز ابدی ، هر گیجه‌نك گوندوزی واردر .
ملت یولیدر ، حق یولیدر طوتدیغمز یول ؛
أی حق ، یاشا ، أی سوگیلی ملت ، یاشا ... وار اول !

وقتیله بابالك كیمسه‌یه منت‌می ایدردی ؟
یوق ، قالمادی حاشا ساكا ذلت پدرگدن .
دنیاده شرفدر یاشاتان ملتی ، فردی ؛
سیلكین ، شو مذلت توزی اوچسون اوزرگدن .

---

[١] مآلی : یتیملره غایت رحیم وشفیق اولان پدر گبی اولوگز .

«مَنْ قَنِعَ بِمَا رُزِقَ دَخَلَ الْجَنَّةَ - ح . » [١]

انسانلیغی پامال ایدن آلچاقلیغی ییق ، أز ؛
بالله یاشاماق یرده سوروكلنمكه دگمز .

حقسزلیغك انواعنی گوردك ... بومی قانون ؟
آك غملی سفالتلره دوشدك ... بومی دولت ؟
دولتسه‌ده ، قانونسه‌ده ، آرتیق یتر اولسون ؛
آرتیق یتر اولسون بودنی ظلم وجهالت ...
ملت یولیدر ، حق یولیدر طوتدیغمز یول ؛
أی حق ، یاشا ، أی سوگیلی ملت ، یاشا ... وار اول !

- قابالر : ٢٥ حزیران ، ١٣٢٤ - توفیق فكرت بك

قرآن كریم

بو كتابدر : هر انسانه ایچین ، طیشین اوگره‌تن ؛
گوگده ، یرده ، تنده ، جانده بر یارادان سزدیرن .

---

[١] مآلی : جناب حقك ویردیگی رزقه قناعت ایدن مؤمن ، جنته داخل اولور .

« لَا تَكُونُ زَاهِداً حَتَّى تَكُونَ مُتَوَاضِعاً » ح . [١]

بوچوباندر قاوالنی قویونلره دیکله‌تن ؛
سورولری آقارصولر قییسنده گزدیرن ؛

بوکتابدر : هرکیشی‌یه بنلك ویرن ، یول آچان ؛
انسانلغك سرگیسنه آرمغانلر آصدیران .
بوچراغدر : اوبه‌لره ، قوناقلره نور صاچان ؛
بیرکوبلونك ایشلرینی تاریخلره باصدیران .

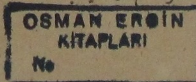

بو کتابدر : یوره‌کلری آییلکله بسله‌ین ؛
« ایل باغنه گیرمه ! » دیین ، دوست یاراسین باغلاتان .
بو آنادر : هراوکسزه « یاوروم ! » دییه سسله‌ین ؛
نیجه جانلر قارداش ایدن ، بیر بیریچون آغلاتان .

بوکتابدر : عقللره هرشیئی صوردوران ؛
« دوشون ، صوکرا اینان » دیین ، دوغرو یوللر گوسترن .

[١] مألی : متواضع اولمادیقجه زاهد اولامازسك .

« اَلْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ » ح . [١]

بو بیلگیدر : اولولغك یاپیلرین قوردوران ؛
چیلاق داغلر یشیلله‌تن ، ویران کویلر شنله‌تن .

أی قارداشلر ! شوکوچوجك آرمغانم آتمایك ؛
بیر غنچه‌در : محمدك گُل باغندن دوورلدی .
صاقین ، بونی یابمه چیچك دمتنه قاتمایك ؛
بوشی سیزه اوزگزی آچاق ایچون ویریلدی .

[« ترکجه شعرلر » ناظمی سیواس والیسی : محمد امین بك]

اوفاجق بیر جوابنامه

وفادار قارداشم ،

محبت خالصه‌کزك پك علوی بیر معکسی اولان لطیف و شیرین مکتوبکزی آلدم ؛ ممنونیتله اوقودم ، مألندن بویوك بیرحظ دویدم . نظرمده قیمتکز بیرقات داها یوکسلدی . ایناننکزکه سز بوکون قلبمك الك یوجه بیرموقعنه شرف ویرن اعز اخوانمك سرفرازی بولونیورسکز . سیزی ، تبشیراتکزدن دولایی عن صمیم البال تبریك

[١] مألی : استشاره اولوناجاق ذات ، امنیت کامله ایله موصوف اولمالیدر .

وتبجيل ايده‌رم . جونكه سز ، پارلاق وبلند بر استقبال تهيئه ايدن مأموريتكزى مملكتك اوجرا بر كوى معلملكيله دكيشديكز وبوصورتله ، بوكون سينهٔ شفقتنده طوتديغى ناموسكار اولادينك پك جوق غيرت وهمتلرينه محتاج ومنتظر اولان وطن عزيزمز ايچون بسله‌ديككز فرط محبتى بالفعل كوسترمش اولديكز .. سز ، « ١٠ تموز ٣٢٤ » تاريخ مبجلنه قدر ظلم وشناعت قامچيلرى آلتنده ايكيم ايكيم ايكله‌مش اولان كويلو قارداشلريمزه جهلك محض ظلمت وفلاكت ، علمك عين نور و مشكاة سعادت وعلويت اولديغنى .. دين مبينمزك قدر بلنديني ، سعى وثباتك اربابنه بخش ايده‌جكى نتائج مسعوده‌يى بر بر آكلاته‌جاق ، اونلرى ـ تعبير مخصوصله ـ عثمانليلغك بر جزئى دركهٔ سفالتدن قالديراجاق ، درجهٔ سعادت وكماله يوكسلته‌جكسكز .. ايشته بونك ايچون سز نظرمده پك محترم ومعززسكز .. افتخارله سويله‌رم كه ، آرتيق مبحث حميت وفدا كاريده ماضيدن ، تاريخ اغياردن مثال آرامايه‌جاغم . الله ، امثالكزى آرتيرسين . وار اولسون ارباب فضيلت وحميت ! ...

وقتم مساعد اولماديغيچون سؤالكزه ، مع التأسف ، پك قيصه وناتمام بر جواب ويرمكله اكتفا ايده‌جكم : شهريمزده بوكون انتشار ايدن رسائل مهمهٔ موقوته‌دن بالخاصه « صراط مستقيم » ى ، « بيان الحق » ى ، « حكمت » ى ، « تدريسات ابتدائيه مجموعه‌سى » نى شايان توصيه كورورم . توفيق خدا رفيق آمالكز اولسون . باقى : ودّ ومخالصت ! ...

اخطار — ص ٣٣ : شكوفته (شكسته) ؛ ص : ٣٧ : ان الله (ان الله) ؛ ص : ٣٩ . (٢) مألى : سيزك بريكز .. الخ ، (بيلكزكه ، اعمالكزك اك كزيده‌سى نمازدر) ، ص : ٩٧ مألى (— حد شرعى‌يى اقامه ايده‌ركن — صاقينكز ، يوزلره وورمايكز) اولاجاقدر .

